

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

TIBBİ VE AROMATİK BİTKİ ÇEŞİTLİLİĞİNİN KORUNMASINDA, BUNLARIN ÜRETİMİNDE VE PAZARLANMASINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR İLE ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU (10 / 361, 405, 406, 407, 410) TUTANAK DERGİSİ

5'inci Toplantı 19 Haziran 2019 Çarşamba

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı İbrahim Aydın'ın, Komisyonun Çorum iline yaptığı çalışma ziyaretine, Çin Heyeti kabulüne ve gelecek haftalardaki programına ilişkin açıklaması

2.- Komisyon Başkanı İbrahim Aydın'ın, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

1.- Prof. Dr. Haydar Öztaş'ın, Orta Toroslar, Ermenek bölgesindeki endemik bitkiler ve onlarla ilgili çalışmaları hakkında sunumu

2.- Prof. Dr. Yüksel Kan'ın, tıbbi ve aromatik bitki sektörü, Türkiye'deki bitki çeşitliliği, bunların korunmasında, üretiminde yapılan çalışmalar ile karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

3.- Tabia Doğal Destek Ürünleri Araştırma Sanayi ve Ticaret AŞ Yönetim Kurulu Başkanı Zekeriya Temizel'in, Türkiye'deki bitki çeşitliliği ve bunların korunmasında, üretiminde, pazarlamasında yapılan çalışmalar ile karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

4.- Aksu Vital Doğal Ürünler AŞ Yönetim Kurulu Başkanı Yunus Aksu'nun, firma olarak üretim alanları ile sektörün, pazarın büyümesi için yapılması gerekenler hakkında sunumu

**TIBBİ VE AROMATİK BİTKİ ÇEŞİTLİLİĞİNİN KORUNMASINDA, BUNLARIN
ÜRETİMİNDE VE PAZARLANMASINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR İLE ALINMASI
GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS
ARAŞTIRMASI KOMİSYONU**
(10 / 361, 405, 406, 407, 410)

5'inci Toplantı
19 Haziran 2019 Çarşamba

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Tıbbi ve Aromatik Bitki Çeşitliliğinin Korunmasında, Bunların Üretiminde ve Pazarlanmasında Karşılaşılan Sorunlar ile Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 14.41'de açıldı.

Komisyon Başkanı İbrahim Aydın,

Komisyonun Çorum iline yaptığı çalışma ziyaretine, Çin Heyeti kabulüne, gelecek haftalardaki programına,

Komisyonun bugünkü gündemine,

İlişkin birer açıklama yaptı.

Prof. Dr. Haydar Öztaş tarafından, Orta Toroslar, Ermenek bölgesindeki endemik bitkiler ve onlarla ilgili çalışmaları,

Prof. Dr. Yüksel Kan tarafından, tıbbi ve aromatik bitki sektörü, Türkiye'deki bitki çeşitliliği, bunların korunmasında, üretiminde yapılan çalışmalar ile karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri,

Tabia Doğal Destek Ürünleri Araştırma Sanayi ve Ticaret AŞ Yönetim Kurulu Başkanı Zekeriya Temizel tarafından, Türkiye'deki bitki çeşitliliği ve bunların korunmasında, üretiminde, pazarlamasında yapılan çalışmalar ile karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri,

Aksu Vital Doğal Ürünler AŞ Yönetim Kurulu Başkanı Yunus Aksu tarafından, firma olarak üretim alanları ile sektörün, pazarın büyümesi için yapılması gerekenler,

Hakkında birer sonum yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından saat 19.05'te toplantıya son verildi.

19 Haziran 2019 Çarşamba

Açılma Saati: 14.41

BAŞKAN: İbrahim AYDIN (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Recep ŞEKER (Karaman)

SÖZCÜ: Refik ÖZEN (Bursa)

KÂTİP: Zemzem Gülender AÇANAL (Şanlıurfa)

BAŞKAN – Çok kıymetli Komisyonu üyelerimiz, çok değerli uzmanlarımız, misafir hocalarımız ve sektör temsilcileri; öncelikle hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum. 5’inci toplantımızı açmış bulunmaktayım.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı İbrahim Aydın’ın, Komisyonun Çorum iline yaptığı çalışma ziyaretine, Çin Heyeti kabulüne ve gelecek haftalardaki programına ilişkin açıklaması

BAŞKAN – Bugüne kadar bu 5’inci toplantı, bir de arazi gezimiz oldu, Çorum ilimizi ziyaret ettik. Komisyon üyelerimizden katılmayanların çok şey kaçırdıklarını düşünüyoruz. Valisinden belediye başkanına varıncaya kadar herkes orada bizi karşıladı. Özellikle de 26’ncı Dönem Milletvekili İlkse Hanım’ın memleketi olarak bir program yapılmıştı; güzel oldu, Çorum ilinin tarihî yerlerini ve tıbbi, aromatik bitkilerin geçmişini de incelemiş olduk Hattuşa’da. Dodurga’da yapılan yatırımlar vardı, tıbbi, aromatik bitkilerle ilgili seralar kurulmuş, hatta bu seneki ürünlerin de tamamını satmışlardı, ürünleri görmek nasip olmadı; ürünlerin tamamı satılmış, arazide olanları gördük. İskilip’te -Şeyh Köyü diye bir yer var- doğal çilek yetiştirmişler. Yine, ceviz konusunda Oğuzlar çok iyi, geliştirmişler kendilerini, hatta bir ceviz paketleme servisleri var. Güzel teknik bir gezi oldu, bilgilendik. Tabii, bu tür yatırımları yapmak için de valilik ve Tarım Bakanlığı büyük destekler vermiş. İnşallah, diğer illere de örnek olacak bu şekilde.

Toplantımızın 5’incisini yaptık. Şu ana kadar 25’e yakın kamu kurum ve kuruluşlardan genel müdürlerimizi dinledik ve yine, aynı şekilde üniversiteden gelen hocalarımızı dinledik, sektörden gelen arkadaşlarımızı dinledik. Bu arazi gezileri yani yerinde görmek daha farklı oluyor. Onun için önümüzdeki günlerde de yine bu tür gezilerimiz olacak. Ayın 28’inde Balıkesir’de BAÇEM’in, Büyükşehir Belediyesinin hazırladığı bir festival var. “Tıbbi ve aromatik bitkilerin üretiminden pazara” diye bir şey yapmışlar, güzel bir şey. Hatta Balıkesir Milletvekilimiz de özellikle Komisyon üyelerimizi bire bir davet edecek, oraya katılmayı düşünüyoruz. Bilmiyorum, programınız nasıl olur? İnceledim, perşembe günü bir uçak var on iki civarında, 12.05’te. Orada o gece konaklayıp bir gün sonra da... O yöre yani kuzey Ege’nin, Kazdağı’nın etekleri biyoçeşitliliği çok fazla olan bir yer, Balıkesir de bu konuda bayağı iyi. Oraya tekrar yine teknik bir gezi düzenleyebileceğiz. Şimdi görüşleri alalım, o geziyi de yapalım diyoruz. Çünkü Meclis 15 Temmuzda tatile girerse bizim Komisyonumuzun süresi de donacak, dondurulacak; Meclis açıldığında tekrar çalışacak. Meclis kapanmadan bir arazi daha yerinde görssek... Zaten ileride yine, mutlaka Afyon’u göreceğiz, oradaki Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Merkezini ve oradan da İzmir bölgesine gideceğiz, pazarlamayla ilgili olan yerlere.

Yine, cuma günü gezimiz hem ulusal basında hem de yerel basında, özellikle Meclis TV’de de bayağı bir yer aldı. Tabii, bununla bir farkındalık yaratmış olduk. Bununla ilgili bize devamlı istekler geliyor, “Biz sunum yapalım. Şurada şu var, burada bu var. Bunun önünün açılması...” diye geliyor, bunların hepsini değerlendireceğiz.

Yine pazartesi günü malumunuz, bildiğiniz gibi bir Çin heyetimiz vardı, Çin heyetini kabul ettik. Kalabalık geldiler, hanı derler ya Çin ordusu gibi, 45 kişinin üzerindeydi, 50-60 kişi civarında. Sağ olsun Başkan Vekilimiz Servet Bey, Ali Cumhur Bey zaten devamlı Komisyonumuzun her toplantısına katılan, her etkinliğinde olan Komisyon üyemizle -güzel oldu- onları karşıladık, güzel bir sunum yaptı uzman arkadaşlarımız. Mutlu oldular, hem de Meclisimizi gezdirmiş olduk. Arkasından Afyon'a gittiler. Afyon'da geçmiş dönem bakanlarımızdan Profesör Doktor Veysel Eroğlu onları orada Aromatik Bitki Merkezinde kabul etti. Bugün herhâlde Isparta'ya, gül şehrimize gidecekler, oradan da İzmir üzerinden dört günlük bir gezileri olacak. Yani uluslararası da bir alışverişimiz gibi bir şeyimiz olmuş oldu.

Recep Bey Başkan Vekilimiz, Karaman'a götüremeyince ekibi Karaman'ı buraya getirdi. Güzel bir şekilde ürünlerini sundular, ondan da çok memnun kaldı Çin heyeti. Tabii, resmen ciddiye de almışlar yani Ticaret Odası Başkanı vardı, Ticaret Ataşesi vardı Çinlilerin yani bu sektörün konularına da hâkimlerdi, bu sektörün en iyileri diyebiliriz tabii. Türkiye-Çin İş Geliştirme Derneğinin, İhsan Beşer Bey'in açıkladığına göre, inşallah onlardan da güzel bir verim alacağız diye düşünüyorum.

2.- Komisyon Başkanı İbrahim Aydın'ın, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

BAŞKAN - Bugün yine 2 hocamız ve 2 sektörden misafirlerimiz var. Bugün Profesör Doktor Haydar Öztaş, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitim Bölümü Biyoloji Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Hocamız hemen yerini almış "Ben birinciliği kaptım." dedi. Ondan sonra yine Profesör Doktor Yüksel Kan, Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Tarla Bitkileri Bölümü Tıbbi Bitkiler Ana Bilim Dalı Başkanı. Yani eskiden bu tıbbi aromatik bitkilerle ilgili, benim meslek hayatımın da ilk yıllarında, otuz yıl önce "tali ürünler" diye geçerken; üniversitelerde de anılmazken, nereden nereye gelmişiz, bakın hocamız şu anda bu konuda Ana Bilim Dalı Başkanı. Geçen hafta Orman Genel Müdürlüğünün 180'inci yılı kutlamaları vardı; orada da bir panel yapıldı, bizi de moderatör olarak davet etmişlerdi, hocam da orada güzel bir sunum yaptı. Öncelikle de zaten Komisyonumuzla ilgili hocamızın ismi de bizde vardı, davet edelim demiştik, bugüne nasip oldu, onun sunumları olacak. Yine Zekeriya Temizel Bakanımız, geçmiş dönemde biz Plan ve Bütçe Komisyonunda çalışırken o da orada üyeydi, gerçekten bize çok büyük katkıları oldu Zekeriya Temizel Beyefendi'nin ve her sunumunun, konuşmasının bir yerinde her fırsatta "Tıbbi ve aromatik bitkilerin ülkemiz ekonomisine büyük katkısı olacaktır, bunun önünün mutlaka açılması lazım." diyordu. Özellikle bu Tabia Doğal Destek Ürünleri Araştırma Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketinin temsilcisi, Yönetim Kurulu Başkanı olarak davet etmiştik. Hocalarımızın sunumu arasında Bakanımıza da hemen yer verip sunumunu alacağız inşallah. Yine Aksuvital Doğal Ürünler Anonim Şirketi var, Yunus Aksu Yönetim Kurulu Başkanı ve Çağlar Kulu Fabrika Müdürü; bugünkü gündemimizdeki konuşmacılarımız bunlar olacak.

Komisyon üyelerimizden bu konularla ilgili, yaptığım açıklamalarla ilgili bir şey söylemek isteyen varsa söz hakkı verebilirim, yoksa hocam buyursun, tekrar biz görüşmeye devam edeceğiz.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Konuşma bittikten sonra konuşmalarıyla ilgili sorarız.

BAŞKAN – Ben şimdi Profesör Doktor Haydar Öztaş Hocamıza söz veriyorum.

Buyurun Hocam.

III.- SUNUMLAR

1.- Prof. Dr. Haydar Öztaş'ın, Orta Toroslar, Ermenek bölgesindeki endemik bitkiler ve onlarla ilgili çalışmaları hakkında sunumu

PROF. DR. HAYDAR ÖZTAŞ – Sayın Komisyon Başkanım, Sayın Komisyon Başkan Vekilim, değerli milletvekillerim ve değerli katılımcılar; bize bu fırsatı verdiğiniz için öncelikle teşekkür etmek istiyoruz, çok sağ olun.

Orta Toroslar, oldukça zengin endemik bitkiler içeren bir bölge, bu bölgeyi devamlı bir şekilde taramak suretiyle bu bölgenin bitkilerinin özellikle fotoğraflarını çekiyorum, endemik olanları ayırıyorum ve belirli şekilde bunları düzenliyoruz. Bugün size o bölgenin bitkileriyle ilgili eşimle beraber hazırlamış olduğumuz bir sunumu sunacağım.

Bu gördüğünüz sadece Ermenek bölgesinde yetişen bir menekşe türüdür, viola ermenekensis olarak bilinir ve dünya literatürüne de bu şekilde geçmiş ancak özellikleri, tıbbi özellikleri çok fazla veya hiç araştırılmamış bir bitkidir.

Bunlar o bölgeden resimlediğimiz orkide türleri. 10 civarında farklı orkide türünü o bölgede tespit ettik. Ekonomik olarak bunların değerlendirilmesi lazım. Halk büyük ölçüde bilinçsiz bazı türlerinin köklerini söktüğü için bir kısmı tahrip olmuş ama bir kısmının hâlâ orkide olduklarını bilmedikleri için orkideler hayatlarına devam ediyorlar.

Yine, bu gördüğünüz fritillaria veya ters lale türleri o bölgelere has endemik bitkilerden olup özellikle bunların köklerinin veya yumrularının tıbbi amaçla değerlendirilmesinin gündeme gelmesi gerekiyor. Öksürük şuruplarında Çin’de ve diğer ülkelerde yaygın olarak kullanılıyor, bizde de bunların yetiştirip değerlendirilmesinin faydalı olacağı kanaatindeyim.

Tüm dünyada 270 bin civarında bitki türünün olduğu düşünülüyor ve ülkemizde bu bitkilerden 12 bin civarında bulunduğu ancak coğrafik dağılım, ülkemizin engebeli yapısı, özellikle Orta Torosların engebeli yapısı nedeniyle bölgede çok sayıda endemik tür vardır. Avrupa’nın tümünde 2.750 civarında endemik bitki bulunurken ülkemizde bu sayının bugünlerde 4 bin civarında olduğunu tahmin ediyoruz. Özellikle bunların bir kısmının lokal, geleneksel tıpta kullanıldığını biliyoruz. Ekonomik potansiyelleri yeterince değerlendirilmemiştir.

Yine Türkiye florasında ülkemizde 12 bin civarında dedik ve bu bitkilerin de yüzde 34’lük veya 35’lik bir kısmı, 3.708’i endemik özelliğe sahiptir. Buna her yıl yeni tanımlarla bitkiler ilave edilmektedir.

Ülkemizde endemik ve tıbbi önemi olan bitkilerin fazla bulunmasının sebebi, Avrupa, Sibirya, İran, Turan, Akdeniz Bölgesi’nin kesişim bölgesinde olması ve mikroklima olarak tabir ettiğimiz lokal bitkilerin yetişmesi için uygun olan lokalitelerin oldukça fazla olmasıyla ilgili bir durumdur.

Türkiye florasını 16 cilt hâlinde yazan, araştıran Davis, özellikle o bölgenin çok engebeli olması, coğrafi olarak izole bölgeler olması nedeniyle endemik bitki bakımından zengin olduğunu söylemiştir. Avrupa’yla karşılaştırdığımız zaman ülkemiz, Avrupa’nın on beşte 1’i civarındadır ancak bizim ülkemizin ihtiva ettiği endemik bitki türü çok çok daha fazladır. Bu bağlamda, Ermenek, Sarıveliler, Başyayla, Hadim, Bozkır bölgesi 500 metreden başlayıp 2.200 metre yüksekliğe kadar değişen girintili çıkıntılı bir arazi yapısına sahiptir. Bu nedenle bu bölgede endemik bitkilerin fazla bulunması şaşırtıcı değildir diyoruz.

Yine, bölgede botanikçiler tarafından bugüne kadar, özellikle Ermenek bölgesinde, 200 civarında endemik bitki tespit edilmiştir. Bunun 15 civarında olan kısmına ise ermenekensis veya Ermenek’le ilgili bir isim verilmiştir.

Ermenek, Sarıveliler, Bozkır, Başyayla ve Hadim bölgesinde taksonomik olarak 99 familyanın, 427 cinsin, şu anda 929 -bunun bin civarında olması gerekir- bitkinin bulunduğu tespit edilmiş. Bu taksonların da 200’den biraz fazlasının endemik olduğunu biliyoruz. Bu oranı da ülkemizdeki tüm

endemik bitkilere oranladığımız zaman neredeyse yüzde 45, yüzde 50 civarında bir endemik bitki potansiyeline sahip olduğumuzu görüyoruz. Bölgenin farklı zonlardan, geçiş bölgelerinden meydana gelmesi nedeniyle böyle bir çeşitliliğin ortaya çıktığını biliyoruz.

Bölge, çok erken dönemlerden beri yerleşime açılmış olup milattan önce 10 binli yıllardan itibaren bölgede değişik medeniyetlerin yaşamaya başladığı bilinmektedir. Özellikle bu bölgede bol miktarda mağaraların, taşların bulunması, doğal vadilerin, doğal yerleşim birimleri olabilecek yerlerin fazla bulunması nedeniyle ilk dönemlerden itibaren yerleşim oldukça fazla olmuştur. Bu resim benim kendi köyümden, Ermenek, baraja kadar olan bölgenin fotoğrafını gösteriyor. Oldukça farklı yüksekliklere sahip olması nedeniyle bölge çok değişik bitkilere sahiptir diyoruz.

Yine Roma imparatorlarından on yedi yıl tahta kalan Zenon o bölgede yaşamıştır ve Zenon'un 270'li yıllarda yaptırmış olduğu bir kilise ve kilisenin kitabesi şu anda Polonya'da bir müzede bulunuyor. Müzeden resimlerini istedim, getirttim ve Zenon'a şükran ifade eden bilgileri içeren bir alınlık.

İzmir konsülünde bu bölgeden 3 piskopos gönderilmiş, Zenon bu bölgede yetişmiş, bu bölge "Isauria bölgesi" olarak isimlendirilmiş. Bu bölgeden lale, soğanlı bitkiler, ters lalelerin bir kısmı, müşkürüm, muscarimi gibi bitkilerin bu imparatorluk döneminde İstanbul bölgesine gittiğini ve o bölgeden de Avrupa'ya yayıldığını biliyoruz. Bölgede ekonomik değeri olan bitkilerden kekik, zahter, muscari türleri, laleler, kardelen, sarı kokulu -karların hemen erimesinden sonra- sümbüller ve diğer bitkileri sayabiliriz. Bu gördükleriniz bölgede geniş olarak yayılım gösteren kekik türleridir. Yine, bu gördüğümüz muscari, muscarimi denilen, taşlık alanlarda yetişen ve oldukça kokulu, büyük ihtimalle parfüm sanayisinde ve diğer kozmetik sanayisinde değerlendirilecek bir bitki olarak bildiğimiz bir bitki. Bu bitkinin bugüne kadar fazla üzerinde çalışılmamış ve ekonomik değeri şu anda bizim için muamma.

Yine, o bölgede gördüğümüz zahter ve lale, Karaman bölgesine ait bir lale, sadece o bölgede bulunuyor. Bunun turistik ve ekonomik olarak değerlendirilmesi gerekir.

Yine, bu bölgede bulunan bir kısım sümbüller, bunların 2007-2008 yıllarında o bölgeden geçen Norveçli 2 araştırmacı tarafından tespit edildiğini biliyoruz. Yine, bitkilerin ekonomik potansiyeli bilinmiyor.

Sarı kokulu dediğimiz, çok güzel kokan bir bitki. Özellikle karların erimesinden hemen sonra bu bölgede bulunan ve 10 derecenin üzerindeki sıcaklıkta yapraklarını açan bir bitki. Bu bitkinin de ekonomik değerini detaylı olarak biraz sonra -ne yapılabilir- inceleyeceğiz.

Genelde bu ekonomik türlerden tulipa, cinnabarına veya Ermenek lalesi sadece Sarıveliler bölgesinde bulunan bir bitkidir, 2010 yılında yabancı bir araştırmacı tarafından tanımlanmıştır. Endemik olmasının ötesinde nesli tükenme tehlikesi altındadır. Bitkinin turistik amaçla ve ekonomik amaçla değerlendirilmesi hakkında bir çalışma bulunmamaktadır. Bu konuda çalışmanın yapılması gerekmektedir. Bu gördüğümüz tipik rengi olan, Sarıveliler bölgesinden bizim resmini aldığımız bir bitki. Özellikle karların erimesinden sonra o bölgede kısa bir dönemde görmek mümkündür.

Bölgenin bitkileriyle ilgili Ermenek Belediyesinin ve Selçuk Ecza Deposunun yardımlarıyla 2 adet kitap basılmıştır. Özellikle "Torosların Gizemli Bitkileri" kitabı kısa zamanda tükendiği için 3'üncü baskısı şu anda yapılmak üzeredir.

Dağ çayları, yine bölgede oldukça fazla bulunan bitkiler, 1.230-1.700 metre civarında Ermenek, Başyayla, Sarıveliler, Taşkent bölgesinde yayılım gösteriyorlar. Ekonomik olarak bunların yetiştirilmediğini biliyoruz. Bu bitkilerin özellikle Amerika'da, Yunanistan'da ve diğer bazı ülkelerde yetiştirildiği ve halka gelir olarak büyük katkı sağladığı bilinmektedir.

Ada çaylarının özellikle Akdeniz Bölgesi’nde tıbbi olarak kullandığı çok eski zamanlardan beri bilinmekte. Mısırlılarda kadınlarda kısırlığın tedavisi amacıyla, Yunanlılarda Dioscorides ada çaylarının değişik tedavi amaçlarıyla kullanılabileceğini söylemiş ve kullanmıştır. Öksürük ile ses kısılması tedavisi için oldukça önemli. Bu bitki çeşitlerinden “salvia” kelime anlamı, iyileşmek, kurtarmak anlamına geliyor, Latince bir kelimeden türetilmiş, özellikle epilepsi, karaciğer hastalıkları, hastaların ateşinin düşürülmesi gibi değişik amaçlarla geleneksel tıpta kullanılmaktadır. Avrupa’nın değişik bölgelerinde ve ülkemizde ada çayları, günümüzde özellikle hafızanın güçlendirilmesi amacıyla, toksinlerin atılması amacıyla kullanılmaktadır. Ancak bu bölgede bunların seri olarak tüketimi söz konusu olmamaktadır. Eski çağlardan beri ada çaylarının yaprakları şaraba karıştırılmaktadır. Yine, kadınlarda hamileliği kolaylaştırdığı düşünülüyor. Sigillerin tedavisinde bunlardan istifade edilmiş. Yine, kötü ruhların giderilmesi amacıyla kullanılmış. Antibiyotik etkisine sahip olan bir bitki. Çok güzel kokusu var, yemeklere ilave edilebiliyor. Bu nedenle, bu bitkinin tarımının bölgede teşvik edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, antimikrobiyal, uyarıcı, diüretik, özellikle idrar atılmasını artırıcı, boğaz enfeksiyonları ve balgam söktürücü özelliklere sahip. A vitamini bakımından ve K vitamini bakımından oldukça zengin. Eski Romalılarda bu ada çayı kutsal kabul edilen bir bitkidir. Beyni ve hafızayı uyardığına, güçlendirdiğine, dişleri temizlediğine inanılmış. Kayalıklarda fazla miktarda bulunan bir bitki. Ermenek bölgesi bu bitkinin en fazla bulunduğu yerlerden biridir. Bazı türleri sadece o bölgede bulunmaktadır. Ada çaylarının fazla tüketilmesinin fazla bir yan etkisi yoktur, yalnız içediği “thujone” isimli bir madde fazla miktarda alındığında karaciğerde bir kısım sorunlara yol açmaktadır diyoruz. Bu gördüğünüz “Ermenek mavisı” olarak isimlendiriliyor. Dünyada sadece Ermenek bölgesinde yetişen endemik bir çaydır.

Şu anda bu bitkilerin tıbbi özelliklerine yönelik olarak hazırlanmış iki kitabımız bulunuyor. Makaleler incelenmek suretiyle yazılmış ve ada çayları ve bölgede bulunan diğer endemik bitkilerin içerdikleri maddeler geleneksel tıpta ve modern tıpta kullanımlarına yer verilmiştir.

Yine o bölgede bulunan ada çaylarından, bunların büyük çoğunluğu endemik olanlar.

“Sideritis” dediğimiz yine başka bir dağ çayı türü vardır. Bu da Ermenek’te 500 ile 1.200 metre civarındaki yüksekliklerde fazla miktarda bulunuyor. Bu bitkinin ekstraktlarının özellikle yara iyileştirici özelliği olduğu düşünülüyor. Hatta, geyiklerin yaralandıkları zaman bu otu bularak yediklerini ve vücutlarında kalan ok kısımlarını bu yolla dışarı attıkları bilinmektedir. Yaklaşık olarak 150 civarında türe sahip tüm dünya genelinde ancak ülkemizde 46 türü bulunuyor. Bunların 36 türü endemiktir, yüzde 70’lik bir kısmı. Eski çağlardan beri botanikçiler tarafından tıbbi amaçlı olarak kullanılmaktadır. Demir içeren –sideritis, demir demektir- demiri dışarıya atma özelliğinden dolayı böyle bir isim verilmiş. Yüzyıllar boyunca enfeksiyon önleyici, kronik yaraları, ülserleri iyileştirmek amacıyla kullanıldığı bilinmektedir. Ayrıca, antimikrobiyal özelliğe sahiptir. İçerisinde bulunan aktif maddeler yapılan değişik yayınlarda bulunmuş, terpenler, flonovonoidler var. Çok fazla ve faydalı aktif biyokimyasal maddenin olduğunu biliyoruz. Bu nedenle, farmakolojik olarak değerlendirilmesi gerektiğini biliyoruz. Yine toprak üstü kısımlarında 160 civarında diterpen türevi maddenin ilave edildiği, izole edildiği biliniyor ve bunların da değişik amaçlarla kullanılması mümkündür diyoruz. Bu da bölgemizden bir kısım dağ çayları, sideritis türleri.

Kekikler yine ülkemizde oldukça fazla ve Ermenek bölgesinde oldukça fazla olduğu biliniyor. Çok güzel kokuları var, çok güzel çiçeklere sahipler. Üretilmesi, kültürünün yapılması gerekiyor. 350’den fazla türü olduğu biliniyor. Eski Mısırlılarda mumyalarda, Yunanlılarda tutsu olarak kullanılmış ve bunun dışında, melankolik hastaların tedavisi amacıyla ilk çağlarda kullanılmış, alkollü içeceklerle ilave edilmiş, yemeklerde, peynirlerde çeşni artırıcı madde olarak kullanılmaktadır diyoruz. Özellikle,

kekikten üretilen bir iksirin oldukça faydalı olduğu ve savaşa gidenlerin bunlardan bol bol içtikleri, kendilerini güçlü hissettikleri kaynaklarda ifade edilmektedir diyoruz. Ülkemizde 23 origanum tipi kekik, 38 thymus, 4 thymbra, 14 satureja tipi veya türü kekik bulunmaktadır. Özellikle origanum ve thymbra cinsi, eskiden beri ticari olarak üretilmekte, toplanmakta ve satılmaktadır. Özellikle, thymbra spicata oldukça önemli, içerdiği karvaktor uçucu yağından değişik farmakolojik ürünlerde faydalanılıyor. Zahter var, yine özellikle güney bölgelerimizde bu bitkiden var, salata ve diğer amaçlarla kullanılıyor. Ermenek bölgesinde toplam 8 kekik türü olduğunu biliyoruz. Bu da yine o bölgeden alınmış kekik, zahter ve origanum resimleri.

Kardelen, ülkemizde 14 türü bulunan bir bitki, bölge için endemik. Özellikle bundan patenti alınmış iki büyük ilaç bulunmaktadır. Toprak altı soğanlarının ve yapraklarının değişik amaçlarla kullanıldığı bilinmektedir. Galatamin maddesi tıbbi olarak oldukça etkin bir madde. Bu madde son dönemlerde Alzheimer hastalığının gelişimini azalttığı için kullanılmaya başlanmıştır. Ayrıca, uzun yaşamanın sırrı olarak bilinmektedir. Özellikle, Kafkaslarda halk tarafından fazla miktarda tüketilmekte. Çocuk felcinin ve diğer nörolojik hastalıkların tedavisinde de kullanılmaktadır diyoruz. Bölgemiz, endemik kardelenler bakımından zengindir. Ermenek'in bazı köylerinde çok eski dönemlerden beri, yirmi, otuz yıllık dönemden beri kardelen şenlikleri düzenlenmektedir diyoruz. Yine kardelende bulunan aktif maddeler burada verilmiş, hepsini tek tek saymayacağım ama bunların belirli ilaçların veya tıbbi amaçla kullanımının önü açık olduğu görülmektedir diyoruz. Özellikle galantamin maddesinin sinir, kas rahatsızlıklarının tedavisinde, sinir hastalıklarının tedavisinde, Alzheimer hastalığının tedavisinde kullanıldığı bilinmektedir.

Fritillaria, eskiden beri bilinen ancak Çin'de ve Uzak Doğu'da tedavi amacıyla kullanılan bir bitki. Yaklaşık olarak 140 türü var. Bunlardan 41 türü ülkemizde bulunuyor, bir kısmı Akdeniz Bölgesi'nde ve bizim Ermenek bölgesinde endemik olarak bulunuyor. İçerisinde fazla miktarda alkaloid içerdiği için bunların özellikle öksürük ve akciğer rahatsızlıklarına yönelik tedavilerde kullanıldığı bilinmektedir. Geleneksel tıpta kalbin düzenli çalışmasına yardımcı olmasıyla biliniyor. Yine, aynı şekilde, derinin altında bulunan yağ guddelerinin giderilmesi... Son dönemde kanser tedavisine yönelik çalışmalarda da kullanılmaya başlanmıştır. Balgam söktürücü şurupların hazırlanmasında kullanılıyor. Yine, ilaç preparatlarının, soğuk algınlıklarının, öksürüklerin tedavisi amacıyla fazla miktarda kullanılmakta. Akciğer hastalıklarının tedavisi için de içerdikleri 11 alkaloid maddesinden, özellikle soğanlarından istifade edilmektedir diyoruz. Günümüzde öksürük giderici ilaçların esas maddesini oluşturuyor. Özellikle Çin'de çok eskiden beri kullanılıyor. Nişasta bakımından oldukça zengindir diyoruz. İçerisinde bulunan biyoaktif maddeler burada verilmiş. Genel olarak bunların kuru ağırlıklarının yüzde 0,1 ile 0,4 arasında alkaloid oluşturması bunların potansiyel öksürük ilaçlarının yapımında ham madde olarak kullanılmasını teşvik etmektedir. Burada bizim Ermenek bölgesinde bulunan bir kısım fritillaria, ters lale formlarını görüyoruz. Bunlar tamamıyla endemik, o bölgeye has bitkilerdir.

Eranthis veya sarı kokulu. Bunlar karların erimesinden hemen sonra çiçek açan bitkilerdir. Eranthis cilicica Toros Dağlarına has endemik bir bitki. Farmakolojide ve kozmetik sanayisinde geniş olarak kullanılma eğilimindedir. Ot olarak tüketildiğinde mide ağrılarına ve rahatsızlıklara sebep olan zehirli bir madde. Bu nedenle doğrudan tüketilmesi önerilmez. Deride alerjilere sebep oluyor. Burada gördüğümüz bitki, karların erimesinden hemen sonra... İçerdiği lektin maddesi özellikle son dönemde kanser tedavisinde geniş olarak kullanılmaktadır. Kanda pıhtılaşmaya sebep oluyor. Bakteriler, virüsler ve özellikle hücre zarlarında bulunan spesifik proteinlere bağlanabilmeleri nedeniyle potansiyel ilaç olarak düşünülmektedir diyoruz. Özellikle, yakın zamanlarda lektinin kanser tedavisinde önemli görevler üstleneceği düşünülmektedir, bu yönde çalışmalar yapılmaktadır.

Muscari çok güzel kokusu olan, kokusu 5-6 metre ileriden alınabilen, güzel görünümlü bir bitkidir. Eski Yunancada “güzel kokulu” veya “musc” anlamına gelen bir sözcükten geliyor. Acı olması nedeniyle ağızdan alındığı zaman kusmaya neden oluyor ve canavarların yetiştiği bölgede gizemli bir bitki olarak tanımlanmış bunu ilk çağlardaki hekimler. Ülkemizde özellikle Toroslarda -bazı mavi türlerinin, beyaz türlerinin daha sık- 50 civarında türü olduğu bilinmektedir. Özellikle mavi olanlarının boya amacıyla kullanıldığı bilinmektedir. Paskalya yumurtalarının ve kumaşların boyanmasında kullanılmış. Yine, tomurcukları, soğanları, yaprakları, meyveleri ve kökleri değişik amaçlar için kullanılıyor. Çiçekleri ve çiçek tomurcukları çiğ olarak, kaynatılarak, kızartılarak, turşu olarak yenilebiliyor. Çiğ soğanları geleneksel İtalyan yemeklerinde kullanılıyor. Meyvelerinden çay yapılarak romatizma tedavisinde kullanılıyor. Diüretik ve uyarıcı özelliğe sahipler. Yine, içerisinde bulunan comisic asit nedeniyle bunda “saponin” denilen bir madde vardır. Bu madde alerjik özelliğe sahiptir. Bu nedenle doğrudan çok fazla tüketilmesi önerilmez, pişirildikten sonra alınması gerekiyor. Çiçekleri çok güzel kokuludur. Kozmetik sanayisinde potansiyel kullanılabilir. Herhangi bir zehirli madde içermez. Neglectum türleri vardır; iltihap sökücü, antialerjik, afrodizyak etkiye sahip. Çiçekleri süs amacıyla kullanılıyor. İçerdikleri maddeler burada verilmiştir. Yine patojenlere karşı antioksidan özelliğe sahipler. Tüm bitkilerde olduğu özellikle gram negatif bakterilere karşı oldukça etkili oldukları bilinmektedir. Besinleri koruyucu özelliğe sahip olduğu için endüstriyel önemi vardır. Pigment içerirler. Bu pigmentler de özellikle besinlerin doğal renklendirilmesi bakımından önemlidir diyoruz. Yine, DNA’da meydana gelen mutasyonları önleyici etkilere sahip oldukları için elektrofilik reaksiyonları genelde azaltırlar. Bu nedenle, kanser önleyici etkisinin olduğunu söylemek mümkün. Ayrıca iltihapları önleyici etkiye sahip. Burada Ermenek ve Hadim bölgesinden alınmış, sadece o bölgeye ait olan, sağdaki resim muscari turcicum, 2.000 metre yüksekte yetişiyor ve sadece Hadim bölgesinde bulunan özel bir bitkidir.

Sonuçlar ve öneriler: Neler önerebiliriz? Taşeli coğrafyası iklim şartları, arazi yapısı gibi nedenlerle tarımsal faaliyetlerin oldukça sınırlı olduğu bir bölgedir. Bu kapsamda, devlet tarafından desteklenecek, yetiştiriciliği yapılacak organik bitkilerin -özellikle Taşeli, Sarıveliler, Başyayla gibi bölgelerde 1.200-1.900 metreye kadar yüksekliklere ulaşmaktadır- teşvik edilmesi önerilmektedir. Organik olarak yetiştiriciliği yapılan tıbbi, aromatik bitkilerin üretim sonrası devlet tarafından uygun şekilde sertifikalandırılması, dış ve iç piyasada tıbbi ve diğer kurumlar için satışının sağlanması gerekmektedir.

Yine, organik olarak üretimi yapılacak bir kısım organik endemik bitkiler büyük ticari öneme sahiptir. Bakanlık destekli projelerle yerli üreticiler tarafından üretilmesi, sertifikasyon sonrası bunların gerektiği şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir. Buna bağlı olarak pilot bir kısım çalışmaların bölgede yapılması özellikle yüksekliklere bağlı olarak ve bu bitkilerin pazarlarının artmasına bağlı olarak üretiminin de artmasının sağlanması gerekmektedir. Sayın vekilimin bildiği gibi, bölgede hâlen elma ve kiraz yetiştiriciliği yapılmaktadır. Ancak üreticiler kesinlikle herhangi bir kazanç sağlayamamaktadır bunlardan. Bu tip getirisi yüksek endemik bitkilerin üretilmesi bölge tarımına önemli derecede katkı sağlayacak. Kontrollü bir şekilde yapılacak iyi ve verimli üretim örnekleri bölge ekonomisinin canlanmasına olanak sağlayabilir. Aromatik ve tıbbi ürünlerin bölgede üretim amacıyla fazla kompleks olmayan üretim tesislerinde işlenmesi, ürünlerin iç ve dış pazarda satışının sağlanması ve bu yolla bölgenin endemik bitkilerinin ülke genelinde ve dünya genelinde tanıtılması gerekmektedir. Öneriler bu şekilde uzayıp gidiyor.

Yine, Ermenek Barajı o bölgede büyük bir potansiyeeldir. Ermenek Barajı’nın potansiyeli ile endemik bitkilerin potansiyelinin birleştirilerek bölgenin turistik amaçlı endemik bitki turizmüne açılması gerekmektedir. Bölgede özellikle iki aylık bir dönem, karların erimesiyle başlayan iki aylık bir dönem oldukça verimli olabilir. Buna bağlı olarak da altyapı çalışmalarının yapılması gerekiyor. Uzun dönemde Ermenek Barajı’nın iklim değişiminin dolaylı olarak endemik bitki florasını nasıl etkileyeceği

bilinmemektedir. Bu bölgede bulunan 200 civarındaki endemik bitki türünün bu nedenle kayıt altına geçirilmesi ve bunların geliştirilmesine yönelik çalışmaların bakanlıkça yapılması gerekmektedir. Özetle Taşeli bölgesi aromatik bitkilerin yetiştirilmesi uygun iklim, toprak ve ekolojik özelliklere sahiptir. Dağ çayları, ada çayları, müşkürüm, ters lale, lalelerin endemik türlerinin bölgede yaygın olarak bulunması bu bitkilere duyarlı tarımsal üretimi mümkün kılmaktadır. Bu nedenle bölge tıbbi ve aromatik bitki üretimi bakımından önemli bir potansiyele sahiptir.

Evet, zamanı biraz iyi kullanmamız gerekiyor.

Teşekkür ediyorum.

Saygılarımla.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz Hocam.

Sorusu olan...

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Yüksel Bey konuşmayacak mı?

BAŞKAN – Yok, her hocadan sonra soralım.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Tamam, Yüksel Bey de konuşacak.

BAŞKAN – Tabii, tabii konuşacak.

Buyurun.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Ben Sayın Hocama çok teşekkür ederim verdiği bu kıymetli bilgilerden dolayı.

Şimdi, aşağı yukarı bu Komisyon toplantıya başladıktan bu tarafa -ben tıp doktoruyum- en büyük problem “Bu bitki şu hastalığa iyi gelir.” hükmü. Ama dersiniz ki işte “Cesaret vermiştir.” “Yaraları iyileştirdiği düşünülmüştür, bu amaçla uygulanmıştır.” diyebilirsiniz ama “İşte kısır hanımlara bu verilirse kısırılığa iyi gelmektedir.” ya da “Metallerle olan yaralanmalarda yaralanmayı düzeltmektedir.” falan böyle demek bence büyük araştırmalar gerektirir, testler gerektirir. Ben bu bitkilerin böyle faydası olmadığını söylemek istemiyorum ama bunların ortaya bir hüküm olarak konabilmesi için bence büyük araştırmalar gerekir.

Tabii, bunlar endemik şeyler, dünyanın kıymetli şeyleri ve biz ülke olarak zengin olduğumuzu bu Komisyon vasıtasıyla öğrendik. Örneğin, işte orada bir tabiat parkı kurularak -400 kilometrekare, 100 kilometrekare, 500 kilometrekare büyüklüğü nedir bilmiyorum ama- işte bu bitkilerin orada devlet tarafından muhafaza edilmesi... Yine sizin zikrettiğiniz gibi işte oralara bunlar için kültür turizmi düzenlenebilir, insanlar değişik dönemlerde gelebilir. Yani öncelikle bir defa şu elimizdeki değerleri koruyalım, kaybolmasın. 200 kadar türün kaybolma riski var dediniz değil mi?

PROF. DR. HAYDAR ÖZTAŞ – Evet, doğrudur efendim.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Onlara bir defa sahip olalım ve bunların yanında da bu bitkileri öne çıkarırken işte bu bitkiler şöyle şöyle kıymetli falan demekten öteye bu bitkiler dünyanın ender bitkileridir, şimdilik bunları elimizde tutalım ama bunlarla ilgili eğer bir fayda olacaksa biz zaman içerisinde bu faydaları değerlendiririz, insanların menfaatine sunarız demek herhâlde daha uygun olur.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Evet, buyurun Sayın Şeker.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Ben de Sayın Hocama, hemşehrime teşekkür ediyorum.

Özellikle Karaman’ın bitki örtüsünün Türkiye’deki ve dünya üzerindeki önemini de bir kez daha görmüş olduk.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Karaman yok ama Ermenek var.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Oraların hepsi Karaman'ın ilçesi, Ermenek, Sarıveliler'den başlayarak Karaman'ın ilçesi oralar. Dolayısıyla Taşeli diye geçer, 5 ilçemizin 3'ü bu bölge dediği bölge. Dolayısıyla oradaki o 200 tane bitkinin aslında kaybolma değil de... Yaptığımız Ermenek Barajı Türkiye'nin derinlik olarak sayılı 2'nci barajı.

PROF. DR. HAYDAR ÖZTAŞ – 4'üncü.

RECEP ŞEKER (Karaman) – 4'e doğru geliyor barajlar yapıldıkça ama ilk yapıldığında 1'inciydi, dünya üzerinde de derinlik olarak sayılı derinlikteki barajlardan. Dolayısıyla büyük bir vadi şu anda suyla dolmuş oldu. İklimsel değişikliğin de belki 200 tane bitkiyi öldüreceği, ortadan kaldıracağı gibi değil de oradaki değişiklikleri gözlemek lazım; belki katkısı olacak, o 200 endemik bitki sayısal olarak da daha da değişik yönlerle doğru kaymış olabilecek. Onun takibi açısından söyledikleriniz önemli. Tabii, turizme kazandırma da gerçekten önemli.

Haziran 30'u gibi de Dumlugöze köyümüzde -Sarıveliler'e bağlı- kardelen festivalimiz var. Buradan Komisyonumuzu da davet etmiş olalım, bu etkinliğimize bekliyoruz inşallah ev sahibi olarak.

Teşekkür ediyorum Hocam bilgilendirmeler için.

BAŞKAN – Sayın Bakanım, hoş geldiniz Komisyonumuza.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Hoş bulduk.

Çok özür dilerim. Biz artık alışkın değiliz büyük kentlere.

BAŞKAN – Evet, başka sorusu olan var mı Hocamıza?

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Bir de şu şeyi soracağım...

BAŞKAN – Buyurun.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Ters lale Türkiye'de çok az bulunan bir şey değil mi?

PROF. DR. HAYDAR ÖZTAŞ – Ters lalenin endemiktir büyük çoğunluğu, 40 civarında türü var -bahsettim biraz önce- az bulunuyor ve en önemli özelliği, bunların genelde akan çakılların, kayaların içerisinde bulunması. Son dönemde yabancılar mesela yazıyor, ben sosyal medyada paylaşıyorum, İngiltere'den birkaç kişi tohum istedi benden. Bu bir şekilde, öyle sanıyorum... Bazen onların gezdiklerini görüyorum, mesela İngiliz botanikçi geçenlerde Denizli bölgesindeydi. Bir şekilde bunu söktüyorlar gibi, koruma altına almamız gerekir. Renkleri çok güzel, çok sınırlı bir bölgede bulunuyorlar, kayalık bölgelerde. Tabii, buraların turizme açılması faydalı mı olur, zararlı mı olur, o da biraz tartışma konusu. Ben özellikle şu kitap, Selçuk Ecza Deposunun desteğiyle basılan, tamamen halka yönelik olarak resimlerini... Bu şekilde, kısa Türkçe, İngilizce bilgi verdim.

Şimdi, Ermenek bölgesinde aşağı yukarı herkes endemik bitki terimini öğrendi. O bölgede bitkilerin, değişik bitkilerin olduğunu hepimiz biliyoruz. Belki de bu şekilde halkın çok fazla bilmesi, bunun kısa zamanda tahrir olmasına da neden olabilecek, koruma altına alınması lazım bir şekilde.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Geçenlerde bir aktüalite programındaydı, orada duydum; galiba Düzce'de yetişen bir lale varmış, o Türkiye'de bitmiş, İngiltere'den tohumunu getirmişler tekrar Türkiye'de yetişsin diye.

PROF. DR. HAYDAR ÖZTAŞ – Doğrudur, 1 liraya ters lalenin... Sanıyorum Hollanda'dan tekrar getirmişler. Lalelerin de girişi aynı şekilde. Şimdi daha önce girişte de bahsettim. Isauria bölgesi, Roma İmparatorluğu'nun önemli bir bölgesidir. İstanbul'un, sarayın bütün muhafızları o bölgeden gider. İznik konsülünden 3 kişi katılmıştır orada, 360 civarında katılan olmuştur dünya genelinde, erken dini

merkezlerindendir. O bölgeden büyük ihtimalle bazı lale türleri ve yine muscari türlerinin gittiği, yine ters lalelerin İstanbul'a gittiği bilinmekte; kaynaklar da bahsediyor o şekilde, o bölgenin halkından, o bölgenin yaşantısından.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Dünyaya lale Anadolu topraklarından yayıldı değil mi?

PROF. DR. HAYDAR ÖZTAŞ – Doğrudur. Ama hâlâ elimizde kalan, ben -şu kitaptaydım sanıyorum- o bölgenin lalelerini tek tek resimledim, yabani laleleri; sanıyorum, 23 civarında farklı renk buldum. Ancak bu Sarıveliler'de bulunan lale 2012 yılında bir yabancı tarafından ayrı bir tür olarak verildi, daha önce "Karaman lalesi" deniliyordu. Bunun korunması lazım, çok sınırlı bir bölgede. Çok güzel rengi var, böyle portakal rengine yakın bir renk. Ben belediye başkanına falan da yazdım ama belediye başkanı sadece beğenmekle kaldı, dönüp herhangi bir şey de söylemedi.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Neyse, milletvekiliniz zaten burada.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Yalnız belediye başkanımız İYİ PARTİ belediye başkanı.

PROF. DR. HAYDAR ÖZTAŞ – Yani değerlendirmeleri gerekiyordu.

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Hocam Tunceli Ovacık'ta ters lale... Hatta geçenlerde televizyonda çuvalarla toplayanlara ciddi bir ceza yazıldı, jandarma korumasında.

PROF. DR. HAYDAR ÖZTAŞ – Orada doğayı koruyan çok iyi bir grup var, onlar sosyal ortamdan da arkadaş. Onlar ihbar etti ve yakalattılar.

Şimdi, Ermenek bölgesi 1840'lardan itibaren açılmış bu şeye tamamıyla, yabancıların ilgisini çok çeken bir şey. Artık şunu yazmıyoruz: "Ermenek Türkiye" diye bitkileri paylaştığımız kısımda yazmıyoruz, sadece Ermenek yazdığımızda dünyadaki bütün botanikçiler bu bölgeyi biliyor, bunu abartı için söylemiyorum, bu kadar önemli. Ama yerel yöneticilerin buna katkıları sınırlı kalıyor. Yani şu kitabı bastırabilmek için -3'üncü baskı şu anda yapılıyor- inanın kendi cebimden de bir hayli para harcadım ama çok çok şey yapmak zorunda kaldım belediye başkanıyla, basıldı, basılacak... Mesela, şu kitap -geçen seçimden önceydi, ada çaylarıyla ilgili o bölgenin tamamen, makro resimlerle-basılacaktı, Keskin Color basacaktı, "tamam" dediler fakat belediye kâğıt sağlayamadı, sağlayamadığı için basılmadı. Hâlâ ben birkaç -demonstrasyon için- nüshasını bastırdım, duruyor; kendi cebimden de bütün dizayn masraflarını, şunu, bunu ödedim; öyle bir çıkmazın içerisindeyiz maalesef.

BAŞKAN – Evet, Hocamıza çok teşekkür ediyoruz.

İki gündür, pazartesi günü Karaman buraya geldi demiştik, şimdi Ermenek ve Taşeli bölgesi buraya geldi, Recep Bey'in memleketi. Ben Antalyalıyım, orman mühendisiyim, o yaylaları, oraları çok iyi biliyorum; gerçekten büyük bir zenginlik. İnşallah hem iyi bir şekilde koruruz endemik türlerimizi hem güzel bir şekilde tanıtırız ve insanlığın hizmetine sunmak için gereken çalışmaları yapmak lazım biraz daha ekonomik olarak. Gerçekten Karaman bölgesi, o bölge çok zengin bir bölge; mesela, elma ağacı olarak Türkiye'de adet olarak 1'inci yani Isparta'dan bile daha fazla elma ağacı var, rekolte olarak 2'nci de. Kiraz yine aynı şekilde.

RECEP ŞEKER (Karaman) – O, ağacımızın gençliğinden.

BAŞKAN – Evet, gençliğinden.

Yani yeni kurulmuş bir il ama orada çok zengin yani her konuda. İnşallah, önümüzdeki günlerde daha verimli bir şekilde o şeyler kullanılır.

Çok teşekkür ediyoruz Hocam, sağ olun Hocam.

PROF. DR. HAYDAR ÖZTAŞ – Ben teşekkür ediyorum.

Komisyonu saygılarımı sunuyorum.

Bana bu fırsatı verdiğiniz için Sayın Başkanımıza, Sayın Başkan Vekilime ve üyelere ayrıca teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz, çok sağ olun.

Şimdi, Sayın Bakanım, tekrar hoş geldiniz. Sizin sürenizi bilmiyorum yani biz özellikle sizi davet ettik, hemen de alabiliriz veyah bir hocamız daha var, dinledikten sonra alabiliriz.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Bir dinleyeyim, ben sizinle beraber kalmaya geldim. Beni sekiz uçağına yetiştirirseniz mümkünse sorun yok.

BAŞKAN – O zaman hocamız sunumunu yapsın ondan sonra sizi dinleyelim.

Evet, şimdi de Profesör Doktor Yüksel Kan, Selçuk Üniversitesinden Hocamız, Tıbbi Bitkiler Ana Bilim Dalı Başkanı aynı zamanda.

Buyurun Hocam.

2.- Prof. Dr. Yüksel Kan'ın, tıbbi ve aromatik bitki sektörü, Türkiye'deki bitki çeşitliliği, bunların korunmasında, üretiminde yapılan çalışmalar ile karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Çok değerli Tıbbi Aromatik Bitkiler Komisyon Başkanım, değerli Komisyon üyeleri, kurumlarımızın çok kıymetli temsilcileri; Konya'dan gelen bir dostunuz, arkadaşınız olarak Mevlâna hazretlerinin selamlarını ileterek sizi en kalbî duygularıyla selamlıyorum.

Tabii, bu fırsatı Komisyonun takdir etmesinden dolayı da son derece mutlu olduğumu sunumumun başında paylaşmak istiyorum.

Yüksel Kan kimdir? Kısaca, üç beş cümleyle kendimi anlatmak isterim. Yüksel Kan, Torosların eteklerinde Konya'nın bir Anadolu köyünde doğmuş bir çiftçi ailesinin 5 çocuğundan 1'iyim. Eğitimimi Selçuk Üniversitesinde tamamladıktan sonra Ankara Üniversitesinde doktora ve sonrasında yurt içi, yurt dışı, uluslararası çalışmalarla yaklaşık otuz üç yılını akademik ve sektörle iş birliğiyle geçirmiş bir araştırmacı, akademisyenim ve bu otuz üç yılın sonunda tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili dünü, bugünü ve geleceğimizi beraber paylaşmak adına, sabırlarınızı da zorlamadan hızlıca size sunumumu yapmak istiyorum.

Tabii, sunumuma geçmeden önce, bu Komisyon üyelerimizin isimlerini duyduğum zaman çok büyük mutluluk duyduğumu ifade etmek isterim. Aramızda bulunan Ankara Milletvekilimiz Sayın Nevin Taşlıçay Hanımefendi'nin -Komisyon kurulmadan önce, o dönemde, on yıl önce Türkiye Eczacılar Birliği (TEB) bünyesinde yine böyle bir komisyondaydı kendileri- “Tıbbi bitkilerle ilgili ne yapabiliriz?” konusunda bize TEB olarak destek veren bir vekilimizin bu Komisyonda olması ve önceden tanıdığım Komisyon Başkanımızın ormancı olması ve bu konuya son derece önem vermesi mutluluk verici. Yine, Karadenizli Sayın Vekilim Erkan Balta'nın -ben Karadeniz'deki bir projeyle ilgili bir çalışmayı da kısaca özetleyeceğim- onun da... Yine, bu Komisyon öncesinde konuyla ilgili iş birliği yaptığımız arkadaşlarımızın da isimlerinin altını çizmek istedim.

Evet, bu bitkilerle ilgili Haydar Hocam son derece önemli, güzel konulara temas etti. Yine, benim içinde yaşadığım güzel bir coğrafya olan Taşeli Platosu son derece önemli. Şimdi, ben hocamın bu güzel akademik çalışmalarından sonra birazcık da pratikteki, uygulamadaki durumumuzu bir özetlemek istiyorum. Tıbbi ve aromatik bitkilerde sektör nereye doğru koşuyor? Şöyle ekrana baktığımız zaman, eskiden “tıbbi ve aromatik bitki” denildiği zaman bize hep sadece ilaç, ilaç gibi konular anlatılırdı ya da

öyle bilgiler vardı, çok fazla da konuyla ilgili akademik çalışma, sektörel çalışma da yoktu. Hatta, ben akademik çalışmaların başında dekanıma “Tıbbi bitkilerle ilgili çalışma yapmak istiyorum.” dediğim zaman -Allah rahmet eylesin, vefat etti o dekanım- dedi ki: “Oğlum, çalışacak başka doğru dürüst bir konu bulamadın mı? Buğday çalış, arpa çalış, mısır çalış.” Rahmetle anmış olduk. Dolayısıyla bu bitkiler hakikaten -Sayın Komisyon Başkanının da dediği gibi- tali konular olarak görülürdü, akademide de öyleydi ve 2011 yılında ben -YÖK sisteminde- Türkiye’nin ilk tıbbi bitkiler anabilim dalı başkanı olarak atandım. Şu anda da, yine, ülkemizde bir ilk olarak kurulmuş olan bir komisyona bilgi veriyorum. Gerçekten, geldiğimiz noktada bu benim için de son derece onur verici bir olay. Değerli katılımcılar, sektör de buna bağlı olarak çok hızlı bir şekilde çeşitleniyor, geliyor. Gördüğünüz gibi, şimdi, gıdadan sağlık turizmüne varıncaya kadar bu bitkiler son derece ilişkili konular.

Şimdi, pek çok konuda bizim klişe bir başlığımız var: “Sürdürülebilirlik bu işin neresinde?” Sürdürülebilirliğin bence 4 tane esası var değerli katılımcılar. Birincisi, kaliteli bir AR-GE’niz olacak, kaynağınız olacak. İkincisi, kaliteli, nitelikli bir üretiminiz olacak. Üçüncüsü, kaliteli bir tüketiciniz olacak. Dördüncüsü, bir de bu işten kaliteli pazar ve kazancınız olacak. Eğer bu 4 esası, 4 ayağı oturtamazsanız hangi konuda olursa olsun sürdürmek mümkün değil. Onun için, biz bu işin sürdürülebilirliğindeki ticari değerlere baktığımız zaman aslında dünyanın geldiği noktanın çok altındayız. Şu anda dünya bu sektörle ilgili 150 milyar dolar rakamlarını konuşurken Türkiye’nin dünyadaki bu pazardan aldığı pay yüzde 1 bile değil, 500 milyon dolar civarında. Bu büyük ülkemize, Türkiye’me çok da yakışmayan bir rakam.

Şimdi, sektör analizlerine baktığımız zaman “Biz nerede hata yapıyoruz?” diye baktığımız zaman değerli katılımcılar, yani, gerçekten, bizim sektör analizleriyle ilgili de ciddi sıkıntılarımız var. Sektör analizlerinin başında, bizim sektörde ilgili verilerde bile ciddi sıkıntılarımız var. Tabii, ben aynı zamanda konuların içerisinde sorunlarımızı da gündeme getirmek isterim. Dolayısıyla sektör analizi dediğimiz zaman kurumlardan veri ve bilgilerle ilişkili bizim bir koordinasyona ihtiyacımız var. Sektör analizlerinde veriyle ilgili çok zorlanıyoruz. Bu sektör analizlerinde biz ne yapmaya çalışıyoruz? İşte, ikili ilişkiler ya da kurumsal yazışmalarla beraber ulaşabildiğimiz verilere ulaşabiliyoruz ama biraz sonra önerilerimin içerisinde “Bu konuya nasıl bir çözüm üretilebilir?”i, onu da söyleyeceğim. Bizim bu sektör analizleriyle ilgili, Türkiye tıbbi ve aromatik bitkiler sektör analizlerine, dokümantasyonlarına herkesin, çiftçisinden akademisyenine, tüccarından bürokratına, siyasetçisine varıncaya kadar, STK’lerine varıncaya kadar bizim ulaşabileceğimiz veri tabanlarıyla ilgili önemli eksikliğimizin olduğunu belirtmek istiyorum.

Şimdi, tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili bir gerçeğin daha altını çizmek istiyorum. Bugün bu konuları Türkiye Büyük Millet Meclisi çatımızın altında konuşuyorsak, bunun beş altı yıl öncesine gittiğimiz zaman, yine, ben, burada, ülkemiz adına bu ormancı dostlarımıza, çalışanından Bakanına kadar teşekkür etmek isterim. Çünkü 2012-2013 yıllarında Orman ve Su İşleri eski Bakanımız Sayın Veysel Eroğlu’nun özel gayretleriyle bu konu Orman Bakanlığımızın bünyesine taşındı. O dönemde, işte Orman Bakanlığımızın himayesinde, Orman Genel Müdürlüğümüz ve yine aramızda bulunan, o dönemin Orman Genel Müdür Yardımcısı Sayın Doktor Ahmet İpek Bey’in de koordinasyonuyla Türkiye’de tıbbi ve aromatik bitkiyle ilgili ilk kayda değer ya da dokümantasyonları olan 3 tane çalıştay yapıldı, önemli sonuçlar elde edildi. Dolayısıyla bu konuyla ilgili ilk dokümantasyonlu, kurumsal çalışmalarda ve Bakanlık seviyesindeki çalışmaların çok da fazla bir geçmişi yok değerli katılımcılar. Dolayısıyla burada Sayın Bakanımızın bu emeğini de yâd etmek lazım, kendilerine de bürokratlarıyla beraber teşekkür ediyorum.

Evet, burada göstermek istediğim “silybum marianum” dediğimiz Meryemana dikeninin şu anda... Bu diken i gündeme getirdiğimiz zaman bir tepki oluyor “Hocam, işimiz gücümüz yok da bizim işimiz diken mi?” diyorlar. Evet. Ama biz bunu Almanya’dan -Sayın Bakanımızın da çok yakinen bilgi sahibi olduğu konulardan bir tanesi- karaciğer koruyucu olarak ithal ediyoruz ve bu önemli bir preparatın ham maddesi. “Legalon” dediğimiz, işte, birtakım ticari isimlerle anılan ilacı sonuçta ithal ediyoruz, acısı burada. Bu Meryemana diken iyle ilgili... Yani sektör analiziyle ilgili bilgileri vermeye çalışıyorum.

Şimdi, Meryemana diken i ve diğer... “Ve diğer” dediğim, bugün Avrupa ülkelerinden, başta Almanya olmak üzere 100’ün üzerinde “fitofarmasötik” dediğimiz bitkisel kökenli, tıbbi bitkilerden yapılmış ürünü ithal ediyoruz. Bunların hacimlerini üst üste koyduğumuz zaman çok ciddi bir pazar değerinin olduğunu görüyoruz. İşte, tek başına çarkıfelekten elde edilmiş “Passiflora” dediğimiz sedatif, antidepresan bir bitkisel preparat, eczacı sayın vekillerimizin de yakinen bildiği bir ürün ve Türkiye bunu ithal ediyor sonuçta. Sektörle ilgili baktığımız zaman, ilaç ham maddeleri olarak biz şu anda yurt dışına bağımlıyız ve şu anda başta Sayın Cumhurbaşkanımız olmak üzere devletimizin en üstünün bu konuya göstermiş olduğu hassasiyetin temelinde de bu acı gerçekler var. Niye? Bizim ilaç ham maddesi olarak kullandığımız, ekranda gördüğünüz kantaron dan tutun da zeytin yaprağı ekstresine, ekstraktına varıncaya kadar biz şu anda dışa bağımlıyız.

Bunlarla beraber, fiyatlarıyla beraber bir karşılaştırma yaptığımız zaman şöyle bir gerçekle karşılaşıyoruz: Türkiye’de tarımdaki nüfusuna baktığımız zaman, 4 kişiden 1’i şu anda tarımla meşgul oluyor. Ürettiği katma değere bakıyoruz değerli katılımcılar; bizim tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili yurt dışına sattığımız ürünlerin ihracat fiyatı ortalama 5-6 dolar civarında dolaşıyor, hadi yanılmayalım, 7 dolar olsun. Peki, ithal ettiğimiz ürünlere bakıyoruz, Almanya’dan ithal edilen bir Meryemana dikenini, Legalon örneğini verdiğim zaman 15-20 dolara fırlıyor veya euroya fırlıyor. Yani bizim üretip sattığımızdaki katma değer sorununuz var. Onlarla ilgili de birkaç konuyu sizinle paylaşacağım.

Şimdi, bu sektör analizlerinde benim size sunabileceğim, paylaşabileceğim konu... Sonuçta, sektör, tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili sektör -sektör temsilcilerimiz burada, bizden sonra onlar da konuşacak- en az 500 civarında bitkiyi kullanıyor, ticaretini yapıyor, bundan para kazanıyor ve insanlarımız da bunu kullanıyor. Peki, bununla ilgili Türkiye’nin durumu ne? Maalesef bunda yüzde 10’ları bile aşamadık, daha yüzde 10 civarındayız. Neden bu durumdayız, biraz sonra onu söyleyeceğim. Avrupa ülkelerinin bu bitkileri bizden çok daha iyi yetiştirebilecek sahaya, iklime, özelliğe sahip olmasından asla değil, onlar -yine, öz eleştiri- bizden daha çalışkanlar, bu konuyla ilişkili konuşuyorum.

Sektör analizinden sonra bir gerçekle daha karşılaştık. Ben son beş yılımda, özellikle Doğu Karadeniz’de tıbbi aromatik bitkilerin envanterinin çıkartılması, üreticilerin eğitimi, üretim yöntemlerinin geliştirilmesi, ürün geliştirme, pazarlama, farkındalık oluşturma gibi bir projenin koordinasyonunda görev aldım ve o bölgeye gittiğim zaman dedim ki: Akademik hayatımdaki yirmi yedi yıl ben neredeydim? Çünkü o güzel coğrafya bana inanılmaz güzellikleri sundu. Onlardan bir tanesi de -beş yıl önce öğrendim- Karadeniz’de, Trabzon’da bu ekranda gördüğünüz, solumda oturan Bilgin Ticaretin sahibi Süleyman Bey o bölgede, coğrafyada bir kekik türünü toplayıp, toplatıp bunu ihraç ettiğini öğrenmem ve akademinin haberi yok, sektörün haberi yok, siyaset makamının haberi yok. Bunu sordum, dedim ki: Benim bir eksikliğim, ben bu bölgeye geldim, ben yeni fark ettim. Demek ki biz aslında birbirimizden habersiz çok farklı işler yapıyoruz. Süleyman Bey bunu ihraç ediyor. Bu bitkiyi şimdi biz kayıt altına aldık, kalite olarak da, ilaç ham maddesi, gıda ham maddesi, kozmetik ham maddesi olarak da sektöre kazandırılabilir son derece nitelikli, güzel bitkilerden bir tanesi ama biliyoruz ki değerli katılımcılar, Anadolu’nun -Haydar Hocamın da söylediği gibi- hakikaten her karışı hazine dolu. Biz bunlara, sadece endemik bitkilerimize iyi bir planlamayla sahip çıkabilirsek yani hepsine

sahip çıkma gücümüz yok şu anda, sadece önemlilerine, acillerine sahip çıkabilirsek bile bizim için hakikaten -oraya da yazdığım gibi- yeşil bir enerji, güç kaynağı olacağı umudunu taşıyorum. Bunlar neler diye baktığımız zaman, işte, bunun tıbbi meyvesinden, yemişinden, alıcından, kızılıcığından... Bunları arka arkaya sayabilirsiniz. Yani hangi ilimize giderseniz, hangi köyümüze giderseniz gerçekten farklı bir güzellik sizi bekliyor. Diyor ya Mevlâna hazretleri: Siz güzellikleri beklemeyin, onlar size gelmez. Güzellikler sizi bekliyor, durmayın, kalkın, koşun, gidin.” Mevlâna hazretleri, o, barışın, o, sevginin, o, kardeşliğin temsilcisi olan o büyük insan bunu zamanında müjdelemiş. Gerçekten, bu endemiklerimiz ve çeşitliliğimiz bizim için son derece fırsat gibi gözüküyor.

Bugün gündemde çok önemli konu olan Omega 7’nin de -sağlıkla ilişkili değerli vekillerimin ve katılımcılar bilir- çok önemli kaynağı kır iğdesi. Hani, az önce Meryemana dikenini önemsemiyorduk ya, benim rahmetli dekanımın da “Ne işin var, çalışacak bitki bulamadın mı?” dediği konular vardı ya onlardan bir tanesi de şimdi kır iğdesi. Geçenlerde bu sektörle ilgili çalışmalar yapıyoruz, diyor ki: “Hocam, bunlar bizim, ata -affedersiniz- eşeğe yedirmek için kullandığımız şeyler.” Bu, kır iğdesi. Oysa, aslında, geleneksel olarak “ata, eşeğe” deyince ben bir anahtar kelimeyi yakaladım. “Hippophae rhamnoides” diye bunun Latince de isimlendirilmesi de... Geçmişte atalarımız bunu enerji kaynağı olarak atlarının vesairenin beslenmesinde kullanmışlar. Geleneksel, çok güzel bir kültürümüz de var. Sonra araştırdık ki Erzurumlu benim hemşehrilerim o soğuk kış günleri şartlarına dayanıklılığı artırmak için ürün de yapmışlar, marmelatını yapmışlar ama biz o kır iğdesinin, Omega-7’nin, enerjinin, gücün, sağlığın daha maalesef yakınlarına gelemedik. Bununla beraber, şimdi dedim ki ne yapmamız lazım? Meclisimizin en üst makamında, Komisyonuma ben bunları sunacağım. “Ne söylemem lazım?” dedim, dersime çalıştım geldim. Dedim ki: “Bir kere, bu doğruların kurallarını oluşturmamız lazım.” Doğru bitkiyi, doğru üretimi, doğru pazarlamayı, doğru tüketimi, doğru tanıtımı yapamadığımız sürece, değerli katılımcılar, bizim tıbbi aromatik bitkilerde başarılı olmamız mümkün değil, bu doğruları yapmak zorundayız. Şimdi, niye bu beş doğrunun altını çizdim? Üzülerek söyleyeceğim bir şey daha var: Geldiğimiz son dönemde, tıbbi aromatik bitkiler sektörünün kirlendiği kadar hiçbir sektör kirlenmedi. İnternetteki bilgilere bakıyorsunuz, benim bazı uykularımı uçuruyor. Eğitilmiş insanlar geliyor benim üniversiteme, diyor ki: “Hocam, şu bitki varmış; bu, kansere iyi gelirmiş.” Sayın vekilim de az önce altını çizdi, ben otuz üç yıldır cesaretimi kullanarak “Bu bitki şuna kullanılır.” diyemedim, diyemem de. Onun otoriteleri var, onun araştırmacıları var, onun sorumluları var, hekim değilim ben sonuçta. Dolayısıyla bu doğru 5D kuralını bizim tıbbi aromatik bitkilerde, hele ki son dönemdeki bu ticari endişelerle kurulmuş olan sistemin içerisine koymak gibi çok önemli bir sorumluluğumuz var.

Bu sorumluluklardan bir tanesi de değerli katılımcılar, eğer tohumunuz varsa varsınız, tohumunuz yoksa yoksunuz. Ben tam bu arada Sayın Başkanım, şahsınızda bu değerli Komisyon üyelerini, biraz sonra sunacağım bu görsellerle ilişkili olarak da yani Konya’da Selçuk Üniversitesinde kurmuş olduğumuz Türkiye’nin ilk ve tek Tıbbi Aromatik Bitkiler Araştırma Uygulama Çiftliği’ne davet ediyorum. Neden? Çünkü burada biz endemik bitkiler başta olmak üzere, ekonomik değeri yüksek olan tıbbi aromatik bitkilerin tohum üretiminden ürüne kadar ki aşamalarını burada çalışıyoruz, multidisipliner çalışıyoruz ve bu çalışmaların içerisinde eczacılık fakültesindeki değerli dostlarımız, tıp fakültesindeki değerli araştırmacılarımız ve diğer disiplinlerden, ormancılıktan ve benzerlerinin katılımları var, görmeniz de fayda var. Sayın Bakanımız Zekeriya Temizel de geçmişte, sanıyorum, bir on yıl önce kendisi de bu sektöre o dönemde emek verdiği yıllarda geldi, ziyaret etti. Bu çiftliğimize de bu Komisyon üyelerimizi şahsınızda davet ediyorum. Geldiğiniz zaman ne göreceksiniz? Endemik bitkilerin üretiminde kullanıldığı nitelikli üretilmiş tohumlarını göreceksiniz ve bu bitkilerin nasıl kültüre alındığını, tarlada üretildiğini, doğadaki toplama baskısını azaltan üretim faaliyetlerinin nasıl yapıldığını göreceksiniz, son derece önemli çünkü bitkinin doğadan toplanmasının engellenmesinin

tek yolu var, üretime kazandırmak. Üretemediğiniz sürece ihtiyacı olan insanlar kaçak göçek de olsa o bitkileri toplayacaktır. Ormancı arkadaşlarım bunu çok iyi bilirler. Dolayısıyla bizim bu işin sürdürülmesindeki yapacağımız en önemli işlerden bir tanesi kaliteli, nitelikli, istenilen tohumları üretmek ve geleceğimizi teminat altına almaktır. Büyük bir laf söyledim aslında, geleceğimizi teminat altına almak...

Özel sektör şu anda çok iyi. Ülkemizin konuyla ilgili nitelikli, çok kıymetli özel sektörü var. Bunlarla ilgili AR-GE çalışmalarını üniversitelerle, özel sektörle, STK'lerle beraber yapıyoruz ve son derece güzel mesafeler katettik. Onlardan bir örnek vereceğiz, AR-GE çalışmalarımızla ilgili. Görüyorsunuz -az önce Trabzon'daki hayal kurup isimlendirdiğim- Anzer kekiği dediğimiz "thymus" grubu -ürünlerini yurt dışına ihraç ettiğimiz- bu milliyse millî, yerliyse yerli değerli bitkimizi, kekiğimizi şu anda biz üretmeye başladık. Beyaz kekik, Toros kekiği, ak kekik, Anamur kekiği, Sayın Komisyon Başkanımın da coğrafyasının -Toros'u bir ayrı güzel- çok önemli ihracat ürünü. Sayın Komisyon Başkanım belki bilgi sahibidir, belki değildir bilemiyorum ama Anamur'dan toplanıp yağı çıkarılıp yağı ihraç edilen bir ürün ama toplanıyor, dedim ki: "Toplamayla ne kadar sürdüreceğiz?" Üretime aldığımız önemli bir kekik türü.

Şükredecek bir şey daha var: Şu anda üniversitelerimiz dâhil olmak üzere, Bakanlığımızın ilgili altyapıları, son derece, inanılmaz güçlü, her tarafta alet edevat var. Bir il gıda kontrol laboratuvarının altyapısına bakın, dünya kadar alet ekipman var; önemli olan bunları aktif hâle getirmek, kullanmak, değerlendirmek çünkü onlarda da biliyorsunuz, yurt dışına bağlıyız.

Konya'dan bir örnek daha, bir Alman firmasının Türkiye'deki bitkisel üretimini yapıyoruz. Bakın, ekranda tıbbi nane ve melisa üretimleri, bir Alman firmasının sözleşmeli olarak Türkiye'de... Yani, şimdi, çiftimize sorarsak diyor ki: "Hocam, Allah'a şükür, ben hâlimden memnunum. 3 euroya, 4 euroya satıyorum." İyi para kazanıyor mu? İşte, o neyle mukayese ediyor? Buğday ile arpayla mukayese ediyor, para kazanıyor ama onu alan Alman, Türkiye'den aldığı bu tıbbi naneyi 60 tane ülkeye çay ham maddesi olarak ihraç ediyor. Biz 6 euro kazanıyoruz, o da 60 euro kazanıyor yani buraya dikkat etmek lazım, bir örnek olsun diye söyledim. O firmanın ilgili tesisini gezdik ve dedik ki: "Ne yapmamız lazım?" Biz bu bitkileri Türkiye'de en iyi nerede üretebiliyorsak...

Bugün Isparta deyince herhâlde akla ilk gelen gül. Yani bitkileri markalaştıracak, bitkilerin üretim havzalarını oluşturacak, kalite standartlarını oturtacak bir eylem planı hazırlamak zorundayız. Gülde çok şükür, çok iyi konumdayız. Bakın, başka nelerde iyiyiz? Kekikte çok iyiyiz, İzmir ve civarına gittiğiniz zaman o tesisleri göreceksiniz. Şimdi, Antalya ve civarında yine üretimleri başlayan, ihracata dâhil olan, Kaş civarında benim yine destek verdiğim, onurla severek gidip geldiğim, destek verdiğim projede endemik bir bitkiyi şu anda üretiyoruz, ihraç ediyoruz Almanya'ya ama yetmiyor. Biz bunu ham bitki değil -biraz sonra da onu söyleyeceğim- bunun katma değerini artırmak zorundayız. Allah'a şükür üniversitesiyle, beyinleriyle çok güçlü de bir ülkeyiz şu anda. Kaç tane üniversitemiz oldu, kaç tane araştırma enstitümüz oldu? Dolayısıyla iyi bir başlangıç yaptık, bunun desteklenmesi gerekiyor, endemik bir bitkiyse endemik bir bitki, ihracatsa ihracat, kazançsa kazanç. Kullanımıyla ilgili değerli karşılığı olmasa bunu ne üretmeye gerek olur ne de ticaretini yapmaya gerek kalır.

Bakın, inci gibi, bu bir kültür alanı. Dağda böyle bir bitkiyi sizin bir arada görme şansınız var mı değerli katılımcılar? Üretirseniz böyle inci gibi standart bir ürün olur. İşte bu, endemik "sideritis"in bir üretim alanı. Konya'ya da geldiğiniz zaman şeylerini göreceksiniz ve dedik ki, bu güzel çay, yeni ürün geliştirmede tıbbi çay.

Şimdi, ben özellikle 2014 yılından bu tarafa, beş yıldır, fitoterapiyle ilgili, geleneksel tamamlayıcı tıpla ilişkili... Biliyorsunuz, Geleneksel, Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Uygulamaları Daire Başkanı Zafer Bey arkadaşımızın da çok büyük emeğiyle Türkiye yeni bir çıkış daha açtı. Orada “fitoterapi” denilen, bu bitkilerin sağlıkta kullanımıyla ilgili bir alan doğdu. Şimdi, hekimlerimiz bize soruyor: “Hocam, iyi, güzel konuşuyorsun, anlatıyorsun, tanıtıyorsunuz bize bu bitkileri de bu standart kaliteli bitkiyi biz nereden bulacağız, hâlâ biz yurt dışından mı getireceğiz?” Dolayısıyla işte, hayalini kurup ürüne dönüştürdüğümüz, en basit hâliyle çayı bile önemli katma değeri olan -ilacı vesairesi sonraki iş- son derece önemli bir sektör.

Şimdi, hani dersenez ki “Hoca Konyalı Antalya’dan konuştu, Isparta’dan konuştu, çevresinden konuştu.” Hayır, Siirt’e gittiğiniz zaman, Gaziantep’e gittiğiniz zaman orada sizi meyan bekliyor ki meyan, Türkiye’nin çok önemli bir tıbbi bitkisi. Son dönemde üzerinde yapılan çalışmalarla beraber bizim bugün çok emek vermemiz gereken, çok değerli Güneydoğu Anadolu Bölgemizin bize hediyesi.

Şimdi, bakın, gevende ülkemiz batısından doğusuna, İç Anadolu’sundan Karadeniz’ine ne kadar zengin. Geven, şu anda, yine, bir eczacı, akademisyen dostlarımızın etken maddesini saflaştırıp Amerika’ya sattığı son derece önemli bir ham madde, son derece önemli bir madde ve Amerika’ya satıyoruz. Erdal Bedir, kendisi de biyomühendis bir değerli dostumuz. Kendisinin de çalışmalarını sizinle paylaşmak isterim.

Ters lale ismi geçti, gerçekten “ters lale” deyince, o güzel Siverek’imizi, o güzel Hakkâri’mizi, o Adıyaman’ımızı anmadan geçmek mümkün mü? Az önce sayın vekilimiz bir “Düzce lalesi” falan dedi, bir düzeltme ihtiyacı hissettim sayın vekilim. O, Amasya’nın “Yitik Lale Gurbetten Sılaya Dönüyor.” projesidir. Ben de o projenin içerisindeyim, büyük bir onurla çalışıyorum. ANG Vakfımızın (Ali Nihat Gökyiğit Vakfının) bir projesidir. İstanbul’da, yine, Ali Nihat Gökyiğit çok değerli bir STK temsilcisi büyüğümüz, onun özel emeği, bizi davet etti projeye ve orada da bu yitik lalenin hakikaten hikâyesi acılarla dolu.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Tekfen Holding değil mi?

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Evet, Ali Nihat Gökyiğit ağabeyimiz Tekfen Holdingin kurucusu.

Yani sahip olmadığımız bir değeri Nihat Bey şimdi Amasya’sıyla kavuşturuyor. Burada şükranla kendisini anıyorum, gerçekten çok değerli bir insan, ağabeyimiz, büyüğümüz, yaşlı da bir insan, Allah uzun ömürler versin. Dolayısıyla lalelerimiz bizim hakikaten... Ben “lale” deyince bu güzel Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgemizi büyük bir hasretle anıyorum. On beş yıl önce, terörün biraz daha yoğunca olduğu yıllarda Siverek Karacadağ’ı dolaşırken beni uyardılar, “Hocam, nereye gidiyorsun, terör var.” diye. Dedim ki: “Yoluna gidiyorum ya, ben teröre gitmiyorum. Bu ülkemin değerleriyle tanışmak için o yola düştüm. Allah var, keder yok.” Hiçbir şey de olmadı ve gittim, o güzel Karacadağ’da, Siverek’te bu güzel bitkilerimizle on beş yıl önce tanıştık, kültür aldık, üretim aldık ve şimdi de büyük bir onurla geliyorum, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bünyesinde sizinle paylaşıyoruz.

Hakeza bu da Artvin’den. O güzel Artvin, 25 bin nüfuslu, acaba bir heyelanla kayar mı diye endişe ettiğimiz, ormancı arkadaşlarımızın yakinen tanıdığı bir coğrafya. Bir özelliğini paylaşmadan geçemeyeceğim. Artvin’in sahip olduğu bitki çeşitliliği adedi 2.727. Almanya’nın ülke olarak sahip olduğu bitki çeşitliliği sayısı 2.511. Resmine falan bakınca, o Artvin’imiz var ya, kocaman Almanya’dan daha büyük zenginliğe sahip. O zenginlikten bir tanesi de bu gördüğünüz kardelen bitkisi. Gerçekten kuzeyinden batısına...

Yine, o Nihat Bey'in Tekfen'deki ağabeyimiz de bir projeye davet edip "Bu Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki zenginliklerimizle ilgili, ne olur, bu projeyi çalışmalısınız, dünya gözüyle görmeliyim." dedi ve beş yıldır buraya emek veriyorum. Başta ANG Vakfımız olmak üzere, bu projeyi destekleyen DOKAP yönetimine, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına, o dönemin Kalkınma Bakanlığına, Tarım ve Orman Bakanlığına... Özellikle bu projenin hayata geçmesinde orman teşkilatımızın çok büyük emeğini, katkısını gördük. Çünkü Doğu Karadeniz Bölgesi'nde proje yapmak istiyorsan ormancı dostlarla iş birliği yapmak zorundasın çünkü o coğrafyayı en iyi tanıyan, en iyi bilen ormancı dostlar. Onlarla beraber ülkemizin bu iş birliğine örnek olması bakımından dedik ki: "9 tane il var burada, Samsun'dan Artvin'e kadar ve bu 9 ilimizde ne yapabiliriz, bir model oluşturabilir miyiz?" Bizi de bu şeye iten bu güçlü hayalimiz. Dedik ki: "Bu Samsun'da ne var?" O bölgenin üniversiteleriyle araştırmamız sonucunda Samsun'un salebi çok dikkatimizi çekti. Peki, bu güzel salebin toplanması yasak, tüketimi serbest, ticareti serbest, dedik ki: "Nasıl oluyor bu iş?" Madem toplanması yasak, ticareti serbest bu salebin. Kaçak toplanıyor, tercümesi bu. Dedik ki: "Buna bir çözüm bulmamız lazım." Çözüm de şu: Salebi üretmek zorundayız çünkü salep bitkisi doğadan her yıl sadece Samsun'da -rakamlarla konuşuyorum- 60 ton kaçak olarak toplanıyor, ticareti yapılıyor, kullanılıyor. "Bizim bir şey yapmamız lazım." dedik. Ne yapmamız lazım? Bunun yetkilisi, sorumlusu kim? Tarım ve Orman Bakanlığı. Gidip, kapılarına dayanıp dememiz lazım ki: "Böyle bir acı var, bu acıyı dindirmek istiyoruz. Bize ödünç 2 ton salep tohumluğu toplamamıza, tohum olarak kullanmamıza izin verin." Karşımızda kocaman yönetmelikler, yasak, yasak, yasak. Ne yapacağız? Sayın ÇEM Genel Müdürü Ahmet İpek Bey'e vardım, dedim ki: "Ahmet Bey, ben bu problemi çözmeden gitmem, bu problemi çözmek zorundayız, böyle bir yara var." Dedi ki: "Hocam bunu çezeceğiz el birliğiyle." BÜGEM Genel Müdürlüğümüz Fuat Bey'i aradı, diğer genel müdürlüklerimizi, sonuçta böyle bir resmî kanaldan ülkenin ihtiyacı olan bir şeyi çözdük. Oradan 2 ton tohumluk almak üzere, o tohumluğu alacağız, üreteceğiz, ürettiklerimizden de o aldığımız 2 tonu doğaya, doğa alanlarına dikme kaydıyla. Burada mahzur bir şey var mı? Yok. Yine ben Ahmet İpek Bey'e Sayın Genel Müdürlüme, Bitkisel Üretim Genel Müdürü Fuat Bey'e -burada temsilcisi var Fatma Hanım ve bürokratlarına, orman teşkilatına çok teşekkür ederim. Şimdi, bakın ne kadar güzel, Samsun'da biz salep üretmeye başladık, bu sene bir adım daha attık, salebi organik sertifikalı üretim sistemine yani ÇKS sistemine dâhil ettik. Tarım Bakanlığımızın bitkisel üretim uygulamaları var ve Türkiye organik sertifikalı salep üreten ülke kimliğini kazanması bir akademisyen olarak beni son derece mutlu ediyor değerli dostlar. Peki, bu saleple ilgili...

E, canım şimdi Giresun'da da bir şeyler yapmamız lazım. Giresun'a da baktığımız zaman Giresun'un -Karadenizli dostlar bilir- taflan dedikleri, karayemiş dedikleri son derece değerli bir tıbbi meyveleri var ama hocam biz biliriz diyorlar. Yunus Beyler Karadenizli, Ordulu olduğu için onlar yakinen bilirler veya diğer dostlar. Dedik ki madem bunun pestili yapılıyor, pekmezi yapılıyor, meyve kurusu yapılıyor, yapılıyor da yapılıyor. O zaman bunu üretmemiz lazım ve organik sertifikalı Giresun'da bunu...

Güzel Ordu'da, dedik ki Ordu'nun doğal, yaylalarında zaten mürver dediğimiz, kara mürver dediğimiz -örneğin ilacını Almanya'dan, Avrupa'dan vesairenden ithal ettiğimiz- bitkisel ilacın ham maddesi bu da Ordu'ya yakışır dedik ve Ordu'da bu güzel bitkiyi...

Trabzon'da da mavi yemişin adını anmadan geçebilir miyiz? "Blueberry" o kadar önemli ithal bir ürün ki Güney Amerika ülkelerinden ithal ediyor Türkiye bunu. Bir avucunu markette, İstanbul'da, orada burada neyse üst segmentte tüketilen bir ürün çünkü pahalı. Canım bu bizim Karadeniz'imizin, Trabzon'umuzun mavi yemişi. Hatta bizim ceddimiz "Osmanlı çayı" olarak bunu çok defa kullanmış ve bundan, mavi yemiştan bir Osmanlı çayı bize yakışmaz mı? Çünkü bizde kültürü var, geçmiş var ve mavi yemişin, "blueberry"nin ilaç değeri olarak -bugün Nevin Hanım ve diğer sayın vekilimin

de eczacı olduğunu öğrendim ve tıp hekimi vekillerimin de diğer katılımcılar da sağlıkçı olanlar da bilirler- göz dostu çok önemli bir tıbbi meyve, antioksidan kapasitesi yüksek olan bir meyve ve bizim mutlaka ve mutlaka bunu üretip böyle -avucum içinde gördüğünüz gibi- taze meyvesinden pestiline varıncaya kadar bunu tüketmek lazım. O güzel Karadeniz insanı bunun yaprağından da çok güzel çorba yapıp şeker hastalarına şifa olsun diye içiyorlar. Ben de içtim son derece güzel bir ürün.

Güzel Rize'mize, bence "Anzer balı" deyince nasıl ki marka değeri yüksek, bundan sonra Anzer kekiğiyle eğer bir marka değeri oluşturabilirsek ne mutlu bize.

Artvin'imize bu güzel alıçlarımız -bakın, sadece endemik olanı söyleyeceğim, binlerce bitkiden sadece bir tanesini söylüyorum- son derece önemli. Bir de "çaşur" diye bunların çok ilginç bir bitkisi var, kilosunu 25 liraya turşu olarak alıp satıyorlar. Ben bununla ilgili bir çalışma yaptım, bugün tam karşılığı probiyotik. Bugün beslenme uzmanlarının arayıp da bulamadığı son derece önemli bir değerli tıbbi gıda. Bunu yerel olarak zaten Artvinli hemşehrilerimiz son derece güzel bir ürün olarak yapmışlar.

Sona doğru geliyorum. Bayburt'ta tarhun var ki kilosunu 150 liraya alıp satıyor insanlar. Dedim ya 150 lira. "Evet, hocam fidesini bulabilirsek bundan biz çok ekeceğiz." Projeye hemen dâhil ettik. Şimdi, tarhun üretimini yaygınlaştırdık.

Gümüşhaneliler dediler ki: Bizim sarı kantaronumuzu unutmayın. Tokatlılar dedi ki: Bizim hünnabımızı unutmayın. Bunları niye söyledim biliyor musunuz değerli dostlar? Sonuçta bitkisel üretim kalitesinde yani insanların güvenerek yiyebileceği sertifikalı, kalıntısı vesairesi olmayan ve her ilimize Çanakale'den Artvin'e kadar, Sinop'tan Antalya'ya kadar marka olabilecek o bölgede, o ilimizde üretebilecek en doğru bitkiyi yetiştirmenin son derece önemli bir hedef olduğunu... Bunun gibi, şu anda, daha Sağlık Bakanlığında üç beş tane bitki gündemde yani ürün olarak, ham madde olarak. Hepsi yurt dışından geliyor, biz dedik ki ilk hedef olarak bunu 81'e çıkartalım. 81 il, 81 marka ürün ve bunu sadece ilaç vesaireyle düşünmeyin değerli katılımcılar, bal ve arıcılığa da çok önemli destek verecek bu tıbbi bitkilerle ilgili yapılacak olan çalışmalar. Tanıtımımıza çok önemli destek verecek. Ben Fransa'ya gittiğim zaman boynu bükük döndüm, dedim ki "Bir lavantayla şu Fransızların yaptığı tanıtıma bakın." Müzeye önden girdim, arkadan 300 euroyla yakayı kurtarabildim. Niye? Büyülediler; sabunuyla, kremiyle, deterjanıyla. Hanım dedi ki: "Bunu ablama alalım, bunu anneme alalım, bunu falana alalım." "Haklısın." dedim çünkü tanıtım önemli. Bizim neyimiz eksik? Demek ki 81 ilimize, 81 tane marka olabilecek... Sayın Başkanımıza yakın olan Isparta'nın lavanta kokulu köyü var, biliyor, Kuyucak, yılda 1 milyona yakın ziyaretçi geliyormuş şu an, en son aldığım veriler. Bizim tanıtıma ihtiyacımız var değerli katılımcılar. Ürün çeşitliliği ve yine bu projemiz kapsamında aramızda yok ama Artvin Vekilimiz Erkan Balta Bey de o dönemde, Komisyon kurulmadan önceki yıllarda çok destek vermiş, değerli bir vekilimiz.

Şimdi, dedik ki bizim dışımızdaki kurumlarla iş birliğini nasıl yapabiliriz? Yine Orman Genel Müdürlüyle başlayan (ÇEM) Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğüyle devam eden master projelerimizin bir kaçıyla sözümü tamamlamak istiyorum.

Kurak ve yarı kurak alanlarımız şu anda Türkiye'nin yüzde 50'sinden fazla bir alan. Çorum'undan Yozgat'ına, Kayseri'sinden Nevşehir'ine, Kırşehir'ine varıncaya kadar. E, ne yapacağız bu boş alanlarda, su problemi, erozyon problemi olan alanlarda en doğru çözüm susuzluğa ve kuraklığa dayanıklı tıbbi aromatik bitkilerin bu bölgede üretimi. Dolayısıyla, alıcından diğer pek çok bitkiye varınca kadar bu bitkilerin üretimini yapabilmek için bizim bir kılavuza ihtiyacımız var. Kılavuzla ilgili -eczacı oldukları için değerli vekillerim bilirler- en son yirmi beş yıl önce rahmetli Turan Baytop Hocamızın bıraktığı bir kılavuzumuz var elimizde. Her eczacının, her ziraatçının, her ormancının referans gösterdiği, iyi ki bırakmış. Bir de ormancı -yine rahmetli olmuş herhâlde- Reyhan Acartürk

ağabeyimiz, onun bıraktığı eser var. Şimdi dedik ki: ÇEM olarak hiç olmazsa bizim yeni bir kılavuzu eser olarak bırakmamız lazım. Sağ olsun Genel Müdürümüz de bir fırsat verdi, şu anda böyle bir projeyi başlatıp yeni bilgileri kılavuza ilave edeceğiz.

Bununla beraber bir de safran üretimiyle ilgili artık bizim bir geçmişe dönmemiz gerekiyor, yine ÇEM’le ortak yürüttüğümüz. Sonuçta, kurumlar olarak yapabileceğimiz bizim çok büyük fırsatlarımız var, onu söylemek için bu örnekleri veriyorum değerli katılımcılar.

Endüstriyel altyapıda... Yine kulakları çınlasın burada anacağım, Zekeriya Bey’in de, Sayın Bakanımın tanıdığı, Isparta Senir köyünde bizim Süleyman Usta var ki distilasyon makinası yapar, şu anda da biraz rahatsız, Allah şifa versin Süleyman ağabeyimize, 70 yaşında bir kaporta ustası, şu anda distilasyon makinesi yapıp yurt dışına ihraç ediyor. Ya, böyle bir ülkenin sanayi sorunu olabilir mi? Bir aylık dediğimiz, mektepli olmayan bir Süleyman ağabeyimiz Zekeriya Bey de sanıyorum onun sistemlerini kullandı veya kullanıyor.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Kullanıyorum, hâlâ kullanıyorum.

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Dolayısıyla, bizim sanayide hiçbir zayıf tarafımız yok gördüğünüz gibi. Bu Süleyman ustam, bizim üniversitedeki AR-GE altyapılarımız vesaire...

Gene üniversite olarak geliştirdiğimiz bir örnek sarı kantaron yağı en çok kullanılan, tüketilen, ticareti yapılan ürünlerden. Ekstraktlarımız, endüstriyel ham maddeler, bunlar ülkemizin eserleri değerli katılımcılar. Bunları yaparken üç dört tane bizim standardımız var çünkü Avrupa soruyor, “Kardeşim, senin standardın ne?” Farmakopeye mi uygunsun, gıdaya mı uygunsun, neye uygunsun. İşte, bu standartlarımızı oturtmamız son derece önemli ürün kalitesi bakımından ve “Bizim bu ham maddelerde ülkemizin öncelikleri neler?” diye baktığımız zaman bu baharatlar zaten şu anda lokomotifimiz bizim, olmazsa olmazımız; bitkisel çay ham maddeleri, ekstraktlarımız, uçucu yağlarımız, sabit yağlarımız ve katma değerine doğru ilerlediğimiz zaman saf maddeye doğru giden önemli bir yol haritamızın oluşması gerekiyor, zaten oluştu önemli bir kısmı. Sanıyorum Sayın Bakanım ile Aksu Vitalin burada bu konuyla ilgili söyleyeceği şeyler var. Çok güçlü bir kültürümüz var sektörle ilgili ve endemik bitki çeşitliliğimiz var. Bunları bizim fırsata dönüştürmenin zamanı.

Zayıf dört tane cümlem var, üzülerken bunu paylaşacağız, bunun üzerine çok durmamız lazım. Bir: Tembelleştik. Niye tembelleşti bu asil millet bilemiyoruz.

İki: Öz güvenimizde bir kayıplar var. Yani ben fakültemdeki öğrenciye soruyorum, diyorum ki: “Sen Ziraat mühendisi olduktan sonra veya farz et bugün bakan olsan, bana 10 tane tarımla ilgili sorun söyle, 10 tane fırsat söyle?” “Hocam, bir düşünüyüm ben.” diyor. Sen mühendis oluyorsun, son sınıftasın, neyi düşüneceksin? Demek ki biz tembelleşiyoruz.

Bir diğer konu da, uygulama eksikliği değerli katılımcılar. Yani dört duvar arasında ne AR-GE oluyor ne üretim oluyor ne pazar oluyor ne kullanım ne tüketim, hiçbir şey olmuyor. Üniversitelerimizin en büyük sorunlarından bir tanesi -altını tekrar çiziyorum- uygulamada uzak olmamız, kurumlardan uzak olmamız, sahadan uzak olmamız. Şimdi, şükrediyorum ki Yaradan’a özellikle son yıllarda bir fırsatlar sunuldu, bir dua aldık herhâlde ki yıllık 100 bin kilometrenin üzerinde karayolu oluyor. Yayılarımızı geziyorum, kesmiyor. Niye? Hakikaten uygulamada çok güzellikler var, çok değerlerimiz var. O bakımdan bunların da bence temel şeyi –önerimin içinde söyleyeceğim- koordinasyon eksikliği. Sağlık Bakanlığı üç beş ay önce bir liste yayınladı 50 tane tıbbi aromatik bitkiyi üretmek zorundayız filan diye. Bir çalışma da yaptık buradaki bazı arkadaşlarımız aramıza katıldı. Tarım Bakanlığı da bir liste yayınladı –burada Tarım Bakanlığını temsilen arkadaşlarım var- fakat ne hikmetse birbiriyle

örtüşmüyor. Tarım Bakanlığının, (TKDK) Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunun listesi ile Sağlık Bakanlığının listesi örtüşmüyor, örtüşenler tabii ki var. Bunu niye örnek olarak verdim değerli katılımcılar? Koordinasyon sorunu var, onun için.

Öneriler, bir kere, devletimizin en üst makamına -bugün için Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemi, evet- buna bağlı tıbbi aromatik bitkiler üst kurulunun mutlaka kurulması gerekiyor ve bu kurul öyle bir kurul olmalı ki bağımsız olmalı, denetlenebilir olmalı ve bu kurul hiçbir şeyin gölgesinde kalmamalı ve içinde çiftçisinden -bu çok önemli hani kravatlılar, beyaz yakalılar hep ön plana çıkıyor ne hikmetse, profesör olunca herkes “Evet hocam, önce siz olmalısınız.” diyor. Hayır, önce üretici olmalı, onun için kırmızıyla çizdim- üreticiden tarımcısına, ormancısına, mühendisine, biyoloğuna, kimyacısına, tıpcısına, eczacısına, pazarlamacısına. Bu çok önemli eğer ürettiğiniz üreticinin o alın teri, emeği pazarlanmıyorsa bir yerde hata var demektir, aradaki o beyaz halkalarda bir hata var demektir. Bir de tüketicimizi iyi kontrol etmemiz lazım. Tıbbi bitkiler mucize falan da değil, onu da söyleyeyim, altını çiziyorum. Tıbbi bitkiler değerli bitkiler, iyi yönetilmesi gereken bitkiler. İşte, sürdürülebilirlik denilen şey bu.

Peki, bu TAB kurulunu kurduk, bir yasayla vesaireyle, ne yapacak? Bir kere, bu, hiçbir şeyden etkilenmeden ülkemizin tıbbi aromatik bitkilerin politikalarını belirleyecek, işi gücü bu olacak. Yani haftada, ayda bir defa gelip de görüş bildiren bir profesör olmamalı. Bunların işi gücü mutfakta, sahada çiftçisiyle pazarlamacısıyla, sanayicisiyle bu mutfakta çalışacak ve politika üretecek. Bu çok önemli. Bence bu politikaların kaynağı çok önemli. Kaynak dediğim zaman ben üzülüyorum, bir bakıyorsun aynı projeyi A kurum yapıyor, aynı projeyi B kurumu yapıyor. Kaynak israfı sonuçta. Dolayısıyla, bu kaynak yönetimini bu kurula yönlendirmek lazım. Kurullar arası iş birliği ve düzenin sağlanması, ülkemizin eğitimini ilkokuldan üniversiteye varıncaya kadar... Bugün, bir acı gerçeği daha söyleyeyim: Üniversitelerimize bağlı onlarca tıbbi aromatik bitkiler meslek yüksekokulu programı açıldı. Ne oldu? Binlerce insanı işsizler ordusuna ilave ettik ama resmi kimlik tıbbi aromatik bitkiler teknikeri. Onun için eğer gerçekten tıbbi aromatik bitkilerle ilgili bir program açılacaksa Ermenek Meslek Yüksekokuluna bu kurulun ilgili görüşü alınarak açılsın. İhtiyacımız, niye açılmasın? Dolayısıyla, eğitimde, üniversitede şimdi, aynı acıyı yaşadığım için söylüyorum. Dolayısıyla, bu eğitim ve universal yapının, akademik yapının mutlaka düzene girmesi lazım ve ülkemizin bu farkındalıklarını kamu spotlarıyla ve sorumluluk yetkileriyle bu kurul ülkeye sunması gerekiyor, iyi bir görevi olması gerekiyor.

Peki, Tarım ve Orman Bakanlığı bu politikayı entegrasyonunu TAB üst kuruluyla yapmak zorunda olmalı yani Tarım Bakanlığının ayrı bir politikası, Sağlık Bakanlığının ayrı bir politikası, Kalkınma Bakanlığının ayrı bir politikası olmamalı, hepsinin bir entegrasyonunu bu üst kurulun yapmasının son derece önemli olduğunu, tabii, Tarım Bakanlığı deyince havza üretim planlaması, ekonomik değeri yüksek olan tohumlukların destekleri vesaireleri son derece önemli. Sağlık Bakanlığı çok kritik bir görevde değerli katılımcılar çünkü sağlık harcaması her giden yıl artan bir ülke olduğumuz için ve insanlarımızın da dünyadaki trende bağlı olarak o fitofarmasötik yani tıbbi bitkilerle ilgili ürün kullanımını iyi yönetmek adına aslında bir fırsatımız var. Bu Sağlık Bakanlığı da bu TAB kuruluyla entegre bir çalışmanın içerisinde bu ekonomik değeri yüksek olan fitofarmasötik ürünlerin üretimiyle ilgili iş birliğine Sağlık Bakanlığının mutlaka dâhil edilip bence Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı son sözü söylemeli.

Şimdi, ben bazen, otuz iki-otuz üç yılını veren akademisyen olarak bakıyorum ki benim bilmediğim, benim yapmadığım ya da bizim bilmediğimiz, bizim yapamadığımız yeni teknolojiye, yeni bilgiye Almanya ulaşmış oluyor. Çok da inatlaşmaya gerek yok. Gerekliyse biz teknoloji transferini yapabilmeliyiz yani gerekliyse birtakım transferleri yapıp dünyaya entegre olmamız lazım. E, bunu

nasil yapacağız? Bunu tabii ki Sanayi ve Teknoloji Bakanlığıyla yapacağız. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığından bir şeyi daha ben bekliyorum ve bekliyoruz –ben çoğunluğun adına bu şeyimiz- milli ve yerli olan ham maddeyi bizim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığımız artık öncelikli ham maddeler arasına sokmak için bir şeyler yapması lazım, kekiğini neyse hangi bitkiyi üretiyorsa, defnesini vesairesini. Bu yerli ve milli bitkisel ham maddelerde nitelikli destekleri Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı yapıp, değilse Sayın Bakanlarımızın açıkladığı hedef 2 milyar dolar, bir önceki Sayın Bakanımız Veysel Hocamızın açıklamasında dedi ki: “Hocam, hedef 2023, 5 milyar dolar.” Çok güzel, hedeflerimiz mutlaka olmalı ama önceki konularla doldurulmalı, değilse 2 milyar dolar hedefi tutturmamız mümkün değil, şıfalı bir kazancın yolunu açmak mümkün değil. Ulu Önder bunu çok güzel özetlemiş değerli dostlar ve sözlerimi Ulu Önder’in sözleriyle bitiriyorum, der ki: “Vatanını en çok seven görevini de işini de en iyi yapan.” demektir. Bunun başka hiçbir izahı yok değerli dostlar. Ben bu konuda yediden yetmişe ülkemizde emek veren, katkı sağlayan herkese yine ülkem adına buradan şükranlarımı, saygılarımı sunuyorum.

Sabırla dinlediğiniz için sizlere tekrar tekrar teşekkür ediyorum, sağ olun, var olun.

BAŞKAN – Evet Hocam, biz teşekkür ediyoruz.

Şimdi, Sayın Kabukcuoğlu söz aldı.

Buyurun.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Teşekkür ederim Başkanım.

Sayın Hocam, çok teşekkür ederim. Çalıştığınız alana bakınca dedim ki: Bu Komisyonun en çok ihtiyacı olan insan budur.

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Estağfurullah.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Şimdi, çok da şiirsel anlattınız, bazı şeyleri yakalamaya çalıştık, bazı şeyleri yakalayamadık ama tabii ki burada bazı notlarımız var.

Şimdi, vatandaşın kaliteli bir kazanç sağlaması için gül tamam, kekik tamam, dağ çayı tamam, bunlar kültür üretimine geçtik. Doğru mu?

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Doğru, diğerleri de dâhil.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Şimdi, meyanda ne durumdayız?

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Meyanda kültür çalışmaları... AR-GE aşamasındayız.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Onda yok. Gevende yok.

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Gevende de şu an AR-GE aşamasındayız.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Salepte var mı?

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Salepte var. Samsun örneğini verdik, salepte var.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Kültür üretimi başladı ve ürün alınmıyor.

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Evet, inşallah bu Komisyonumuz devam edecektir. Önümüzdeki dönemde Samsun’da hep beraber bir salep festivalini beraber yapalım arzusundayım ben.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Peki, Hocam, şu taflan, maviyemiş...

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Taflan da ekildi.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – ...Anzer kekiği, alıç, tarhun, hünnap, bunlarda ne durumda?

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Şimdi, Sayın Vekilim, bunlarla ilgili mesela her bir ilimiz için belirlemiş olduğumuz ekonomik değeri yüksek olan Giresun için hünnap üretimiyle ilgili Giresun’da bu yıl itibarıyla organik sertifikalı 10 üreticiye 20 dönüm yani 20 bin metrekare alanını kapama bahçe olacak şekilde fidanlarını ürettik, dağıtımına başladık. Aynı şekilde, Rize’de 100 bin adet ilk defa Anzer kekiği diye isimlendirdiğimiz kekiğin fidesini ürettik. Önümüzdeki haftadan sonra yine Rize’de seçilmiş 10 kaliteli, nitelikli üreticimize fidesini dağıtıp 20 dönümde üretimini yaygınlaştıracamız. Tarhun da hakeza. Diğer illerimizde adından bahsettiğim bitkilerin üretimini başlatmış bulunuyoruz.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Şimdi, şu saydığım taflan, Anzer kekiği, alıç, çasur, tarhun, bunların yani kültür faaliyetleri başladı, üretiliyor.

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Aynen.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Henüz meyve almadık ama ekimini yaptık.

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Yaptık, evet.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Teşekkür ediyorum.

PROF. DR. YÜKSEL KAN – O da ülkemizin bir başarı hikâyesi olacağına inanıyorum, gerçekten güzel bir üretim başladı hem de organik sertifikalı. Son derece, ilaç sektörü sarıkantaronu mesela Gümüşhane’de yapıyor Sayın Vekilim, biz ilaç ham maddesi olarak kullanılabilecek farmakopelere uygun kalitede –burası çok çok önemli- sarıkantaron üretimi yapacağız ve bundan hem “yağlı maserat ürünler” dediğimiz sarıkantaron yağı hem de biliyorsunuz sarıkantaron aynı zamanda antidepresan ilaçların John’s Wort olarak dünyada çok kullanılan bir ham maddesi. İşte bunu Gümüşhane’de yerli millî tohumlarımızdan üretmeye başladık. Önümüzdeki yıllarda da hep beraber bu üretimleri yaygınlaştıracamız.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Mesela şu salep bildiğim kadarıyla Maraş’ta da meşhur, Maraş civarında, oralarda yetişiyor mu?

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Şimdi, Maraş’ta da bir çalışma var.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Burdur’da meşhur.

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Burdur’da üretim değil de Sayın Komisyon Başkanım, daha çok doğadan toplayarak ilgili yapılan bir üretim var, öyle diyelim. Zaten üretimi doğadan toplaması yasak olan bir bitkiyi “üretim” demek de doğru bir ifade değil ama sonuçta Türkiye’de salep üretimiyle ilgili yasal kayıt altında organik sertifikalı ilk ve tek üretim Samsun’da.

PROF. DR. HAYDAR ÖZTAŞ – Doçent arkadaş çalışıyor Samsun’da.

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Ömer Çalışkan. O proje benim.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Salep dondurmadan başka amaçlı kullanılıyor mu?

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Salebin zaten sektörel olarak Sayın Başkan, ihtiyaç olarak zaten dondurma ve içilmesinin karşılığını bile oturtamadı daha Türkiye. Yani sadece ürettiğimizi biz dondurma ve içmeye sunabilirsek o bile çok büyük bir katma değer. Buradaki esas vurgulamak istediğim konu şu: Eğer bunu üretemezsek doğadaki önemli gen kaynaklarımız, salep genleri, salep bitkisi nesli tehlike altında şu anda. Zaten uluslararası sözleşmeyle de biz imza atmışız, demişiz ki: Salep konusunda Türkiye üzerine düşeni yapacaktır.

PROF. DR. HAYDAR ÖZTAŞ – Türkiye’de kaç salep var?

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Türünü bilmiyorum, çok sayıda.

Dolayısıyla, bunun kültüre alınması son derece önemli.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Peki, şu kekik ve dağ çayından bu geniş alanda ekiliyor değil mi? Güllü zaten biliyoruz da. Kekik ve dağ çayı, bunlardan vatandaş layıkıyla para kazanıyor mu? Hani sizin söylediğiniz kaliteli bir kazanç var mı?

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Sayın Vekilim, şimdi, kekik üretim alanı Türkiye’de son veriler 100 bin dekara ulaştı. Ağırlık olarak da merkez Denizli ve çevresi olmak üzere. Geçen hafta Sayın Komisyon Başkanımın da dâhil olduğu Ormançılık Sempozyumunda kekik aktörü Türkiye’de önemli bir kurum var KÜTAŞ diye, sanıyorum Ege seyahatinizde orayı da ziyaret edersiniz diye düşünüyorum, Türkiye’nin en büyük firmalarından bir tanesidir ve şu anda kekik üreticisinin ortalama gelirinin, net kârının dekara 600-700 lira civarında olduğunu, memnun olduğunu ifade ettiler. Yani kekiği neyle mukayese ettiğiniz zaman, işte tütünle ya da o bölgede yetişen mısır veya buğdayla ama kekiğin katma değeri yeter mi hocam diye bana sorduğunuz zaman bence yetmez. Kekikten biz çok daha yüksek paralar kazanabilecek durumda olmalıyız. Kekikte durumumuz iyi şu an. En çok da Türkiye’nin ürettiği tıbbi aromatik bitkilerin başında kekik var ve 100 bin dekar civarında ve bu konuyu da Sayın Bakanımın da tecrübeleri var, sanıyorum onunla ilgili de kendileri bilgi verecektir diye düşünüyoruz.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Sayın Hocam, teşekkür ediyorum.

Karadeniz illerindeki yaptığımız bu çalışmanın bir örneğini mesela KOP bölgesinde yaptınız mı veya başka bir yörede sizden başka olabilir, sizin olabilir başka çalışan bir grup var mı bu şekilde?

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Tabii, ben de içinde yaşadığım KOP bölgesiyle ilişkili Sayın KOP Başkanımızla da bu konuyu konuştuk. Önümüzdeki dönemde Sayın Vekilim, bir çalışma planlandı. KOP bölgesinde de böyle bir çalışma yapılacak. Tabii, o, ülkemizin şartları, bütçesi vesairesiyle de çok alakalı. KOP Başkanımızın bu konuyla ilgili bir öncelikli düşüncesi var, onu sizinle paylaşabilirim. Özellikle bu KOP bölgesinde de daha çok yayla özelliği olan Taşeli gibi, Ermenek gibi göller havzası veya yayla havzası dediğimiz küçük tarım alanlarına sahip üreticilerimize daha yüksek gelir sağlayabilecek bir proje niteliğinde. Böyle bir çalışma planlanıyor. Umarım, inşallah, önümüzdeki dönem fırsatlar bize bu yolu açar diye umut ediyorum.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Mesela Karadağ’da da yine aynı benzer yayla şeklinde. Orada da endemik olarak 472 tür var doğal safran dâhil. Mesela orası da ayrıca bir değerlendirmeye ihtiyaç var.

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Neresi efendim?

RECEP ŞEKER (Karaman) – Karaman merkeze bağlı Karadağ.

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Karadağlar özellikle gevenin başkenti olarak ben her zaman bunu derslerde de falan söylerim. Bu endemik gevenlerin çok önemli bir gen merkezidir.

PROF. DR. HAYDAR ÖZTAŞ – 15 endemik tür var, Ermenek bölgesinde geven çok var.

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Tabii, yani geven yine o güzel Ermenek’imizin son derece ben de geçmişte akademik çalışmanın bir kısmını o bölgede yaptığım için sonuçta Haydar Hocam da son derece bu bölgenin güzel bitkilerini paylaştı. Bu bitkilerin içinden ekonomik değeri olan, doğada üzerinde çok baskı olan yani toplananları seçilip bu proje kapsamında hep beraber ülkemizin yine bir örnek projesi olarak yapılacağına umudum sonsuz.

BAŞKAN – Yüksel Hocam, çok teşekkür ediyoruz.

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Ben teşekkür ediyorum. Saygı ve selamlarımla.

BAŞKAN – Komisyonumuz çok faydalandı. Yani DOKAP’taki yapılan çalışmayı yani ya da her ile bir ürün konusunu önermemiz gerekiyor. İnşallah bu Taşeli bölgesinde de aynı şekilde, oradaki kalkınma ajansına da bunu önerebiliriz.

Bir de üst kurul olayı çok önemli tıbbi aromatik bitkilerde. Bu konuyu gündemimize getireceğiz ve sonuç olarak da mutlaka böyle bir kurulun kurulması şart. Çünkü koordinasyon eksikliğimiz var yani. Hele geçmiş yıllarda bakanlıklar arasındaki koordinasyonsuzluktan dolayı bu işlerde biraz geri kalmışız yani Tarım Bakanı bir ayrı çalışmış bu konularla ilgili, Orman Bakanlığı bir taraftan çalışmış, zaten Sağlık Bakanlığı bir farklı. Yani bu üst kurul bu işi sağlama alacak gibi görüyoruz.

Çok teşekkür ederiz Hocam.

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Ben teşekkür ederim. Selam ve saygılarımla.

BAŞKAN – Sağ olun.

Evet, şimdi, de Zekeriya Temizel, Sayın Bakanımızı davet ediyoruz.

Değerli katılımcılar 26'ncı Dönemin başında milletvekili olarak seçildik, Meclise geldik ve Mecliste Plan ve Bütçe Komisyonu üyesi olarak dediler ki: “Siz oraya seçildiniz.” Gittik, ilk Başkanımız, Sayın Bakanımız Başkanlık yaptı. Dedi ki: “Arkadaşlar, bu Komisyon bir okuldur. Bu Komisyonda devleti tanıyacaksınız.” diye başladı. Gerçekten bize büyük hocalık yaptı, okul olduğunu Sayın Bakanımız sayesinde öğrendik ve bakanlıkların bütçelerini konuşurken veyahut da hatta torba kanunları bile geçerken mutlaka tıbbi aromatik bitkilerle ilgili açıklamaları olmuştü, çok güzel orada da yeri geldi bazı bakanlığın bütçesinde daha önce bir film koydu, onu bize izletti. Bize büyük bir hocalık yaptı.

Şimdi, işin açıkçası yine biz işte 27'nci Dönemde seçildik, geldik başladık. Bakanımızı her zaman gözümüz arıyor yani onun boşluğunu dolduramadık açıkçası yani net bir şekilde bunu söyleyeyim.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Estağfurullah, çok teşekkür ederim Sayın Başkanım, sağ olun.

BAŞKAN – Biz onun böyle firmasıyla ilgili bir şey olunca ben özellikle de görüştüm, dedim, gelerseniz çok mutlu oluruz. Bizi kırmadı geldi. Çok teşekkür ediyoruz öncelikle.

Buyurun Sayın Bakanım.

3.- Tabia Doğal Destek Ürünleri Araştırma Sanayi ve Ticaret AŞ Yönetim Kurulu Başkanı Zekeriya Temizel'in, Türkiye'deki bitki çeşitliliği ve bunların korunmasında, üretiminde, pazarlamasında yapılan çalışmalar ile karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Çok teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Aslında, bu tür toplantılara falan gerçekten gelmiyorum, sizin Komisyon Başkanı olduğunuzu da bilmiyordum çok açık söylemek gerekirse. Yazı gelince üst yönetimden arkadaşlarımızı hemen görevlendirdik gereken çalışmaları yapın diye, sonra tesadüfen yazıyı gördüm, sizin imzanızı görünce “Bir dakika, bir dakika, siz burada durun, oraya benim gitmem gerekiyor her hâlükârda çünkü daha önceki konuşmalarımızı devam ettireceğiz.” dedik.

Öncelikle Sayın Kan'a, Yüksel Hoca'ya bir şeyi düzeltmem gerekiyor, on yıl değil, tam on dört yıl önceydi Hocam, size geldiğim zaman.

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Özür dilerim, on dört yıldır önceydi efendim.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – On dört yıl önce o tıbbi ve aromatikler bahçesinin daha 2 ürününü ekmişken biz orayı ziyaret ettik. Umudu görmek, umut vadeden bir şeyi görmek insanın moralini gerçekten düzeltiyordu. O sırada biz de Antalya'da Çakallı köyünde melisa ve fesleğen yetiştirmeyi deniyorduk. Şimdi, melisa ve fesleğen şu anda işte çay bitkisi falan diye kullanılıyor

fakat bizim melisadan üretmiş olduğumuz melisa yağının litresi 3.200 avro, şu anda da 3.600 avro. Şimdi, bir bitkiyi çay olarak mı verirsiniz yoksa 3.200 avroluk bir değer mi üretirsiniz? Buradaki bütün tartışmaların hepsinin geldiği nokta burasıdır Sayın Başkanım, gerçekten burasıdır.

Önce şunu belirtiyim: Türkiye’de tıbbi ve aromatik bitkiler açısından bilimsel, yeniden kültüre alınma, özelliklerini ortaya koyma konusunda zerre kadar bir açık yoktur. Her yerde, hele dolaştıkça gittiğiniz her yerde inanılmaz değerli çalışmalar görürsünüz. Bir yere giderseniz ziraat fakültesinde karvakrol oranı yüzde 92 olan kekik yapıldığını görürsünüz, kıpkırmızıdır böyle, yanar şeyin altında; ne yapacağınızı şaşırırsınız. Bu ürünü Türkiye’de üretiyorlar, Türkiye böyle bir ürün üretmiş. Onu orada bırakıp da “Sadece bir bilimsel araştırmadır, bir makaleye konu olmuştur, tamam çok da iyi olmuştur, bir doktora teziyse doktora tezi yapılmıştır.” diye bırakmak günahtır. Bu şekilde yapılmış değerli ürünlerin haddi hesabı yoktur. Bütün üniversiteler, bütün araştırma enstitüleri özellikle kendisini bu işe adanmış olan bilim adamlarının ellerinde inanılmaz şeyler vardır.

Burada parantez açarak farklı bir şekilde kullanmanız umuduyla şunu söyleyeceğim: Hayatını bu çalışmaya vermiş olan insanları “Hay eline sağlık, ver bakayım şu çalışmayı.” diye elindeki çalışmayı alamazsınız Sayın Başkan. Eğer bunu katma değeri yüksek bir üretime dönüştürecek birileri varsa ortalıkta, bu sanayicisi olur, devlet olur, yeni kurulan kurumlar olur, kooperatifler olur, o emeğin karşılığını bir şekilde mutlaka vermek zorundadır. Onlar verilmediği sürece herkes “Bu, benim geleceğim, istikbalim.” diye yaptığı çalışmanın üzerine kapanır ve o kapandığı yerde o çalışma da kadük olur, ömrü de biter. Demek ki bilim ve bilim insanları açısından bir açığımız yok.

İkincisi: Teknoloji açısından açığımız var mı? Teknoloji açısından açığımız var ama geleneksel üretim teknikleri açısından hiçbir açığımız yok. “İnsan 50 yaşından sonra dost edinmez.” falan derler ya, Kaportacı Süleyman Usta, benim 50 yaşından sonra edindiğim 5, 6 tane dostumdan bir tanesidir, Senir kasabasında traktör kaportası yapıyor, adı üstünde kaportacı. Bunu tutanaklarınıza almasanız da olur ama anlatmak zorundayım çünkü adını andık. Allah selamet versin, Allah şifa versin, inşallah iyi olacak. Orada bir Fransız firmasının gül yağı fabrikası var. Isparta’daki bütün gül yağı fabrikalarının gül suları mis gibi gül kokuyor, içerisinden gül yağı bile çıkıyor. Fakat bu Fransız firmasının gül yağlarında zerre kadar gül kokusu yok yani olduğu gibi alıyorlar. Kilosu 6 bin dolar olan gül yağından oraya 100 gramının karışması bile başlı başına bir olay. Herkes de bir merak bir merak ama içeriye girenlerin hepsi de yemin ettirilmiş, Kur’an’a el bastırılmış, burada yapılan işten dışarıda hiç kimseye bir şey yapmayacaklar, bir de ciddi tazminatlar koymuşlar beyan tespit edilirse falan diye. Kimse bir şey diyemiyor. Günün birinde bu fabrikada makinelerden bir tanesi, kimse ne olduğunu bilmiyor, bozuluyor. O sıralarda böyle her Allah’ın günü 3 tane, 5 tane uçak yok Avrupa’dan ancak bir hafta gelinebiliyor, Paris’ten kalkıp da veya galiba Aix en Provence’de falan bir merkezleri var, oradan kalk Paris’e git, İstanbul’a gel, şuraya gel, buraya gel, nereden bakarsanız bir hafta falan sürüyor, hâlbuki onun o gün bitmesi lazım, diyorlar ki: “Biz gelemeyiz, yetişmesi mümkün değil.” O kocaman kazan da zayı olursa ciddi zarara uğrarız. “Oralarda hiç kimse yok mu? Gidin sorun bu adama da, gelsin bir alsın, belki yapar.” diyorlar. Herkes diyor ki “Nereden olacak canım, olmuş olsa zaten şimdiye kadar böyle bir şey yapılırdı Türkiye’de.” lafları ediliyor. Ama en sonunda çalışan Türklere soruyorlar, onlar da diyorlar ki: “Bunu yapsa yapsa Kaportacı Süleyman Usta yapar.” Gidiyorlar, Kaportacı Süleyman Usta’yı çağırıyorlar, Süleyman Usta’yı içeri girdiriyorlar, “Burada gördüğünü kimseye söylemeyeceksin.” falan diye, o da “Olur.” diyor, içeri giriyor, “Böyle uzun boru gibi bir şey var, yukarıda bir tane valf, valfin titremesinden valfte tıkanık olduğunu hemen anladım, hiçbir sorun yok.” diyor. “Bunu yapabilir misin?” dediler diyor, “Yaparım.” dedi diyor, “Ben gideyim de, bütün aletlerimin hepsini getireyim. Zaten kaç alet var ki gittim bir traktör vagonunda, atölyede, tamirhanede ne varsa hepsini doldurdum, getirdim, itinayla etrafına dizdim bunları o makineye. Ondan sonra geliyorum, bir pense

alıyorum, yukarı çıkıyorum, çıkarken bir gözümle oraya bakıyorum, öbür gözümle şuraya bakıyorum, içini açmam lazım mutlaka, hemen tamir edip bitirmeyeceğim, ‘Kapağını açacağım.’ dedim, ‘Aç.’ dediler, açtım, kendi içerisinde böyle fıldır fıldır dönen dolayısıyla içerisinde bir nevi ekstraksiyon yapan şeyler var -onu görüyor- tamam, bu olayı çözdüm, ben bunu hallederim. Birisini alıp cebime atmayı çok düşündüm ama göze alamadım, onu yapsam sorun olmayacak. Sonuç olarak o on beş dakikada yapacağım işi, ben tam dört buçuk saatte yaptım, ine çıka, ine çıka.” diyor. Süleyman Dünder Usta o işi yapıyor, en sonunda valfin içerisinde temizliyor, bırakıyor, “Basın düğmeye.” diyor, makine tıkr tıkr çalışıyor. Süleyman Dünder o şeyden çıktıktan sonra Isparta’da seri hâlde gül yağından, suyun içerisinde bütün yağları alacak makine yapmaya başlıyor, dört buçuk saatlik tamirat, dışarı çıktıktan sonra... O sistemin adı veronik, Fransızlar veronik diyorlar, bizimkiler de veronik diyorlar ona. Şu anda bütün gül yağ fabrikalarında o veronik var. Süleyman Usta bugün 67 tane ülkeye bildiğim kadarıyla ihracat yapan da bir insan hâline gelmiş vaziyette, oğlu da iyi yetişti, o da götürecektir büyük bir ihtimalle bu çalışmaların hepsini.

Ben bunun gibi 5 kişiyle daha tanıştım. Okurlukları var, yazarlıkları yok bazılarının, yazamıyorlar bile, “Yapar mısın?” diyorsun, “Beni götür, göster de yaparım.” diyor. Ben de nereye götürmek gerekiyorsa götürüyorum, gösteriyorum ve yapıyorlar. Demek ki böyle bir kapasite de var.

Şimdi, Kaportacı Süleyman’dan birdenbire atlayın, İzmir’e gidin. İzmir’de getirip de modelini gördükleri ve kalıbını çıkardıkları her şeyi yapan, içerisindeki maddeleri de analiz ederek çeliğin değerine kadar, direncine kadar bilen genç gruplar var. Adapazarı’nda yani dünyanın her tarafında rafineriler yapacak kadar ileri, ilaç fabrikaları yapacak kadar ileri fabrikalarımız var. Onlar üstelik de İsviçre’deki firmalara yapıyorlar makineleri, Türk firmaları İsviçre’den makine alıyorum diye bizim Sakarya’dan oraya gönderdiğimiz makineleri ithal ediyorlar, demek ki burada da bir sorun yok.

Tıbbi bitkiler konusunda dünyanın 8’inci ülkesi olduğumuzu, nelerimizin olduğunun sanıyorum bir buçuk aya yakın çalışıyorsunuz, hepsini biliyorsunuz şu anda, herkesten de iyi biliyorsunuz. Yeniden oturup onları konuşmak falan gerekmiyor. Ancak bu ürünlerin ne şekilde değerlendirileceği çok önemli. Sayın Kan çok iyi bir açılımda bulundu, tıbbi ve aromatik bitki diye bitirmiyor, tıbbi ve aromatik bitkiye aslında devam ediyor, fonksiyonel meyve, devam ettirdi, tohumlar, baharat bitkileri ve boya bitkileri. Aslında tıbbi ve aromatik dediğiniz zaman bunların hepsini kavramanız gerekiyor. Türkiye’nin esas değeri burada, varlığı burada. Türkiye’nin işte bu varlığını ortaya çıkarıp, değerlendirip ileri teknolojileri kullanarak bütün dünyaya buradan elde etmiş olduğu ürünleri satması gerekiyor.

Bu Komisyon varlıklarımızın değerinin farkına vardı, güzel; meyve olarak yenilmesi de çok güzel. Fakat bizim şirket olarak ve vakıf olarak kesin olarak benimsediğimiz bir ilke var, tarımda tarımsal atık diye bir kavram yoktur. Her şeyi değerlendirilebilir, aynen kurban tanımını yaparlar ya Anadolu’da nefesinden başka her şeyini değerlendireceksiniz diye. O zaman sevabımız büyük olur. Tarım ürünlerinde de öyledir. Tarım ürünlerinde atık yoktur. İşin garip kısmı da tarım ürünlerinin gerçek anlamıyla değerli kısımları işte o atıklarda olur, çekirdeklerinde olur. Bizim bildiğimiz ürünlerin bazılarında gerçek meyve aslında çekirdektir. Örneğin, nar, Türkiye nar üretiminde dünya 3’üncüsü. Şimdi hâlâ koruyor muzuz bilmiyorum 3’üncülüğümüzü, 3’üncüyüz.

Birazdan fabrikamızın niteliklerinden bahsedeceğim, Komisyonunuzu da olduğu gibi davet ediyorum, mutlaka gelip görmenizi de istiyorum açık söylemek gerekirse. Çünkü mademki bütün Türkiye’ye bir projektör tutuyorsunuz ve onu yansıtacaksanız da geleceğe de o zaman onun içerisinde çok önemli olaylara da mutlaka yer vermeniz gerekiyor diye düşünürüm.

Şimdi, nar, narın bir de çekirdeği var, zaten raf ömrü kıyamet kopsa on beş gündür, dalından toplarsınız on beş günde yediniz yediniz, yiyemediniz gitti zaten gürültüye. Ama bunu meyve suyu vererseniz, o zaman meyve suyuna uzun süre işlidir. Meyve suyundan müthiş bir çekirdek çıkar, neredeyse üçte 1'i kadar da çekirdeği çıkar. Kabuğuyla beraber aldığınızda neredeyse yarı yarıya gider. Bunlar atılır, yıllardan beri atılıyordu ya da. Hâlbuki nar çekirdeği narın gerçek meyvesidir. Dünya literatürüne baktığınız zaman narın gerçek meyvesi çekirdeğidir denir. Şimdi bu çekirdekten nar çekirdeği yağı elde ettiğiniz zaman ki bizim Hicaz narları da dâhil olmak üzere özellikle Hicaz narlarında içerisinde prusik asit diye bir madde vardır. Bizim narlarımızda yüzde 83'e kadar çıkar o, meme ve prostat kanserine karşı bütün dünyanın kullandığı ve bildiği bir olaydır. Böyle bir değeriniz var elinizde ve siz bunu atıyorsunuz. Atmak da bir sorun, meyve suyu fabrikaları ne yapacağını şaşıyor, hemen küfleniyor, hayvan yemi falan da olamıyor, hemen hızla bir şey yapılırsa oluyor. Kabuğunu nereye atacağını şaşıyor, çekirdeğini nereye atacağını şaşıyor. Bu çekirdeğin büyük bir hızla alınıp, yıkanıp, temizlenip yağının çıkarılması gerekiyor kurutulduktan sonra, kabuklarını da kurutup elajik asit elde etmeniz gerekiyor, o, kozmetiğin en aranan maddelerinden bir tanesi. Gözünüzün önünde böyle bir mücevher var, duruyor, bakıyorsunuz buna. Yapıyorsunuz, yaptık, “Böyle bir ürün elde ediyoruz.” diye bakanlığımıza da bildirdik, “Tamam, gıda desteği olarak kullanılmasında bir sakınca yoktur.” dediler. Her türlü işlemini bitirdik, kapsülleme işlemlerini de yaptık, tam piyasaya çıkacağız, “Bir dakika biz hata yapmışız, bizim pozitif bitki listesinde nar çekirdeği yok.” dediler, dedik “Ya, nasıl olmaz? Nar var.”, “Evet, nar var ama nar meyvesi var.” Nar çiçeği de var, kabuğu da var ama çekirdeği yok. Ya, çekirdeğini zaten yiyoruz. Büyük babaannem benim sürekli “Narın tanesini zayi etmeden yersen cennetliksin.” derdi diye ben hepsini yemişim hayatım boyunca, hiçbir şeyi dökmemişim. Nar işte yani sonuç olarak dediler ki: “Yok, hayır, olmaz.” Ekrem Çelik Hoca'yı çağırdık, “Hoca, gel bak.” O komitenin başkanı, Türkiye’de pozitif bitki listesini Tarım Bakanlığı adına yapan komitenin başkanı. “Biz böyle bir ürün üretiyoruz.” Hoca geldi, “Vallahi, şaşkınlıklar içerisindeyim, böyle bir olay görmedim.” dedi. Çünkü buğday tanesi gibi nar çekirdekleri pırl pırl bir tane yağ, GMP, ISO 9001, ISO 22000, HACCP, FDA bütün kalite belgelerine sahip bir fabrika çıkardığı nar çekirdeği yağını kullanamıyor. “Peki, ne yapacağız?” dedik “Bunun için dosya hazırlayın, nar çekirdeği listeye girsin.” Bunu genelleştirmeniz gerekecek, onun için söylüyorum. “Peki, yapacak bir şey yok, yapalım.” dedik. Analizler sırasında Anadolu Üniversitesi Eczacılık Fakültesinden 3 tane hoca dedi ki: “Ya, buna gerek yok çünkü narın gerçek meyvesi çekirdeği, diğerleri pulba, yalancı meyve.” Aynen kuşburnunda olduğu gibi, bu budur, dışarıdaki yağlar için meyvedir, esas ürün çekirdektir, dedim ki: Verir misiniz bana böyle “Esas ürün budur.” diye bir yazı? “Vermez olur muyuz.” dediler, 3 profesör imzasıyla koskoca bir yazı verdiler, Bakanlığa gönderdim, onu da reddettiler, “Olmaz, vermeyeceksiniz.” dediler. Yaptık. “Dosya hazırlamak” demek, kalkıp da bizim gibi Aydın’ın Söke ilçesinin Atburgazı köyünde fabrikası olan birileri için zordur. Oraya ne bilim insanları gelir ne doğru dürüst bir araştırmacı bulabilirsiniz, ne bir şey bulabilirsiniz, yaptıracağınız her şeyin bir bedeli vardır, ciddi para tutar. Olsun, yaptırdık, sağ olsunlar, ondan sonra, pozitif bitki listesine girdi nar çekirdeği. Böylece, nar çekirdeğinin yağı da girer hâle gelmiş oldu. Şu andan itibaren nar çekirdeği, Türkiye’de belki de önümüzdeki süreç içerisinde nar suyundan çok çok daha ileri bir şey hâline gelmiş olacak.

Şimdi, narı alın, meyve suyunu çıkartın, kabuklarından elajik asit elde edin, çekirdeğinden nar çekirdeği yağı çıkartın, nar çekirdeği çıktıktan sonra kalan posasından hayvan yemi yapın, sıfır atık, narı bu şekilde değerlendirin, sizin Türkiye’ye yapacağınız katma değer boyutları o zaman ortaya çıkıyor işte. Aynı şey kuşburnunda oldu, kuşburnu. Aynı şekilde yaptık, yine dediler ki: “Şey çıkmadı.” Bir de kapsüllemeye kadar gidiyoruz çünkü kapsül örnekleriyle beraber bakanlığa sunmamız gerekiyor veya il müdürlüklerine. Yaptık, ettik, her şey oldu, Tokat’tan getirttik kuşburnularını, büyük bir hızla yıkadık,

temizledik. Müthiş bir yıkama sistemimiz vardır bizim, 5-6 kademede yıkar bütün çekirdeklerin hepsini; sarsak elekte yıkar, tamburlu elekte yıkar, soğuk su santrifüjde yıkar, bir de buharlı santrifüjde yıkar, kurutma sisteminden geçer, buğday tanesi gibi pırlı pırlı bir ürün bulursunuz. Kuşburnu çekirdeğini marmelat yapıyorlar, bizim Tokat'ta pekmez yapıyorlar, yapıyorlar da, yapıyorlar ama sonuç olarak da, çekirdeklerini atıyorlar. Onun içerisinde kalan küçük şeyler boğazlarını falan daldığı için hayvanlar da pek fazla sevmez onun çekirdeklerini. O da bitki listemizde yoktu, onu da yeniden bitki listesine aldirmek için şeylerimizi hazırladık. Kuşburnu çekirdeği yağının içerisinde retinoik asit vardır, Retin-A. Kozmetik sanayisinde bir damlasının damlatıldığı kremleri yüzlerce dolara satarlar. Türkiye'nin Doğu Karadeniz'inden başlayın, Gümüşhane'sinden neredeyse bütün bölgelerin hepsinde -Akdeniz de dâhil, Ege de dâhil- kuşburnu yetişir, kuşburnu vardır; türleri vardır ama o ayıklanarak da alınır. Dolayısıyla kuşburnunu da eğer değerlendiriyorsa Tokatlılar bunu pelver yaparlar, hiçbir şeyi kalmaz, çekirdeğini ayıklayarak, kurutarak çay yaparlar, onda da herhangi bir sorun yoktur, gider ama asıl çekirdeğidir. Çekirdeğinden elde edilen yağdan elde edilecek gelir hem kuşburnu pelverinden hem de o kuşburnunun çayından aşağı yukarı bir 6-7 kat daha fazladır.

Şimdi, bizim tıbbi ve aromatik bitki varlığımızı genişletmeye başladığımızda bütün bu olayların hepsi inanılmaz bir değer yaratır Sayın Başkan, inanılmaz bir değer yaratır. Var, potansiyelimiz var, makinelerini yapabiliyoruz, yapamadıklarımızı gidiyoruz, dışarıdan getiriyoruz, ondan sonra Süleyman Usta'yı çağırıyoruz, Bünyamin Usta'yı çağırıyoruz, birileri "Bak bakalım, bunu yapabilir misin?" diyor, "Yaparım." diyor, yapıyorlar. Ben farklı bir makine, küçük bir distilasyon makinesi yaptırdım Almanya'da. Arabanın arkasına atıyorsunuz, bir elektrik prizi, bir su musluğu olan her yerde bitki yağı çıkartıyorsunuz, küçücük bir şey, 3 litrelik ama onun bir jeneratörü var elektrikle çalışan, buhar yapıyor, jeneratörün nasıl sabit basınçlı buhar verdiğini keşfedemiyoruz, edemiyoruz bir türlü. Burada başladık biz, Ortadoğu Teknik Üniversitesinin Teknokent'inde AR-GE şirketi olarak başladık, yıllarca ve yıllarca orada AR-GE yaptık. Orada dedik ki ODTÜ'lülere, makine bölümüne: "Şuna gelin, bakın." Röntgenini çektiler, şunu çektiler, bunu çektiler, yok, bu işin altından çıkılmıyor. Süleyman Usta dedi ki: "Ya, ne uğraşıyorsunuz onunla, bununla, doğrudan doğruya buhara bir şey bağlayın, onun önüne de bir tane kapak koyalım, belirli bir hızı geçtiği zaman kapak kapatsın kendini, aşağıda kaldığı zaman açsın, böylece sabit basınç elde etmiş oluruz." Yaptık, çalışıyor, tıkr tıkr çalışıyor. Bu kadar basit bir olay olarak çalışıyor. Bunlar oluyor.

Peki, nerede gelip tıkanıyoruz? Esas sorun burada: Nerede gelip tıkanıyoruz? Sayın Komisyon üyeleri, bizim tıkanıdığımız yer tıbbi ve aromatik bitkilerin olmazsa olmaz ölçütü olan ölçek ekonomisi. Eğer ölçek ekonomisinde üretim yapamıyorsanız kesinlikle pazara çıkmak, Avrupa'ya ulaşmak, belirli yerlere bu ürünleri satma şansınız yok, yok. Şu anda Kyoto Protokolü'yle beraber bütün Avrupa, yapay kimyasallarını doğal kimyasallara dönüştürmek için müthiş bir çaba ve arayış içerisinde, iki yılları kaldı zaten, herkes harıl harıl arıyor. Size de ziyarete gelecekler, bir Çin heyeti var Türkiye'de, tıbbi ve aromatik bitki almaya geliyorlar.

BAŞKAN – Geldiler Sayın Bakanım.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Geldiler mi?

BAŞKAN – Geldiler, ilk biz kabul ettik.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Onların vermiş olduğu listedeki şirketlerin genel talep miktarlarını gördünüz mü?

BAŞKAN – Evet.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – “Biberiye yağı: 200 ton.” diyor, öbürü de 200 ton istiyor, öbürü 100 ton istiyor, öbürü şu kadar istiyor, alt alta hepsini topluyorsunuz, Türkiye’de böyle bir olay yok. Avrupa’da yem katkı maddesi üretenler... Buna özellikle dikkatinizi çekiyorum: Türkiye kendi içerisinde artık sembolik olarak üreten birkaç tane kişi hariç -sembolik onlar da, dikkate bile alınmaz- bütün yem katkı maddelerini dışarıdan ithal ediyor. Milyonlarca dolar ödüyorsunuz yem katkı maddesine. Peki, yem katkı maddesinin yapıldığı ürünleri bunlar nereden ithal ediyor? Fas’tan, Türkiye’den, Afrika ülkelerinden, Hindistan’dan. Ne ithal ediyorlar? Kekik yağı ithal ediyorlar, biberiye yağı ithal ediyorlar, kedi otu yağı ithal ediyor.

Hocanın özellikle altını çizerek söylediği sideritis nedense çok önemli oldu şu sıralar. “Sideritis de, sideritis.” diyorlar. Bu sideritis olayı çok önemli, sideritis. “Dallı” derler, “dağ çayı” derler. Ama sonuç olarak bunun, bu endemik ana vatani Türkiye’dir, Ege’dir ve Dilek Yarımadası’dır. Bununla bilinir, oradan yayılmış, başka yerlerde falan da çıkıyor ama orası. Yunanlar sürekli olarak o adalardan Kuşadası’na geliyorlar ya, giden herkes satın alabildiği bütün ada çayını Yunanistan’a götürüyor ve bunun şu anda Avrupa’daki adı Yunan ada çayı. O büyük Dilek Yarımadası yangınında zaten büyük ölçüde yok oldu o, daha sonraki şeylerde çıktı yine. Tamam “Sideritis çok iyi oluyor.” falan deniyordu. Ayrıntısını bilmiyorum ama mutlaka araştırılması gereken bir olaydır, bunu ben belki Komisyon da dile getirdim: Ormanda yangın olduktan sonra, dip yangını çıkmasın, o otların hepsi bir an önce kurusun, büyümesin diye bir ilaçlama yapıldı, ne kekik kaldı ne ada çayı kaldı. Dolayısıyla üretime geliyor olay. Niye? Üretemiyoruz.

Yüksel Hoca deve dikenini neredeyse yirmi yıla yakın çalışıyor.

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Tabii, tabii.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Avrupa topluluğu geleneksel tarım ürünlerinin desteğinden vazgeçtikten sonra ne yapıyor diye o zamanlar onlarla bir temas ettik “Dünya kadar da ortak tarım bütçeniz var, siz ne yapıyorsunuz bu şeylerde?” diye. “Aa, siz bilmiyor musunuz?” falan dediler, bir şaşkırdılar. Sonra, dediler ki: “3 temel alan -bir sürü alana destek veriyor ama- belirledik.” Bunlardan bir tanesi, boya ve lif bitkileri. Avrupa şu anda ciddi anlamda boya ve lif bitkisi desteği veriyor üretsinler diye. Geçen gün Çorum’da olduğunuzu söylediniz. İskilip’e gittiniz mi?

RECEP ŞEKER (Karaman) – Gittik.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Biliyorsunuz, Çorum İskilip, ta 1820’lerden beri Fransız ipeklerinin boyasını verirmiş; Çorum İskilip, Fransız ipeklerinin boyasını verirmiş. Ben o zaman gittiğimde bizim Anadolu’nun bütün kasabaları kerpiç duvarlı, düz damlı falan yerlerdi, İskilip’e bir giderdiniz, böyle cumbalı, güzel güzel bahçeli evler falan gördünüz yani bir şey üretilip de sattığı, para kazandığı belli olan bir yerdi. Bu boya bitkilerini nereye adınızı atsanız zaten görürsünüz, Afyon’undan çıkın, Hakkâri’ye kadar gidin Edirne’sinden başlayarak. Çok büyük ölçüde yok edildi. Şimdi, Kyoto Protokolü gereği olarak ilk yürürlüğe girecek doğal kimyasallar boya kimyasalları. Hatta, Avrupa’da başladı bile, bizim buradan ihraç ettiklerimizi doğal boyalarla yapmak zorundayız. Ama Türkiye 2023 yılına kadar serh koydu oraya “2023 yılına kadar bizim zehirlenmemizde bir sakınca yoktur.” denildi. Şimdi, bu olayı, bu boya bitkileri olayını kesinlikle bu tıbbi ve aromatik bitkiler grubu içerisinde çok dikkatli olarak değerlendirmek gerekiyor. İnanılmaz çalışmalar var, Türkiye’nin neresinde hangi boya bitkisi olduğu olayı da var. Sorun burada da gelip üretime dayanıyor, “Burada da üretim yapılamıyor.” diyor. Kısacası, nereye elinizi atarsanız, geliyorsunuz, üretim olayında takılıyorsunuz.

Peki, bu toprağa nasıl ulaşılacak, bu toprağa nasıl ulaşılacak? Tütünün destekleme kotaları vesaireleri geldikten sonra Denizli ilçelerinde herkes ne yapacağını şaşırdı. Akhisar falan civarında herkes zeytin dikti, Denizli falan civarında da bütün tütüncülerin hepsi kekik dikti, kekik. Yani sonuç olarak kıraç arazide falan olan, bir kere diktikten sonra bir daha tarlaya uğramayan insanlarla... O hiçbir zaman kalkıp da bir aileyi geçindirecek ölçekte falan olmadı. Ben inanmadığım için gerçekten görmek gerekiyor diye Amerika'ya özel olarak bu nane yağı üretimini yapan, nane yağını hem üretilip hem de sınai anlamda değerlendiren bir iş yeri görmeye gittim. Çünkü biz burada nane yağını üretiliyoruz, gerçek anlamda “mentha piperita”dan bir yağ ürettiğiniz zaman kilosu kesin olarak 40-50 dolardan aşağıya olmuyor. Adamlar 15 dolara yağ satıyorlar. “Yahu, onun içerisinde mentol yoktur.” diyorsunuz, “Var, aha bu kadar var.” diyorlar. “Sentetiktir.” diyorsunuz, “Ha, onu bilemeyiz ama zaten tespit etmemiz mümkün değil.” diyorlar. “Peki, nasıl üretiliyorlar?” diyorsunuz. Biz üretiliyoruz bilmem 10 dönümlük bir bahçede, onlar üretiliyorlar 10 hektarlık bir bahçede, 10 hektar da değildi. 6 tane biçer, nane biçer aynı anda tarlaya giriyor, biçilenler anında traktörün arkasından gelen, tamamen kapalı buhar sistemine uygun römorkun içerisine doluyor, dolan römork tarlanın başına gidiyor, oradaki buhar jeneratörüne bağlanıyor -birkaç tane var- iki saat içerisinde bütün hepsinin yağı alınmış bir vaziyette posayı oraya bırakıyor. Şimdi, böyle üretim yapan o kadar büyük alanı biz buralarda insan gücüyle yapmaya başlasak Sayın Başkan, büyük ihtimalle 1-2 bin kişi falan çalıştırmamız lazım. Bütün çalışan insan sayısı 11.

Buradan şuraya geliyorum: Yani toprağa ulaşamadık ama diğer taraftan da, bu konuda teknoloji kullanamadık. Teknoloji kullanamama yüzünden insanlarımız da -artık ben ona bir sıfat söylemekte güçleniyorum- yavaş yavaş bu zahmetli işlerden çekilmesinden sonra biz üretimden ciddi anlamda düşmeye başladık. Türkiye mercimek ithal ediyorsa bunun politikası şu, bu, falan filanların, tartışmasının bir manası falan yok, Türkiye her zaman onu üretebilir ama insanlar oturup da, dizini kırıp da burçak yolduktan artık imtina ettiler, yolumuyor, yapmıyor. Demek ki, toprağa ulaştıracağınız insanları, artı, bir de mekanize edeceğiz. Bizim cumhuriyetin kurmuş olduğu ortak tarım politikasının temel ilkelerindendir bunlar. Ziraî Donatım Kurumu onun için kurulmuştur, tarımda kullanılacak alet ve edevatın geliştirilmesi için kurulmuştu onlar. Şimdi onu yapmaya çalışan bir Allah'ın kulu kalmadı. Çırcırcılar çıktı, onlar gayet güzel şeyler yapıyorlar, doğru ama hiç kimse oturup da mercimek makinesi, mercimek biçme makinesi geliştirmiyor. Onun yerine Afrika'da bunu üretmeye çalışıyorsunuz ya da ta Kanada'da falan üretmeye çalışıyorlar ama makineyle üretmeye çalışıyorlar.

Şimdi, Sayın Başkan, toprağa niye ulaşamıyoruz? Şu anda tıbbi ve aromatik bitkiler açısından toprağa ulaşabilecek, toprağı elinde bulunduran kurumlara baktığımız zaman bu birazcık ortaya çıkıyor. Tıbbi ve aromatik bitkilerin büyük bir kısmında, bunların yetiştiği en büyük alanlar Orman Bakanlığının denetiminde. Oralarda bu odun dışı ürünlerle ilgili olarak yapılan ihaleler ve elde edilenlerin sadece ve sadece “drog” olarak bunları yurt dışına ihraç eden insanların gereksinimini karşılamaktan öte bir işe yaradığı yok. Bir tane yabancı firma geldi, Türkiye'nin tamamına hâkim oldu, Türkiye'nin bütün çay üreticilerini falan da satın aldı. Türkiye'nin bütün “drog”unu toplattırıyor, sözleşmeli çiftçilik de yaptırıyor. Salihli'deki 3 bin dönümlük alanda kekik yetiştiren insanları gerçekten alkışlamanız gerekiyor, inanılmaz iyi bir tarım yapıyorlar. Adana'da da 2 bin dönümde “mentha piperita” yetiştiriyorlar. Demek ki toprağa ulaşıldığı andan itibaren Türkiye birdenbire müthiş bir üretici hâline geliyor.

Burada belki hatırlarsınız, eski Maliye Bakanımıza -kulakları çınlasın- uzun uzun anlattık bunu. Toprağa ulaşılması gerekiyor, bu tür ürünlerin yetişeceği yerler şimdiye kadar zaten tarıma elverişli bulunmadığı için hiç kimsenin işgal etmediği, devletin hüküm ve tasarrufu altında olan ve tapuya bile tescil edilmemiş, tapusu çıkarılmamış olan yerler. Buraları tıbbi ve aromatik bitki yetiştirecek olan insanlara sembolik bedellerle kiraya verin, şartlarını çok ağır koyun, tıbbi ve aromatik bitki dışında

herhangi bir şey ekilmesine asla izin vermeyin, anında geri alın ama tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriliyor ise fonksiyonel çekirdekleri olan ağaçlar yetiştiriliyorsa, tohumlar yetiştiriliyorsa bunlara verin yani bunların bir bedelinin olması falan da şart değil. Bu, toprağın değerlendirilmesi anlamına gelir. Toprağı değerlendiren bu insanların üretiminden zaten ekonomiye katkı, bizim istediğimiz bir olaydır.

Yaptı, sağ olsun, gerçekten hiç umulmaz bir şekilde, her şey yani çok kaos içerisindeyken tutuldu, hazine arazilerinin, devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin tıbbi ve aromatik bitki yetiştiricilerine sembolik bedelle -daha sonra çıkan tebliğde o da belirlendi- “Rayiç değerinin binde 1’i olacak.” diye -çok da iyi bir olay olurdu- sınırlama da konmuş “En fazla bin dönüm olabilir.” diye, yani bir kişinin alıp da yapacağı şey bin dönüm olur, daha fazla olmaz demiş. Bu tebliğ bir türlü işleyemedi, niyeyse alınamadı. Hâlbuki gerçekten ihtiyacı vardı Türkiye’nin, çok somut olarak ihtiyacı vardı. İşleyememe nedenlerini bilemiyorum ama şu anda zaten bakanlıklar arasındaki görev paylaşımındaki değişiklik bu olayın belini tamamen kırdı.

Milli Emlak Genel Müdürlüğü, Şehircilik Bakanlığına gitti. Bu, Türkiye’nin milli emlak emvaline yapılabilecek, bana göre, en büyük kötülüklerden biridir. Zaten kent içerisinde, belediye sınırlarının içerisinde kalan hazine mülklerini belediyelere de devrediyorlar -isteyenlere olduğu gibi- bu bakanlık alıyordu ama araziyi işletmek, araziye değerlendirmek söz konusu olunca bunu yapacak olan Millî Emlak Genel Müdürlüğü atadan, dededen kalma olduğu için, müthiş bir birikim olduğu için, evet, Orman Bakanlığıdır, Tarım Bakanlığıdır. Başka birisine veremezsiniz bunların değerlendirmesini, veremiyorlar da zaten kimseye. Herkes oralarda birer kulübe yapıp da etrafını çevirirsek falan filen derdine düşmüş vaziyette, tıbbi bitki yok.

Asıl büyük zararı bu bütünsel yasası verdi. Buna dikkat çektik mi bilmiyorum veya çekmemişizdir belki geçmişte. Belediye sınırları içerisinde kalan, bütünsel olduktan sonra birdenbire büyükşehrin içerisinde kaldı ya köylerin hepsi, köylerin hepsi mahalle olunca oradaki arazilerin tamamı da ya büyükşehre ya da ilçe belediyelerine intikal etti. Meralar gitti, topraklar gitti, insanların elinde bir şey kalmadı, köylünün ortalıkta şeyi otlatacağı da bir şey kalmadı. Belediyeler de mal bulmuş Mağribî gibi kendisine düşen bu malları büyük bir hızla satmaya başladılar. Önüne gelen her şeyi satıyorlar, arazi satarak kalıyor. Ya, bu arazi satışı sürekli gelir değildir, bir süre biter, bittiği zaman da ortalıkta kalınır. “Bu arazilerin o köyün ta kadimden gelen ürünleri var, bunların ekiminde kullansınlar, bunlarda kullansınlar.” Hiç kimse demedi, demiyor da. O zaman burada özellikle altını çizerek belki dile getirilmesi gereken konu şu: Eğer bu ülkede tıbbi ve aromatik bitki varlığı korunarak ve geliştirilerek sürdürülecekse o zaman mutlaka toprağa ulaşım sağlanacak. İnsanlar bunu kendi tarlalarına eksinler. Kendi tarlaları onların yaşam güvencesi. Gelecekte neyle karşılaşacağını bilmediği şeylere yatırım yapmıyorlar, bir türlü yapamıyorlar. Bir şeyler kazanarak olanları, başka bir şey ekemeyeceklerini yapıyorlar, şu andaki sorun bu, Türkiye ham maddeye ulaşamıyor.

Bu yem katkı maddesi üretenler Türkiye’den ciddi anlamda kekik yağı istiyor, biberiye yağı istiyor ama isteyen 40 ton istiyor, 50 ton istiyor. Üst üste topladığınız zaman Çinlilerinki kadar tutmuyor ama ciddi olarak bir ürün tutuyor. Niye bunların sürekli olarak kekik yağı ve biberiye yağı istediğini biliyor musunuz Sayın Başkan? Aslında kekik yağında da değil olay. Bu biberiye ve kekikten yağ çıkarıldıktan sonra kalan posada carnosol asidi ve rosmarinic asit var. Carnosol asidi ve rosmarinic asit şu anda yapay kimyasallardan sonra doğrudan doğruya doğal kimyasallara dönmüş olan dünyada doğal koruyucudur. Hani şu bütün pastaların, yumuşak yiyeceklerin içerisine doldurulan kimyasallar vardır ya, kanserojen olduğunu artık bütün dünya biliyor ya, insanların canına okuyan uygulamalar var ya, onların alternatifi bu, yüzde 100 doğal. Yapıyoruz, hem de öyle güzel yaptık ki ama büyük bir hızla herkes olduğu gibi bu kaynağın üzerine yüklendi. Türkiye bütün bunların hepsini dışarıdan bir süre sonra ithal edecek.

Kısacası, toprağa ulaşıp arkasından bunu sınai ölçekte üretecek tesisler kurulmazsa, buna özel olarak devlet kaynak ayırmazsa ya da devlet üretme çiftliklerini belirli amaçlar için seçtiği bitkilerden birkaç tanesini dikkate alarak büyük bir hızla üretime geçilmezse geleceği gerçekten karanlık. Önümüzden geçip giden bir tren var, son vagona bile atlama şansımız gittikçe azalıyor; onu tıklım tıklım doldurmuşlar. Avrupa’da yüzlerce dekarda deve dikenı ekiliyor, karaciğer hastalıklarında gerçekten o kullanılıyor.

Türkiye’nin 1930’lu yıllardaki ilk bitkisel ilaçlarından bir tanesi Lityazol Cemil’dir, Nevrol Cemal’dir. O zamanlar, 1932’li yıllarda Refik Saydam’ın Sağlık Bakanlığı ve ondan önceki dönemde de doktorlara hastalara bakmanın yanında, hastalık tarama görevi de verilmiş. Onlar köylere sürekli giderler, “Neyiniz var, neyiniz yok?” derlermiş. Aydın civarında dağda değil de aşağıda olanlarda müthiş şekilde böbrek taşı ve böbrek hastalıkları var, herkes kırılıyor, doktor nereye gitse “Böbreğim de böbreğim.” diyorlar, yazıyorlar, herkes böbrek hastası. Sonra Beşparmak Dağları’na doğru tırmanıyorlar, hiç kimse böbrek hastalığından bahsetmiyor. Soruyor doktor “Aşağıda ‘Herkes böbrek hastasıyım.’ diyordu. Burada sizden hiç “böbrek” lafı duymuyorum, nasıl oluyor bu iş?” diyor. “Bizde böbrek hastalığı, böbrek taşı olmaz.” diyor. “Niye olmaz?” diyor. “Çünkü biz şevketibostan yerik.” diyor. Not alıyor, “Şevketibostan.” Doktor Cemil Şener yıllarca şevketibostan çalışıyor, en sonunda şevketibostandan elde ettiği bir ekstreye böbrek taşlarını tıkr tıkr düşürmeye başlıyor. Onu yaptığı andan itibaren kimse ona bir dosya hazırla, şunu yap, bunu yap, klinik deneylerini yaptır vesaire demiyor. Hıfzıssıhha bu ürününü alıyor, ilk aşamasından itibaren bütün kademelerini teker teker değerlendiriyor, klinik testlerini yaptırıyor, arkasından “Tamam arkadaş, senin ürünün müthiş olmuş.” diyor. O zaman onlar diyor ki: “Bu Lityazol olsun.” Onlar diyorlar ki: “Hayır, bundan sonra senin adın da olsun ki yaşı, Lityazol Cemil olsun.” İki satır zaten prospektüsü: Böbrek taşlarını düşürür, kumları döker. İçiyorsunuz, döküyor; içiyorsunuz, düşürüyor. Ha, bu ürün yok şu anda ortalıkta, çok dramatik bir aile hikâyesi var, bütün tıbbi aromatik bitkiciler falan bilirler, bu ürün yok. Ama bu ürün bu ülkede yetişiyor. Şevketibostan, deve dikeninin bir türüdür, birisi “silybum marianum”dur, öbürü de şevketibostandır. Onun adı birazcık karışık, telaffuz edip komik duruma düşmek istemiyorum.

Şimdi, bunu dağdan taştan topladığınız zaman zaten herkes kapışır, müthiş pahalı bir yemektir Ege’de. Şevketibostan zamanında herkes şevketibostan yer, çok da lezzetli bir şeydir. Şevketibostanın her şeyini değerlendirebilirseniz, Avrupa’da size, tahmin edemeyeceksiniz ama bütün gıda maddelerinin hepsini sollayacak bir değer yaratır. Bunların hepsi bu sıra içerisinde duruyor ancak bunları üretmek için toprağa ulaşamıyorsunuz. Acaba biberiye için “Orman Bakanlığının açtığı bu ihalelerden -bazı işletmeler var ya- olabilir mi?” denildi. Manavgat’taki işletme ihale açacaktı, bize de haber vereceklerdi güya, “Valla açtık ama sizin haberiniz olmadı, ihaleye de kimse katılmadı.” dediler. “Ya, ihaleye niye kimse katılmasın?” dedik. Şimdi, değerli komisyon üyeleri, ihale şartnamesi çok komik, sözlü olarak da alıyorsunuz bunu. “Burada 100 ton biberiye ihale edilecektir.” Bakıyorsunuz araziye “Ya, buradan 100 ton biberiye çıkar mı? diyorsunuz. “Çıkamaz.” diyor. “Peki, ne olacak?” diyorsunuz. “Ama burası 100 ton biberiye yapacak bir yer.” diyor. “Azı olursa bize, çoğu olursa gene bize.” deniyor.

Şimdi, belki oradan toplayıp da baharat yaparsanız bunu, oradan yapacağınız bütün fiyatların hepsi bunu kurtarır ama 100 kilosundan 1 litre yağ elde ederek bununla bir piyasa gireceksiniz, işte, bununla asla giremezsiniz öyle bir piyasaya, güvencesi de yok. “Peki, bunun gelecek sene de ihalesini alabilir miyim?” diyorsunuz. “Hayır, belli olmaz, başkası alır.” diyor. “İyi de bu adam beş senelik garanti istiyor, sürekliliği olsun bu işin.” diyorsunuz. Kendimi örnek vererek söyledim ama ben yokum içerisinde -böyle bir olay yok- yani bende yok da başkasında var. Dolayısıyla yapılan ihalelerden de bu sonuç çıkmıyor, yapılan ihalelerden çıkmıyor. Ormandaki bizim tıbbi ve aromatik ağaç ve tohum varlığımız gerçekten olağanüstüdür, sınırı falan yoktur.

Özet olarak söyleyeceğim değerli arkadaşlar: Gerçekten, Türkiye’de tıbbi ve aromatik bitki yetiştiricilerinin toprağa ulaşması lazım. Bu, bir devlet politikasıdır. Bu, işletmelerin kendi hâlinde ortaya çıkaracağı bir olay falan değildir. İşletmeler burada kullanılacak olan teknolojiyi getirirler, deneyleri de yaparlar ama bunların hepsi bir vakıf çalışması gibi, aynen profesör Yüksel Kan nasıl çalışıyorsa, diğer hocamız nasıl çalışıyorsa öyle çalışırlar. Giderler dağdan, taştan, şuradan buradan -hiçbir şey demezler- toplarlar, ederler, “Müthiş sonuç elde ettik.” derler ama orada kalır. Sınırını ve haddini aşmış bir insan olmak istemem.

BAŞKAN – Estağfurullah.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL –Dolayısıyla istediğiniz zaman kesebilirim ama daha önceden özellikle bu şeylerle ilgili iki olayı anlatmak zorundayım ben. Biz neden şu anda tıbbi ve aromatik bitki varlığını Türkiye açısından çok ciddi bir olay olarak görüp yapışmak istiyoruz? 1900’lü yılların başında değerli arkadaşlar, dünyada hem tıbbi bitkilerden elde edilen ilaçlar hem de diğer ilaçlar beraberce kullanılır idi. Şeye baktığınız zaman bunun aşağı yukarı yarı yarıya olduğunu gördünüz, Çin’de hâlâ öyledir, Amerika’da da o zamanlar öyleydi. Sonra petrol türevlerinden müthiş şekilde şeyler yapılmaya başlandı, aklınıza gelen her şey yapılmaya başlandı. Örneğin, DuPont -1930’lu yıllarda- 1936 yılında petrol türevinden yapılan naylonun patentini almıştı. Bu arada bunları konuşmuşsunuzdur, o nedenle girmiyorum. Kendirin yağından elde edilen biyodizelle ilgili olarak Ford, onunla çalışan motorlar yapmıştı. Yani birdenbire petrol her şeyin alternatifi olmaya başladı, hâlbuki öbürleriyle yarışan olaylardı.

Şimdi, bu olaylar karşısında özellikle de Rockefeller ilaç sektöründe çok farklı bir stratejiyle bütün dünyaya hâkim olma çabasını girmiştir diyorlar. Önce bu Rockefeller Vakfı -yanında iki vakıf daha var- tıbbi ve aromatik bitkilerin içerisindeki içerikleri, aktif maddeleri araştırmak üzere müthiş fonlar vermeye başlıyor bilim insanlarına. Herkes takdirle karşılıyor “Ya, bravo adamlara, bak, tıbbi maddenin içerisinde ne iyi ediyor insanları, onu araştırıyorlar.” diyorlar ama adamların derdi o değil, aktif maddeyi bulduğu andan itibaren hoca, hemen onu sentetik olarak üretiyor. Petrol türevinden sentetigini yapıyor, patentliyor; o andan itibaren her hapi yutan ona mutlaka bir bedel ödüyor. Bu şekilde etken maddesi belirlenmemiş tek bir tıbbi ve aromatik bitki kalmıyor. Onların yerine de bunlar ikame edildikten sonra birdenbire tıbbi ve aromatik bitkilere karşı müthiş bir saldırı başlıyor. Aman dalga geçmeler, kötülemeler; şunu yapmalar, bunu yapmalar.

Türkiye’de de vardır o. Doktor Özel isminde birisi zakkumdan bir şey yaptı diye Türkiye’de neredeyse şaklaban hâline çevirdiler adamcağızı. Hâlbuki adamın yaptığı şey, zakkumun içerisindeki antioksidan kapasitesi yüksek bir maddeyi bulmaktan başka bir şey değildi. “Ya, ben tedavi falan etmiyorum, sadece, bu maddeyi verdiğim zaman insanlar kendilerine geliyorlar, güçleniyorlar, soluk alamayanlar soluk alacak hâle geliyorlar.” diyordu. Türkiye’de aforoz edildikten sonra Amerika’ya götürdüler adamı, etken maddesini de aldılar, her şeyini de aldılar büyük bir hızla. Bu, neredeyse bir tabu hâline geldi. “Süremezsın.” “Yapamazsın.” “Edemezsin.”den geçilmiyor bir türlü.

Bu arada bitkiler de unutulmaya başlandı. Bitkilerin ne işe yarayacağı konusunda bitki üretiminde bulunan hiç kimse bir beyanda bulunamaz hâle geldi. “Ne, sağlık beyanında bulundun arkadaş, hadi bakayım, gel seni cezalandıracağım.” Kantaron üretiyorsunuz, kaç bin yıllık üründür, Osmanlı ordusunun kılıç otudur. Kılıç otu demek, kılıç yarası olduğu zaman sür üzerine, kanını keser anlamına gelir. Siz kantaron yağı ürettiğiniz zaman “Kanı durdurur, yaraları iyileştirir.” yazamazsınız,

yazamıyorsunuz, sağlık beyanında bulundun. “Peki, ben bu kantaronu ne yazayım kardeşim?” diyorsun “kantaron yağı” yaz diyor, kantaron yağı yazıyorsunuz. Böyle tıbbi ve aromatik bitki üretimi veya bunlardan yararlanarak etken madde üretimi olur mu? Olmuyor.

Çörek otu... Çörek otunun içerisindeki timokinondur değerli olan. Eğer çörek otunun içerisinde timokinon yoksa, belki başka faydaları da vardır ama çörek otunun gerçek anlamıyla serbest radikallerle boğuşma olgusuyla ilgili hiçbir işlevi falan yoktur. Ben bunun içerisindeki timokinon oranını yazmak zorundayım “Yazayım.” diyorsunuz “Hayır, yazamazsınız.” diyor. Niye? “Sağlık beyanı.” “Peki, ne yazayım?” O da belli değil. En sonunda bizimkiler de broşürün en arka tarafına “Çörek otu çok değerli bir şeydir, Peygamberimizin bitkiler üzerine öyle çok hadisi yoktur ama Buhari tarafından da belirlenen ‘Çörek otunu kullanın, ölümden başka her derde devadır’ hadisi vardır.” demişler, yazmışlar bunu. Ya, Peygamber bunu söyledi diye biz 21 bin lira ceza ödedik. Ben gelip bunu Komisyonda söyleyeyim dedim, sonra “Çok ayıp olur artık.” dedim, üzerinden çok yıl geçtiği için şimdi söylüyorum. “Çörek otunu kullanın, ölümden başka her derde devadır.” diye bir hadisi yazdın diye sana ceza kesen bir idareyle karşı karşıyasın. Nasıl yaparsınız böyle bir olayı? Mahkemeye gidersiniz, tek celsede, sizi bile çağırmadan hâkim karar verir “Uygundur.” veya “Reddedilmiştir.” diye. Ya, biz gelmedik, biz savunmadık da... Oradan sonra başlarsınız her şeyi silmeye. Eğer içeriğinizi çok net olarak göremiyorsanız “Bunun içinde şu vardır.” diyemiyorsanız, “Şu işe yarar.” diyemiyorsanız, o zaman işte, bu piyasada ortaya çıkan tıbbi ve aromatik bitki kirliliğini kabul etmiş olursunuz. O zaman hepsi eşitmiş gibi gözüküyor. Hepsini eşit değil; birisi çok kaliteli bir ürün yapıyor, “GMP”li alanlarda, izola alanlarda, kalite belgeleriyle, “GMP Plus”larıyla bir şeyler yapıyor, öbürü de merdiven altı yapıyor. “Bunun içerisinde şu vardır.” diyeyim, belki birisinin alerjisi vardır; şu vardır, bu vardır.” diyorsunuz “Yazamazsın.” diyor.

Şimdi, Sayın Başkan, birazcık dertlenmeye dönmüş oluyor bu. Şimdi, böyle bir olay olmaz, böyle bir olay gerçekten dünyada olmaz. Almanya’da olmuyor. Aynı ürünü ihraç ediyorum ben oraya, adamlar şıkır şıkır... “Ben şey yapmıyorum, etiketi, şişesi orada yapılıyor, senin ürününü sattı.” diyor, kapış kapış satılıyor. Neredeyse her annenin çantasına bir tane koyacaklar kantaron yağını, çocuklar düştüğü zaman sürecek, çarptığı zaman sürecek. Almanların “chamomile” diye bir şeyi vardır, papatya özüdür, her annenin çantasında bir tane vardır; çocuklar ağlarken “Acıdı.” diye değil “chamo, chamo” diye ağlarlar, hemen sürersin, geçer, ağrısını keser; bizim kantaron ondan 40 kat daha iyidir, çok değerlidir, çok iyidir ama sadece pirina yağını şişenin içerisine koyup birkaç gün güneşte sallandırıp bunu sattığın zaman bunun değeri yine vardır ama ona bakmak gerekir.

Şu hypericin oranını şey oranının binde 5 diye gösterdiniz değil mi Hocam?

PROF. DR. YÜKSEL KAN - Evet.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Mesela şu anda Türkiye’de satılan kantaronların içerisinde binde yarım değil, binde 0,02 kantaron yağı çıkartamazsınız.

PROF. DR. HAYDAR ÖZTAŞ – Efendim, bir de sadece mesela Anamur ve Ermenek bölgesinde yetişen kantaron var, bilinmiyor; çeşit olarak en az 10 türlü kantaron var.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Doğru, belki onlarda da çıkacak, çok ciddi olarak onun çalışmasını yaptık, ettik; şu anda kantaron yağında binde 49’a ulaşmış vaziyetteyiz hypericin açısından. Ulaşıyorsunuz. O andan itibaren Avrupa’ya diyorsunuz ki: “Bunun içerisinde bu kadar var.” Onu da hemen ölçüyorlar “Aa, gerçekten varmış.” diyorlar. O zaman “İstiyoruz.” demeye başlıyorlar.

Bu ürünle ilgili olarak bu tür çalışmaları yaptıktan sonra bir ruhsatlandırma sorunu vardır Türkiye'nin. Şimdi, galiba ruhsatlandırmayla ilgili işlemlerin hepsi yeniden değişecek. Şu anda takviye edici bir gıdayı ruhsatlandırmak için "Benim böyle bir ürünüm var, başvuruyorum." dediğiniz zaman 1.775 lira veriyorsunuz, ona geldiği zaman da 5.325 lira daha veriyorsunuz; 7 bin lira, 7 bin lira. Neyi nereye itiyoruz? Daha önceden sadece, bütün işletmelerin hepsinin işletme kayıt numarası var idi, öyle üretim yapıyorlardı; sonra her ürün için için teker teker ruhsat olmaya başladı, şimdi, yeniden bir defa daha ruhsatlandırma süreci ortaya çıkacak yani bu işe kendisini adanmış insanlar açısından riskler her geçen gün birazcık daha artıyor. İnsanların gidip fiili olarak bu işleri yapanlarla beraber olmaları gerekiyor. Bu işi merdiven altından kurtarmanın tek yolu bu. Kuralını koyacak, "İçeriği şu olacak kardeşim: Hypericin oranı binde 5'in altında olan..." Hypericini çıkaramazsın, bitti. O andan itibaren başka bir şey yapmasına gerek yok, gidip alır kantaronunu ölçer, hypericini bulamazsa eğer onu bitirir. Bütün işletmelerin hepsinin mutlaka şu şu şu kalite belgesi olacak, GMP istiyorsa GMP, GMP istemiyorsa işte, ISO 9000, ISO 22000'leri isteyecek, HACCP'yi isteyecek vesaire. İsteyecek, "Bunlar olacak işletmede." diyecek. Bunlar varsa yine tamam, herhangi bir sorun yok. "Böyle bir işletmede bu kalitede bir şey üretiyorum." dediği andan itibaren o insanların önünü açmak lazım. O insanların önü kapatıldığı zaman... Güya yasak, o iğrenç televizyonlarda sabahlara kadar yayın yapılıyor, sabahlara kadar; ne idiği belirsiz, ne işe yaradığı belirsiz, neden yapıldığı belirsiz. O nedenle öncelikle bu kirliliğin de ortadan kaldırılmasını müthiş şekilde önemsemek gerekiyor.

Sayın Başkan, gıda grubunun içerisinde yer aldığı için hiç kimsenin saymadığı, bana göre çok önemli bir fonksiyonel bitki daha var; bizim hayatımız o, bizim milletin hayatı; buğday. Bana göre, buğday rüşeymi kadar değerli, buğday rüşeymi kadar değerlendirilmesi gereken hiçbir aromatik tıbbi bir bitki yok. Sadece analiz raporlarına baktığınız zaman 300 üniteye kadar -şimdi artık o buğdaylardan asla bu kadar çıkmıyor, ayrı bir olay- E vitamini var, B vitaminin bütün türevleri var buğday rüşeyminin içerisinde; mineral ve vitaminler açısından almış başını gidiyor. Bir buğday mucizesi ya, küçücük bir parçası, en altındaki embriyosu bu. Bizler bulgur ve ekmekle beslenen insanlarız, onun sayesinde en azından sağlıklı nesiller yetişmesini sağlamış bir ülke burası. Bu, buğdaydan ayrılıyor, yemle beraber gidiyor. Bu ürünle ilgili olarak, buğday rüşeymiyle ilgili olarak komitenizin kesinlikle ve kesinlikle adım atması lazım; çok önemli.

Buradaki çalışmaları ben bilirim, herkes saatine bakar, mesaisi bittiği zaman biter ama benim konuşmam şeyle bitmez; bunların bir kısmı şeylerin dertleri. Eğer bütün bunların hepsinde toprağa ulaşmayı sağlayarak ve Türkiye'ye yeni teknolojilerin getirilmesine de öncülük ederek bir çalışma ortaya konulmazsa bu işler sadece çoban alevi gibi bir yerlerde bir şeyler yapanlarla sınırlı kalmaya başlar.

Biz Türkiye'de bu teknolojiyi uygulayan ilk ve tek işletme oluyoruz. Bu teknolojinin adı süperkritik akışkanlarla ekstraksiyon yapmak. Siz tıbbi ve aromatik bitkilerden su buharı distilasyonu ile uçucu yağlar elde edersiniz, tohum ve çekirdeklerden de ya sıkarak... Ona soğuk pres derler, kaliteli ve iyi yapanlar bir tarafa ama şu anda soğuk preste birçok işlemde ısı işlem yapıldığı gerçeğini asla uzak tutmamak gerekiyor. Çok ciddi firmalarımız var ayrı bir olay ama o ciddi firmaların, haksız rekabetiyle karşı karşıya kaldığı da bir sürü firma. İkincisi, solvent ekstraksiyonu, yüzde 95 oranında hekzan kullanılır. Her şeyi hekzana yatırırılar, içerisinde erir, hekzanı uçururlar, geri kalanını kullanıma verirler.

Yüzde 3'ler, 5'ler civarında kaldı metanoller, etanoller Hocam ama hekzan inanılmaz çok oldu, şu anda Ege'de pirina yağını da hekzanla yapmaya başladılar. Korkunç bir olaydır, hekzan kanserojendir. Dünya yasaklıyor, Avrupa yasaklıyor, Türkiye pirina yağını çıkartırken bile hekzan kullanmaya başladı.

İsviçre’de yasak, yakında bütün Avrupa’da yasaklanacak. Hekzanla yapılan üretimlerin kesinlikle ve kesinlikle önüne geçilmesi gerekir, aksi takdirde bu tıbbi ve aromatik bitkilere güven inanılmaz bir hızla gider.

Bu iki yöntemin dışında bir yöntem daha geliştirilmiş dünyada, o da süperkritik akışkanlar. Süperkritik akışkan atmosferdeki gazlar; karbondioksit, azot, etilen, oksijen gibi. Bunları büyük bir basınçla sıkıştırdığınız zaman sıvı hâle geliyorlar. Biz karbondioksit kullanıyoruz, atmosferin karbondioksiti sıkıştırıldığı zaman gaz hâline geliyor ve bunu belirli parametrelerle biz bu tohumların üzerine basıyoruz. Sıvı hâle gelmiş olan karbondioksit 300 bar, 400 bar, 280 bar, 150 bar; her bitkiye göre ayrı ayrı parametre vardır, bunun içerisindeki bileşenlerin hepsini çözüyor, bir tankımıza taşıyor, onun içerisinde biz basıncı yeniden düşürüyoruz. Basınç düştüğü zaman daha önce sıvı olarak yağı çözmüş olan karbondioksit, gaz formuna dönüşüyor, sistemden uzaklaşıyor; geriye dünyanın en doğal ve saf yağı kalıyor. Ekstraktörün başında hiçbir işleme tabi tutmadan kullanacağınız bir yağ olacak, bu çıkıyor ortaya. “Bu teknolojinin Türkiye’ye gelmesi gerekir.” dedik “Bundan sonra gelecek olan gelişmelerin de gelmesi gerekir.” dedik. Bütün dünya inanılmaz bir hızla bunu kullanıyor. Amerika Federal Gıda ve İlaç Dairesi, bazı ürünler bu yöntemle elde edildiği zaman GRAS statüsü veriyor, yani herkes kullanabilir, kullanılmasında hiçbir sakınca yoktur diye. Örneğin pirinç kepeği yağı siz bununla elde ederseniz tamam, dikin kafanıza, için.” diyor ama “Hekzanla pirinç çamuru yapıp da onun içinden ayırıyorsanız sakın elinizi sürmeyin.” diyor. O nedenle bu teknolojilerin kesinlikle Türkiye’ye getirilmesi gerekiyor hem de her ürün için ayrı ayrı olmak üzere. O zaman “sıfır atık ilkesi” denilen kavramı sonuna kadar kullanıyorsunuz.

Bizim 3 tane patentli ürünümüz var, dünya patenti ama ilk defa ürününü elde ettiğimiz, patentini aldığımız bu ürünleri Tarım Bakanlığına vermeye korkuyoruz şu anda çünkü onun içerisinde şey var: Bir bitki listesinde olan bir ürünün dosyasına ve listeye kaydedilmesini sağlamak için on beş yıldan beri gelişmiş ülkelerde, otuz yıldan beri de az gelişmiş ülkelerde kullanıldığının kanıtlanması gerekiyor, delil koymak gerekiyor. Bu ürünler bizim patentli ürünümüz, biz bulduk yani bunları, biz, daha önce yok, yok bunlar. Ama götürüp de dosyamızı veremiyoruz. Çeşit nasıl olsa reddedilecek diyorsunuz, bu olay olmadı diye, bir de bizim patent de gidecek, ürün de gidecek diye bir şey yapmıyorsunuz.

Kabuk ve çekirdeklerden elde edilecek Türkiye’nin varlığı tahminlerin çok ötesindedir, gerçekten tahminlerin çok ötesindedir. Bazı ürünlerle ilgili olarak Türkiye’de hâlâ Avrupa’nın istediği analizleri yapan kuruluş yok. Bizim şu anda çok ciddi olarak güvendiğimiz Anadolu Üniversitesi BİBAM. Tıbbi ve Aromatik Bitki Merkezi diye kuruldu orası ve gerçekten Türkiye için övünülecek çalışmalar yaptı. Hâlâ da biz bütün analizlerimizi, yapamadığımız, kendimizin yapamadığı bütün analizlerin hepsini orada yaptırırız.

Buğday rüşeyminde gluten vardır biliyorsunuz. Gluten alerjisi olanlar ve çölyak hastaları o nedenle buğdaylı ürünler kullanamazlar, biz süperkritikle elde edilen buğday rüşeymi yağında gluten olmadığını tespit ettik fakat bunu akredite bir laboratuvarda kanıtlatmamız gerekiyor. Türkiye Cumhuriyeti’nde buğday rüşeymi yağının içerisinde gluten analizi yapabilecek tek bir kuruluş çıkmadı, hâlâ yok. Şu anda çörek otunun içerisinde timokinin analizi BİBAM hemen yapıyor, gönderiyorsunuz, hem de birkaç saatte yapıyor, anında yapıyor, mükemmel bir olay oldu orası. Onun dışında, kantaron yağının içerisindeki hiperisini sadece Bezmîâlem yapıyor, Murat Hoca yapıyor. O nedenle şu anda analizlerle ilgili olarak bizim, daha doğrusu bu sektörlerin inanılmaz bir devlet desteğine ihtiyacı var. Başka türlü falan olmuyor bunun, yürümesi falan mümkün değil. Çünkü sizin yaptığınız analizler, “Bu budur.” diyorsunuz, e birilerinin de “Ya, evet, gerçekten bu buymuş.” demesi gerekiyor. O olmadığı zaman olmuyor.

Son cümlem: Sayın Başkan, şu anda dünyadaki bu konuştuğumuz sektör bir sacayak üzerinde durur. Bunlardan bir tanesi bu bitkilerin varlığıdır, bu bitkilerin doğal olarak yetiştirilmesi olayıdır.

Sacayağının ikinci ayağı, bunların organik olarak yetiştirilmesidir. Türkiye içerisinde kimsenin aldıracağı pek yoktur ama bütün Avrupa taleplerinin tamamı, “Organik mi kardeşim? Organikse gönder.” diyor. Asla ulaşamıyorsunuz bu olaya yani her tarafın olduğu gibi ilaçla, şunla bunla dolu olduğu yerde siz oturup da kendi tarlanızda organik yapsanız ne olur, organik yapmasanız ne olura geliyor. Bu olay olmuyor onun için. Ama bu organik en temel ayağı. Yakında organik olmayan hiçbir şeyi istememeye başlayacak bu insanlar. Bizim buna karşı önlem almamız lazım. Organik verim düşüklüğüne, şunlara bunlara neden olacak bir organiklikse ondan da kaçınmak gerekecek, mutlaka bir çözüm bulmak gerekecek.

Üçüncüsü de bütün dünyada çok ciddi anlamda bir vegan/vejetaryen dalgası geliyor. Bizim bu ürünlerimizin vegan ve vejetaryen olduğu konusunda da gereken duyuruları falan yapmamız lazım. Kısacası bu alanda günde yirmi dört saat çalışacak gerçek anlamıyla bir kuruma ihtiyaç var, olmadan olmuyor.

Sizin söylediğiniz Karadeniz’de yetişen bütün o taflardan tutun da bütün meyvelerin hepsi, karayemiş de dâhil, hepsinin çekirdek ve kabuklarının yağı çıkartılmıştır. 128 tane ürünün süperkritik akışkanlarla ekstreleri elde edilmiş vaziyettedir. Hepsi anında sanayi girdisi olarak kullanılabilir. Bir tek o dağ iğdesi konusunda bir tür çatışması vardır. Bu, Moğolistan’da “çıçırgan” diye bilinen, bizde “deniz cehri” diye tanımlanan bir bitki. Orada meyve suyuna işleniyor, kabuktan çıkartılan yağda müthiş bir omega-7 var. Biz, bunu dâhilde işleme rejimi kapsamında Moğolistan’dan gönderdiler ve ürettik. Yani böyle bir olanağın... Moğolistan’da yetişiyorsa bizim Erzurum’da haydi haydi yetişir. Almanya’da yetişiyor çünkü Almanlar İkinci Dünya Savaşı’nda Moğolistan’dan götürmüşler çıçırganı, kendi ülkelerine dikmişler, harıl harıl onun yağını çıkartıyor, “Buckthorn” diyorlar, “Buckthorn”un yağı çıkıyor orada ama çıçırgan bizde bir türlü kullanılmıyor, yapılıyor. Bunu yapmaya kalktığınız zaman dağları olduğu gibi kapatacaksınız, dağları, az buz değil. Toplanmasa bile hayvanlar yesin, bırakın, müthiş şekilde değerlidir, kim yerse yesin. O nedenle büyük bir hızla sıfır atık ilkesiyle değerlendirilecek bu alanın üzerine her şeyiyle beraber gitmek, seçilmiş ürünlerle sonuna kadar, bütün yatırım aşamasına kadar neler yapılacağını ortaya koymak ve kimse bunu yapamıyorsa devletin böyle bir şeyi üstlenmesi, belirli kurumların üstlenmesi gerçek anlamıyla bir vatanseverlik görevidir diye düşünüyorum.

Sabrınız için teşekkür ediyorum ama beni çağırmamanız gerekiyordu çünkü ben konuşmaya başladığım zaman dört saat konuşuyorum Başkanım.

BAŞKAN – Yo, çok keyifle... Yani ben Komisyon adına çok teşekkür ederim. Biz de özlemişsiz sizleri. Çok sağ olun.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Sağ olun.

BAŞKAN - Sayın Kabukcuoğlu, buyurun.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Çok teşekkür ederim Başkanım.

Sayın Bakan, çok teşekkür ederim. Ben sizin yirmi yıl önceki hâlinizi hatırlıyorum medyadan, maşallah değişmemişsiniz.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Teşekkür ederim. Bu yağlar sayesinde bakın. (Gülüşmeler)

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Sizin o vakitler çıkarmaya uğraştığınız nereden buldun yasası çıksaydı belki şu anda Türkiye çok daha farklı olurdu, o da benim bir üzüntümdür.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Teşekkür ederim, sağ olun.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Şimdi gelelim günümüze.

Şimdi, Sayın Bakanım, bir ilacın çıkması için faz 1, faz 2, faz 3 çalışmaları var. Bunda hayvan deneyleri, insan deneyleri, toplumda genel olarak değerlendirilmesi var ve yuvarlak hesap da bu iş için ilaç firmalarının harcadığı 1 milyar dolar civarında bir paradan bahsediliyor. Geçen senenin başında bizim burada en çok sıkıntısını çektiğimiz şey, bu ilaçların tıbbi olarak kullanılması. Sağlıkta büyük bir pazar var ve bir bitki ya da herhangi bir ürün ilaç kılıfına sokulduğu zaman çok değer görüyor, çok para kazandırıyor gibi geliyor bana, belki de yanılıyorum.

Ben Ziya Özel’in zakkum işini o vakitlerden de hatırlıyorum. O zamanlar devrin Millî Savunma Bakanının bir yolsuzluğu olmuştu ve bu adamı “prime-time”da çıkardılar ve yirmi dakika zakkumdan bahsetti. Eğer ki o zamanki idareciler zakkumun hakikaten önemli olduğunu... Bir şeye varmak istiyorlarsa bunun yöntemi tabii ki bu değildi. Sağlık Bakanlığının elinde pek çok yöntem var, pek çok üniversite hastaneleri var. Bir şekilde bunlar, böyle medyatik değil de bilimsel kanala sokulup bunun ortaya çıkartılması lazımdı.

Böyle olduğu zaman ne oluyor? Şimdi, dediğim gibi, biz burada, ben şahsen bu Komisyonunda en çok bundan zorlanıyorum, işte “Şu ilaç baş ağrısına iyi geliyor, şu ilaç hamile kalmaya neden oluyor, şu ilaç kansere iyi geliyor.” falan, böyle dendiği vakit... Örneğin, hanımların 35 yaşından sonra doğurganlıkları düşer ve hanım eğlendi, “Üç yıl, beş yıl şu otu kullandım, bu tedaviye gittim, şu kaplıcaya gittim, bu kaplıcaya gittim.” deyip 35 yaşı geçirdikten sonra 35 yaşından önce yüzde 40-50 olan gebe kalma ihtimali düşüyor yüzde 15-20’ye. Ya da “Şu ilaç kansere iyi geliyor, sen bu ilacı kullan.” deyip de vatandaş onunla oyalandıktan sonra geliyor biraz daha hastalığı ilerlemiş olarak. Bu ilaçlar bu bitkilerin içerisinde vardır mutlaka ama bunların araştırılması lazım. Bizim alıştığımız, siz deminden beri bahsediyorsunuz, “Batı’ya gönderdiğimiz zaman şuna bakıyorlar, buna bakıyorlar, organik değilse kabul etmiyorlar.” diyorsunuz, onların tarzında bu bitkiler araştırılsın ki tabii ki içinde böyle bir etken madde varsa tıbbın hizmetine sokulsun, buna kimse bir şey diyemez ama dediğim gibi ortaya çıkan her tıbbi bitkiyle ilgili de “Bu şuna da iyi gelir, buna da iyi gelir.” dediğiniz zaman bu biraz kafayı karıştırıyor.

Bir de hakikaten bizim hep görev süremiz üç ay ama öyle şeyler anlattınız ki insan depresyona giriyor bunun altından nasıl kalkacağız diye. Tabii ki ufuk da açılıyor ama demin Sayın Hocamın anlattıklarından da kafamda bazı şeyler oluştu. Tabii ki onların ışığında ve sizin de anlattıklarınız ışığında yine bu Komisyon bazı kararlara varacaktır, memlekete faydalı birtakım işler yapacaktır.

Teşekkür ederim.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Estağfurullah.

Hocam, bu faz 1, faz 2 vesaire gibi ilaç analizlerinin falan hepsini ilaçlar açısından asla yadsımıyoruz, ona bir şey diyecek hâlimiz yok. Bunlar geleneksel olarak zaten binlerce yıldan beri bu işlevi görmüş olanlar. Yeni bir şey yok ortalıkta. Burada sadece eğer daha sonraki bu üretim teknikleri falan filan nedeniyle farklı bir şey çıkıyorsa yani toksik etki yaratan herhangi bir şey oluyor ise ona bakmak gerekiyor. Buna bakacak olan da hiçbir zaman üretici firmalar değil. Onun için diyorum, bir kurum bu ürünü getirecek, kantaron yağı mı, “Hiperisin oranı binde 5 olacak, daha aşağısı olmayacak.

İçerisinde -oraya yazmıştı hocalar- ağır metald, ıvırdı, zıvırdı, falan filan, pestisit, ilaç kalıntısı gibi şeyler kesin olarak olmayacak.” diyecek, o da olmayacak, ondan sonra çok gönöl rahatlığıyla, “Ya, alın, kantaron kullanın, yaralara sürün.” diyecek.

Rahmetli babam beyin kökü enfarktüsü geçirdi, hastaneden çıkartamadık, yutma ve konuşma yeteneği yoktu, sırtında inanılmaz yaralar açıldı yoğun bakımda yatarken. Ciddi, kuyruk sokumunda delik açıldı neredeyse yoğun bakımda dikkat edememişiz diye üç haftada. Çıkardık. İlaçla tedavi etmeye çalışıyorlardı, hemen engelledik; kendi yaptığımız sabunla temizledik, kantaron yağımızı sürdük. Beş günde hiçbir şeyi kalmadı. Bu benim gözümün önünde oldu.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Şimdi, Sayın Bakanım, bu sizin gözünüzün önünde olabilir ama ben 1965 yılına kadar –hatırlıyorum- bizim köyde kadınlar kil yerlerdi. Bu daha sonra anlaşıldı ki demir eksikliği anemisi... Bu insanlar binlerce yıl bu kili yediler kanındaki kansızlık önlemin diye ve anlaşıldı ki bu karaciğer hastalığı yapıyor, dalak hastalığı yapıyor ve kansızlığı önlemiyor. Hani “Binlerce yıl insanlar bunu kullandı, bu tecrübe var.” dersiniz bence bu çok itibar edilecek bir şey değil. Ama şunu deyin lütfen: “Bunlar tamam, ben böyle gözlemledim, tamam, doğrudur, bunlar bilimsel olarak araştırılsın, ispat edilsin ve uygulamaya çıksın.” Eğer bu safhadan geçmediyse yani binlerce yıl bu böyle gidiyor, biraz havada kalıyor bence.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Valla geleneksel ilaç olarak herhangi bir şeyi kabul edip etmeme olayı farklı bir olaydır zaten. Yani şimdi de doktorlarla falan konuşuyorsunuz, çok net olarak, “doktor ilaçları” denilen bir kavram var. Her şey doktor ilacıyla tedavi edilir. Hayır efendim, doktor ilacıyla tedavi edilmez, hatta saflaştırılmış maddelerle de edilmez çünkü bu bitkilerin içerisinde bunlar öyle bir denge içerisinde veriliyor ki –doğada böyle bir olay var- birisinin zararını birisinin faydası telafi ediyor ya da ikisi bir araya geldiği zaman etken oluyor. O nedenle bu geleneksel ilaçların hepsi bu şekilde gelmiş. Yani elli yıl boyunca da bu olmuş. Tek başına kil yedirmek, eğer gerçekten bu konuda hiçbir analiz falan yoksa...

Kantaron konusunda, iki tane temel etken maddesi var, hiperisin, hiperkrom. Bu ikisine bakmak zor bir olay değildir ki. Bunlarla tedavi oluyor, bunların da nasıl tedavi ettiği biliniyor. Şu anda Almanya’da hiperisin hapları satılıyor, hap olarak satılıyor ve doğal, sinirsel tedaviler için kullanılıyor. Bu, oralarda tamamen bunun içerisinden çıkartılmış ürün olduğu için söylüyorum bunu. Yoksa oturup da “Bilmem şu otu yiyin, bilmem şunu için.” falan denildiği zaman “Onu da yaparsınlar.” falan asla denmiyor. Burada kalkıp da geleneksel ilaç grubuna girdiği andan itibaren sayılacak olan ürün çok azdır zaten.

“Çörek otu” diyorsunuz, kimse yapmasın bunu, bakanlık yapsın, bir kurum yapsın, birisi yapsın, desin ki: “Çörek otunun içerisinde kesin olarak timokinon maddesi bulunacak, şu oranda bulunacak.” “Böyle bir şey yoksa bunu kimse yemesin.” diyecek zaten. Onun denetimini de kim yapıyorsa yapacak, bulmuyorsa durduracak derhâl. Ama bunu yaptığı zaman da ya “Çörek otunu siz gerçekten yiyin, şu, şu şu işlere gayet iyi geliyor; mide yaralarını hallediyor çörek otu yağı.” diyecek. Bunun için klinik test de yaptırabilir, yapılabilir de, yapılırsın zaten ama herkes bir şey üzerinde bir klinik test yaptırmaya kalksa, sadece sigorta bedeli 800 bin lira falan tutuyor, hem de çok sıradan bir olayın -hani denekleri sigorta ettiriyorsunuz ya- bunun altından kimse kalkamaz. O nedenle “Tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili ürünler gelişmez.” demeye çalışıyorum. Yoksa herkesin dediğine falan şey yapılmaz. Gerçekten dalga geçildi şu yapıldı, bu yapıldı, vesaireler yapıldı şimdiye kadar. İnsanlara diyorsunuz ki bu, istediği kadar dalga geçilsin.

Bunların hepsi şehir efsanesi, büyüyerek gider, kesin kabul ediyorum dediğinizi ama bu iş kantaron olursa ben şehir efsanesini açacak değerli örnek olaylar biliyorum.

BAŞKAN - Sayın Bakanım, bizim Komisyonda 4 tane doktorumuz var, 3 tane eczamızı var, 2 tane orman mühendisi, 1 gıda, 1 hukukçu. Şimdi, bu konuda ilk günden bu yana böyle şeylerle karşı karşıya...

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL - Ben her gün yüzlercesiyle karşılaşıyorum yani doktorlar kesin kabul etmiyor. Aynı arkadaşşıma, genel cerrah, profesör “Ya babam iyileşti bak, görüyor musun arkadaş.” diyorsun...

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Bakın, Sayın Bakanım, siz bu işleri zaten biliyorsunuz ama hâlâ bunu niye böyle diyorsunuz, anlayamıyorum.

Şimdi, tıpta en kuvvetli, en değerli araştırma prospektif yani önceden planlanmış çift kör randomize çalışmadır. Mesela diyelim aynı yaşta, 50 yaşında, şu kadar kiloda, şu kadar erkek tarafa, ona denk erkek bir tarafa. Bir tarafa kantaron yağı verirsiniz bir tarafa da gümüş nitrat verirsiniz yani yanık tedavisiye konu ve sonuçta dersiniz ki hatta bir de kontrol yaparsanız daha iyi olur, hiçbir şey vermediğiniz bir hasta grubu olmasında da fayda var çünkü ilaçların plasebo diye bir etkisi var, bu aşağı yukarı yüzde 20 kadar etki gösterir, yani üç grup yaparsanız daha iyi olur, hadi onu geçtik iki grup yapın, kantaron yağıyla gümüş nitrata karşılaştırın. Deyin ki: “Tamam bu.” ve bu da yayınlansın, dünyaya geçsin, buna diyecek bir şey yok.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL - Ben de aynısını söylüyorum. Bu yapılsın, hiçbir sakıncası yok.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Yapılsın.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL - Hatta çok da geç kalındı, yapılsın. Ama bunu oturup da bizim gibi insanlardan falan beklememek gerekiyor.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Hayır sizden bekleme anlamında değil ama siz de bunu lütfen böyle öne çıkarmayın.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL - Hayır çıkartırım. Ben kantaronu da, çörek otunu da, buğday rüşeymini de inanılmaz derecede, sonuna kadar savunacağım, savunuyorum da. Ben oturup da insanların tüp bebek diye milyarca lira harcamasına kesin tahammül edemiyorum. Ya kardeşim bir ay boyunca şunları ye, ondan sonra git yaptır tedavi.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Sayın Bakanım, yani kadının tüpleri kapanmış, ne olacak, buna ne vereceksiniz?

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL - O ayrı.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Bu ayrı olur mu canım? Kocasının spermi yoksa, yumurtalıklarında yumurta kalmadıysa, 30 yaşında menopoza girdiyse, onu verseniz ne olacak, bunu verseniz ne olacak? Ondan sonra zaman geçecek bu kadın hiç hamile kalamayacak, yüzde 5 şansı varsa onu da götürüyorsunuz.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Peki, bir aylık bir şeyin ne sakıncası olabilir?

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Bir aylık şeyin bir sakıncası olmaz ama şöyle bir suistimal var orada; biraz bir şey bunu kullandın, dediğim gibi ilaçların yüzde 20 plasebo etkisi var. Böyle örneği de çoktur. Mesela iyi bir yerden açtınız, ben de kadın doğumcuyum. Mesela hastaların çocuğu olmayınca bir stres altındadır ve hormon dengesi bozuktur, hasta hamile kalamaz, gider bir evlatlık alır, evlatlık aldıktan sonra hamile kalır çünkü streslerden kurtulur, artık her şey normale döner, bunların örneği var. Ama hastaya: “Senin çocuğun yoksa git bir evlatlık al, çocuk sahibi olursun.” diyebilir misiniz?

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL - Bunu diyemezsiniz. Ancak psikolog bunu diyebilir.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Psikolog da diyemez, onun sorumluluğunu kimse alamaz.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL - Niye diyemesin?

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Niye canım, şimdi her evlatlık alan da çocuk sahibi olmuyor ki. Kocasının spermi yoksa ne yapacaksınız?

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Eşi doktor olan bir insanım, sabahdan akşama kadar ben bu tartışmaları yapıyorum. Kızım ortada ama eşim tam anlamıyla sizden. Dolayısıyla bütün bunların hepsini ben yaparım, sonuna kadar da savunurum. Güvendiğim, daha önceden geleneksel olarak binlerce yıldan beri kullanılmış, hele buğday rüşeymindeki o folik asit, buğday rüşeymdeki folik asidi siz hiçbir folik asit tabletinde bulamazsınız oransal olarak. Bunu görüyorum.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Şimdi Sayın Bakanım, beni kendi sahanıza çekiyorsunuz, ben buğday rüşeymini biliyorum ancak kısırlığı gayet iyi biliyorum.

BAŞKAN – Zafer Bey, buyurun.

SAĞLIK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ GELENEKSEL, TAMAMLAYICI VE ALTERNATİF TIP UYGULAMALARI DAİRE BAŞKANI DR.MEHMET ZAFER KALAYCI – Sayın Bakanım, öncelikle teşekkür ediyorum sunum için.

Sayın vekilime ben bir konuyu şey yapmak istiyorum.

Sayın vekilim, maalesef Sayın Bakanımın söylemiş olduğu şeyleri dahi araştırtmıyoruz. Özellikle, öncelikle şu anda üniversitelerde etik kurullar hiçbirisine izin vermiyor. Ondan dolayı 2019 mart ayında “Geleneksel Tamamlayıcı Tıp Uygulamalarında Klinik Araştırmalar Yönetmeliği” diye ayrı bir şey yayınladık. Şu anda onların da eğitimlerine başladık. Maalesef emin olun... Yani Bakanım bu şekilde dillendirdi, siz de diyorsunuz, bir doktor olarak ben de -tıp fakültesi hekimiyim- bunu araştırılmalı diyorum, üniversitelerde etik kurulların hiçbirisi izin vermiyor, hocaların önünü kesiyorlar, tu kaka deniyor. Ben 2010 yılından beri bu konuyu çalışıyorum, geleneksel tamamlayıcı tıpla ilgili bir alakam yok. Ben ilk sahada bunu çalışalım diyemedim, dedim ki: “İstisare toplantıları yapıyorum.” İlk önce benim odam karşı çıktı bana, Tabip Odası, Sağlık Bakanlığı “Otla çöple uğraşmaya başlıyor.” dediler. Mesela şu anda diğer vekilimizin tıp merkezinde bizim geleneksel tamamlayıcı tıp merkezlerimiz açıldı, ruhsatlandırılmaları yapıldı, karşı çıkıldı, karşı çıkılıyor, engelleniyoruz, bu siyasi amaçla yapıyor, benim siyasetle işim yok, ben bürokratım ve Avrupa, Amerika ve Asya her yeri inceledim, şu anda ciddi bir trend var, Sayın Bakanımın bahsettiği şey var. “Bunun adını koyalım.” diyoruz. Ya bilimsel yapalım, faz çalışmaları yapılsın, hatta geleneksel bitkisel tıbbi ürünlerde Avrupa uyum yasaları gereği faz çalışmasına da gerek yok, kanunen de yok, bizde de yok gerek, onu dahi yaptırmıyorlar, yaptırılmıyor.

SERVET ÜNSAL (Ankara) - Sevgili doktorum, o zaman, bakan Sağlık Bakanlığına bağlı üniversiteler var, sağlık bilimleri üniversiteleri, devlet de rektör, yapabilirsiniz orada kurullar karşıysa, karşı çıkmasın, yapılsın.

SAĞLIK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ GELENEKSEL, TAMAMLAYICI VE ALTERNATİF TIP UYGULAMALARI DAİRE BAŞKANI DR. MEHMET ZAFER KALAYCI - Şu anda onu da yapıyorum sayın vekilim, Allah izin verirse üç tane AR-GE merkezi planım var; İstanbul, Ankara, İzmir. O da bir şekilde engelleniyor. Bunun multidisipliner olarak yapılması gerekiyor.

BAŞKAN - Komisyonumuzun görevi bu engelleri kaldırmak olduğuna göre raporumuza yazalım bunları, engelleri kaldıralım.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Sayın Başkan, “Bu tamamlayıcı tıptır, yardımcı olabilir.” dersiniz o başka bir şey ama dersiniz ki “Ben bununla tedavi ediyorum.” o bambaşka bir şey.

SAĞLIK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ GELENEKSEL, TAMAMLAYICI VE ALTERNATİF TIP UYGULAMALARI DAİRE BAŞKANI DR. MEHMET ZAFER KALAYCI – Vekilim, diyenini dahi dinleyemiyoruz biz.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Yani onlarla ilişkinizi tabii ben bilemiyorum da ama işte işin bir de ruhu var.

SAĞLIK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ GELENEKSEL, TAMAMLAYICI VE ALTERNATİF TIP UYGULAMALARI DAİRE BAŞKANI DR. MEHMET ZAFER KALAYCI - 2018’de ben Sayın Bakanımdan, gittim, en son rica ettim, “Sonuçta parti olarak siz daha yakınsınız, Tabip Odasına ne olursunuz bizi dinlemelerini söyleyin.” dedim. Sağ olsun Sayın Bakanım da “Tamam söz, destek vereceğim sana.” dedi, hatta teşekkür de etti, “İlk defa AK PARTİ hükûmeti bürokratiyle oturup konuşabiliyorum.” dedi.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Belli ki Sayın Bakanla yüzde yüz uyum hâlindesiniz zaten.

SERVET ÜNSAL (Ankara) - Şimdi Tabip Odası her yerde dinlenilmiyor ama bu konuda etki alanı var gibi bir şey verebiliyor ama.

RECEP ŞEKER (Karaman) - Burada aslında iki taraf da aynı şeyi söylüyor yani şöyle aynı şeyi söylüyor: Eğer bir bitkiden bahsederseniz “Bu bitki tedavi ediyor.” dersek, bu tıbbi olarak belki araştırmaya gerek duyulan bir konu ama o bitkinin içerisinde falanca madde şuna etki ediyor dersek bunun doğruluğu vardır, zaten ilaçların da birçoğu asıl olarak bitkilerden elde edilmekte ama olmayana da sentetik olarak elde edilmekte. Dolayısıyla buradaki işin alt hücrelerine kadar inilirse söylem doğrudur, genele bakılırsa “Şu bitki tedavi ediyordu.” denilirse bunun zararıyla vesairesiyle tıbbi olarak veya bilimsel olarak çok ispata ihtiyaç duyulan bir konudur, işin özü bence bu.

SERVET ÜNSAL (Ankara) - Sayın Vekilim, dediğiniz doğru da Sayın Bakan da aynı şeye değindi. Biz diyoruz ki: Bak, bir drogun ya da herhangi bir şeyin, maddenin ilaç olabilmesi için belli merhalelerden geçmesi lazım; faz 1, faz 2, faz 3 diyoruz, hasta deneyleri diyoruz, hayvan deneyleri deniliyor. Şimdi yardımcı bir ilaç olarak söylediğinizde ona kimse karşı çıkmaz ama toplumda öyle bir algı oluşuyor ki Sevgili Vekilim yani kanser ilaçları... Zakkum olayını hatırlayın -Sevgili Bakanım da bilir- ben üniversite hastanelerindeki onkoloji hastalarının çoğunun hastaneden kaçtığını biliyorum ve öldüklerini biliyorum yani onu hepimiz yaşadık o dönem. Onun için bu olaya “Yardımcı bir ilaçtır.” diyebilirsiniz, olur ama hastadaki algısı “Bu olgunun kesin ilacı budur.” imajı veriliyor vekilim, ondan sonra da ortalık karışıyor.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL - O zakkumun topluma duyurulma şekli konusunda tamamen size katılıyorum. Öyle değil de farklı olarak zakkumun topluma duyurulma konusu inanılmaz derecede yanlış. Ama öyle değil de “Bu immün sistemi güçlendiren maddeler var bunun içerisinde.”

RECEP ŞEKER (Karaman) - O maddeler de şunlardır denilseydi...

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL - Şunlardır dense...

RECEP ŞEKER (Karaman) - Ona kimse karşı çıkmaz da.

PROF. DR. HAYDAR ÖZTAŞ - Ben bir katkı yapmak istiyorum.

Ben deneysel, kanser çalışan bir uzmanım, İngiltere’de yaptım doktoramı. Deneysel pankreas kanseri çalıştım esas. Şimdi bazı kimyasal maddeler var, petrolden üretilmiş, bitkilerden üretilmiş. Bunları saf olarak normalde sıçanlara veya diğer hayvanlara verdiğiniz zaman kanser üretirsiniz deneysel amaçlı ama bu her koşulda kanser üretebileceği anlamına da gelmiyor. Mesela biz sıçanlarda deney yaparken 14 günlük erkek sıçanları alıyorduk. Bunlara mesela yüzde 20 oranında oleik asit verdik bir gruba, bir gruba yüzde 20 oranında stearik asit verdik doymuş yağlarda bulunan, doymamış yağlarda oleik asitte olanlarda pankreasta bir on iki aylık dönem sonucunda büyük tümörler elde ettik gözle görülebilen, on sekiz aylık bir dönemde de sıçanların bir kısmı ölme noktasına gelmişti. Şimdi saç boyası, azodyl’lar var mesela, bir zaman bunlar kullanılmış yaygın olarak, bunları sıçanlara verdik, dehşetti bir dört ay karaciğerleri tamamıyla gitmişti. Mesela barbekü. Yine giydiğimiz şeyler, elbiselerin veya diğer maddelerin, koruyucu maddelerin, bunların içerisinde bazı aktif maddeler var ve bunlar kesinlikle kanseri meydana getiriyor. Bunları 1917’deki deneylerden beri biliyoruz. Mesela bir matbaa işçisinin bile elinin devamlı olarak yağlı makinelere değmesi bir yirmi yıllık dönem sonucunda kanser meydana getiriyor veya asbest tozu yine aynı şekilde. Yani yaşadığımız ortamdaki bitkilerin tümü masum değil, bunların da bir kısmının büyük ölçüde kanser yaptığını -bazı maddelerinin- biliyoruz.

Ben böyle bir katkı yapmak istedim.

Teşekkür ediyorum.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Sayın Bakanım, modern tıp yerleşsin diye, insanlar sağlığına dikkat etsin diye Türkiye’de büyük çaba harcanıyor. Şimdi, adı lazım değil, bir bayan profesör var, beslenmeyle ilgili çok değişik fikirleri var. Mesela gebelikte, annenin gebelikte şekere yakınlığıyla ilgili yapılması gereken bir test var, şeker yükleme testi var, bütün dünyada yapılıyor. Şimdi bu hanım televizyona çıktı dedi ki: “Bu bir zehirdir, almayın.” Böyle olunca hakikaten kazanılan şeylerin pek çoğu kaybedildi. Tekrar bu hastalara anlatılması, bunun kabul edilmesi çok zor oluyor, hele hele böyle sizin gibi kamuoyunda lider yapısındaki, lider kişiliğindeki bir insanın çıkıp da böyle söylemesi emin olun çok zarar verecektir.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Hocam, bir şey söylediğimiz falan yok zaten söylersek fabrikayı kapatıyorlar.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Nasıl söylemiyorsunuz Sayın Bakanım.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL - Fabrika gidiyor. O nedenle, bir şey söylediğimiz yok, ben burada dertleniyorum sadece, burada anlatmaya çalışıyorum. Ben şuna kesin olarak inanmıyorum: Yani bir gün gelecek, gelecekte, “Bir zamanlar insanlar immün sistemlerini çökerterek kanser hücrelerini öldürüyorlarmış.” diyecekler kahkahayla belki de, bunu kabul edemiyorum bir türlü. Ama

oturup da binlerce yıldan beri... Devedikeni -hocam çalışıyor- şu anda Polonya’da yüzlerce dönüme Avrupa Topluluğu desteğiyle yapılıyor ve karaciğer ve özellikle alkolden kaynaklanan hastalıklarda kullanılan temel maddesi de o. Onu veriyorlar yani sonuç olarak, söylemeye çalıştığım bu. Bunların hepsi belirli bir süre sonra tek başına tedavi edici falan filan demiyor kimse. Ama sonuç olarak, babamın sırtındaki yarayı oraya ikide bir getirip de sürdükleri krem asla tedavi etmiyordu. Normal bir sabunla yani doğal sabunla yıkayıp kantaronu sürdüğümüz zaman etti. Bu sadece benim babamda ortaya çıkmadı, herkeste ortaya çıkıyor. Bu yanık vakasını da söyledim. İşin garip kısmı, içerisinde çözüldüğü yağa göre etkisi de artıyor, bir de bunu şey yaptık.

“Tespah ağacı” diye bir ağaç vardır “neem” derler, neem ağacı; antiseptik, dünyanın en güçlü doğal antiseptiklerinden biridir. Türkiye’de encamı bile okunmaz, bilinmez bile. Kabuklarından yapılan şeyi, çürüterekten yaptığınız bir ilacı bitkilere püskürtürsünüz, hepsini olduğu gibi yok eder, kendisi de uçar gider. Bunu dünya biliyor, uyguluyor. Neem ağacını antiseptik olarak herkes kullanıyor.

PROF. DR. HAYDAR ÖZTAŞ – Böceklerde de aynı şekilde, kabuklarındaki kitin maddesi cerrahide, dikiş ipliklerinin üretiminde kullanılıyor, yine aynı şekilde tohumların dezenfekte edilmesinde kullanılıyor yani bazı şeyler bilinmiyor.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Bu neem ağacı... Ben şimdi yer gök neem ağacı dikiyorum, bulduğum her yere dikiyorum. “Ya senin bahçene 2 tane ağaç dikeceğim, böyle böyle olacak, bak.” diye fotoğrafını gösteriyorum “Aa, öyle mi, dik.” diyorlar, her tarafa adamlarımı gönderiyorum, yaptırıyorum. Belediyeler süs ağacı olarak dikmeye başladılar, ondan sonra da götürüp onları toplattırıyoruz ve bunların hepsini bedava olarak dağıtıyoruz “Ya, bunları ağaçlarınıza püskürtün, bu ilaçlarla falan doldurmayın burayı.” diye. Ha, ondan yapılan, neem ağacının çekirdeğinden yapılan yağ antiseptik olarak gerçekten çok etkili, testleri de yapıldı. Bunu, bundan sonrakini ben devam ettiremem.

PROF. DR. HAYDAR ÖZTAŞ – Hocam, bir katkıda bulunabilir miyim? Bu tür bitkilerin açık yaralara ister pişirerek ister çiğ olarak konup bir bandajla kapatılıp bir müddet bekletilmesi genelde yaranın iyileşmesini sağlıyor ama bütün bitkilerin.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Kantaronu ben kendi gözümle gördüğüm için söylüyorum. Kantaronu yabana atmayın. Özellikle bu geleneksel, bitkisel ilaçlarla ilgili olarak ben sizlerle konuşmaya gelmek, izninizle direkt olarak hitap etmek istiyorum. Sizleri de özellikle bizim Söke’deki fabrikaya bir davet etmek istiyorum. Gidin, hangi kalitede ve hangi şekilde yapılan ürünlerin... Ben oturup da bilmem nerede çıkarılmış bilmem ne ürünüyle ilgili bir şey söylemiyorum. Şu saf madde yani şu şekildeki bir ürün elde edildiği zaman bununla ilgili olarak dünya literatüründe şunlar vardır diye en az bütün ürünlerimizin hepsinin arkasına 40’ar, 50’şer tane referans ekledik, hepsi var ama onun ötesinde “Siz bunu söylemeyin.” diyorsanız iyi peki söylemeyelim o zaman, herkes sürsün dursun.

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Ama Sayın Bakanım, suüstümaller çok oluyor. Şöyle ki: Bilim adamı olduğunu söyleyen bir arkadaşımızı dinledik. Düşünün “Yumurta çatlatma kürü diye bir kürle kadınlardaki kısırlığı önliyorum.” diyor, “Biberiye tohumu...” diyor ya da “Balık yedirerek boy uzatma” diyor. Yani, arkadaş, anasının boyu 1.40, babasının boyu 1.50 ise sen bunu balık yedirerek 1.80 nasıl yapacaksın? Bunlar televizyonlarda bangır bangır bağıyor ve toplumu yanlış yönlendiriyorlar.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Tamamen katılıyorum.

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Konu bu, bunlardan korkuyoruz biz yoksa...

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Ben de korkuyorum, ödüm kopuyor.

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Yani, siz kantarondaki ciddi şeyi babanızda görmüş olabilirsiniz ama biz her zaman söylüyoruz; hastalık yok, hasta var. Belki amcanın -dediğim gibi- uygundu her şeyi ama herkeste aynı şeyi gösterebilmesi için bizim dediğimiz, doktorun da dediği çalışmalardan geçmesi lazım. Yoksa dediğim gibi, biberiye tohumuyla yumurta çatlatırsınız, haftada üç gün balık yedirerek boyunu 1.80 yapacağım diye milleti kandırırsınız.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Hayır, onunla uğraşılmaz ama biberiyeden elde ettiğiniz rozmarinik asitle insanların yiyeceklerinin, şunlarının, bunlarının yapay kimyasallarla doldurulmasından kurtarabilirsiniz. Bu rozmarinik asidin bu anlamda... Bunun nasıl bir şey olduğunu herkes kabul ederse bunu hangi Bakanlık koyuyorsa ortaya koyar, denir ki “Ya bunun içeriği şu olacak, şusu böyle olacak; bunun böyle faydası olabilir, destek olarak kullanın.” diyebilir. Aslında farklı bir şey söylemiyoruz.

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Orada “Destek olarak kullanın.” dediniz, çok önemli.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Ben kalkıp da şu analizleri, şunları bunları yaptırmayın sakın veya şu şeker yüklemesini yaptırmayın falan asla demiyorum ama kesin bir şey diyorum. Söylüyorum, buğday rüşeyminin ne işler gördüğünü biliyorum. Bir tane de ileri giderek söyleyeyim, hepatit b tedavisi konusundaki etkisini ben kendi gözlerimle görüyorum. Ha, o tedavi edici değil, belki immün sistemi güçlendirdiği için hızla tedavi ediyor. Bunların hepsini tartışmak gerekir aslında.

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Ama bir bakıyorsun, Huzursuz Bacak Sendromu ciddi bir nörolojik patoloji “Ben bunu hardal yağıyla önliyorum.” diyor.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Önlemesini bilemem ama...

SERVET ÜNSAL (Ankara) – İşte biz bunlardan çekiniyoruz, bizim söylediklerimiz de bu anlamda.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Peki, yani diğer ilaçlarının hepsini kullansın, hardal yağını da bacağına sürmesinde bir sakınca var mı?

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Yok tabii.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Tamam işte.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Ama şekil değişti; tedavi edici değil, destekleyici tedavi.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Destekleyici deyin.

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Tabii, mesele o zaten.

BAŞKAN – Buyurun Hocam.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Hocam, bu konu Komisyon devam ettikçe devam edecek, her gelenle konuşulacak bir konu. Biraz da değiştirmek adına, gördüğüm kadarıyla siz aşağı yukarı şu problemleri ilettiniz bize özet olarak söyleyecek olursak: Birinci olarak toprakla buluşturmaya ilgili bir

sıkıntı, özellikle çiftçiler, orman arazilerinin kullanımı gibi, hepsi dâhil bunun içerisine. İkinci olarak ürün ruhsatlarında problemler var, özellikle bunun içeriğe göre yapılmasının doğruluğundan bahsettiniz yanlış hatırlamıyorsam. Üçüncü olarak “İçerik üretim tekniklerinin geliştirilmesiyle ilgili bir sıkıntı var ülkede.” dediniz. Dördüncü olarak da “Tahliillerin genişletilmesi” dediniz. Genel olarak özetlersek...

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Genişletilmesi değil, daha doğrusu bu sektörün içerisinde bulunan insanlar yaratılmış olan mevzuat engellerini kesin olarak aşamıyorlar. O nedenle de tıbbi ve aromatik bitkiler konusu Türkiye’de gelişmiyor “drog” olarak gönderiyorsunuz dışarıya, söylemeye çalıştığım olay özet olarak bu.

Bir şey istediğiniz zaman adam diyor ki sana “40 ton biberiye yağı istiyorum, şey vereceğim.” Siz bulamıyorsunuz bunu, bulamıyorsunuz. Türkiye gibi bir yerde 40 ton biberiye yetiştirmek işten gerçekten değildir. O toprakların hepsi... Burada konuşulmuş, bir televizyon haberinde duyduğum için söylüyorum. Söke Ovası, Türkiye’de ilk meyan kökü ekstresi fabrikasının kurulmasına neden olmuş bir ova. Meyan kökü ekstresi, şu anda bütün dünyanın harıl harıl içtiği kolaların ham maddesi. “Forbes” diye bir İngiliz şirketi geliyor Söke’de meyan kökü ekstresi fabrikasını kuruyor. Orada meyan kökü var, özel olarak yapılmıyor, doğal olarak yetişiyor. Herkes meyan kökü biçileceği zaman Edirne’den Hakkâri’ye kadar geliyorlar, dağlar gibi söküyorlar, yığıyorlar, fabrikaya satıyorlar, gidiyorlar. Sonra, meyan kökü pamuk için yabani ot oldu. “Yok edeceğiz” diye meyan kökünü de yok ettiler, ovayı da yok ettiler. Şimdi Avustralya meyan kökünde şey... Ege İhracatçıları Birliği fabrikaya bir Japon heyeti gönderdiler. Adamlar geldiler, karşılıklı seremonilerde bulundular, dediler ki: “Biz sizin ürünler için gelmedik.” “E gelin, Türkiye’nin bütün ürünleri bizim, ne istiyorsunuz?” dedik “Meyan kökü.” dedi. Biz de “Yok, artık üretilmiyor buralarda.” dedik. “Biliyoruz ama bunu Türkiye’nin yeniden üretebileceğini, bizim de katkıda bulunacağımızı düşünüyoruz.” dediler. “Peki, nasıl katkıda bulunacaksınız?” dedim. “Japon geleneklerine aykırı olarak hem fiyatını hem de alacağımız miktarı söyleyerek sipariş vereceğiz, sizi de hakem tayin etmek istiyoruz, ancak öyle olur.” dediler. Birazcık abartılı bir olay. Dedim “Ya, buralarda olmuyor ama ben bunu buradaki köylülere bir iletayım.” Topladım ertesi gün muhtarları, belediye başkanlıkları vardı o zaman, onları da, olayı anlattım herkes sevindi “Yaparız biz bu işi.” diye. İki gün sonra yeniden toplandığımızda geldiler, ilçe tarıma ve il tarıma gitmişler, onlarla konuşmuşlar. Bu meyan kökü toprağı temizleyen bir bitkiymiş aynen kenevir gibi. Toprağı temizlemeden yani her temizlediğini kendi içerisine alıyor, temiz toprağı ulaşmadan kullanılacak bir meyan kökü yetişmez, bu da beş ila yedi yıl arasında sürer.” demişler. Şimdi, ben bu olayı yaşıyorum, ben olayı yaşadığım andan itibaren... Ha, ondan sonra burada o zamanki Orman Bakanına anlattım, Orman Bakanı bir heyecanla büyük bir proje ortaya koydu. Biz katıldık, Adnan Menderes Üniversitesi katıldı, Orman Bakanlığı katıldı, Tarım Bakanlığı katıldı hatta Tarım Bakanlığının Söke’de bir işletmesi var, eğitim merkezi var; onun bahçesinden yerler falan verdiler değişik şeylere. Başlandı, sonra kayboldu. Hiç kimse çıkmıyor ortaya.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Japonlar ne yaptı?

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Japonlara söyledim, yani “Şimdi yapamıyoruz, gelecekte bir şey olduğu zaman ben size haber vereceğim.” dedim. Adamlar bu şekilde geliyorlar Türkiye’ye. Biz meyan kökü şu bu falan dediğimiz zaman, şu yapılır, bu yapılır denmiyor ama meyan kökü dediğiniz olay yani bunca yıllık kullanımdan sonra herkes bunu biliyor ki gerçekten özellikle sindirim sorunlarında vesairelerde ciddi anlamda şeyde kullanılan bir ürün. Meyan şerbeti diye hâlâ millet şeylerinin arkasından satıyor bunları.

Şimdi, bunu o sindirime iyi gelir diye Hatay’da bağırarak meyan şerbeti satan bir adama “Hop, diyemezsin. Bu sağlık beyanıdır.” mı dememiz gerekiyor bizim?

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Sayın Bakanım, yine aynı şeye geldik.

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Bu dijital bilgilendirme için, sunum için çok teşekkür ederim. Tabii, Sayın Bakanım da uzun zamandan beri bu konuya ülkemizde ciddi emek veren bir girişimci aynı zamanda kendileri.

Şimdi, tabii, geleneksel olarak kullanılan bu ürünlerle ilgili çok ciddi sorunlar var. Sorunun özünde de ürünlerdeki Türkiye’de tıbbi bitkilerden geliştirilmiş bir sarı kantaron örneği verildi ama aslında sayın vekillerim, bu diğer pek çok üründe de aynı sorun var, standardizasyon sorunu var yani kullanılan...

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Standardizasyon ve klinik etkinlik.

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Evet, klinik etkinlik ve standardizasyon sorunu var. Bu sorunu çözmek üzere Sağlık Bakanlığımızın aslında tıbbi ilaç ve cihaz kurumu bu konularla ilgili de çok ciddi çalışmalar da yapıyor. Bunda üniversitelerimizin çok ciddi çalışmaları var.

Şimdi, dünya bunu nasıl çözmüş diye baktığımız zaman bu tür sorunları Amerika’nın FDA diye bir kurumu var. Bu ilaç, “drug” ve gıda kurumu bu işi belli standartlar dâhilinde çözmüş ve kurumlar arası tartışmayı da kaldırmış. Aslında bu konuya girersek şimdi Sağlık Bakanlığı bir tarafından tutacak, Gıda Bakanlığı bir yerinden tutacak. Bence o konulara girmeden bizim bu ürünlerin yüksek standartta üretimleriyle ilgili konuları konuşuyor olmamız bence çok daha önemli ve değerli diye düşünüyorum. Sanıyorum bu Komisyon o bakanlıklar, kurumlar arasındaki, çok ciddi kanayan bir yara Sayın Bakanım... Bu tartışmanın da bu komisyonların marifetiyle çözüleceğine inancım sonsuz çünkü beklenen en önemli sonuçlardan bir tanesi bu.

Diğer bir konu: Sayın Bakanım, her işin özünde aslında sizin de sonuç olarak, o, 3 ayak olarak sunduğunuz üretimin temizliği çok önemli. Bizim de örneklerini verdiğimiz, özellikle DOKAP bölgesinde, Doğu Karadeniz Bölgesi’nde sayın vekilimizin de baştan beri yakinen destek verdiği, takipçisi olduğu -bölge milletvekili olduğu için- tıbbi aromatik bitkilerle ilgili ilk defa sertifikalı, organik sertifikalı hem de Avrupa’nın, dünyanın kabul edebileceği niteliklerde üretimlerini başlattık ve artık bundan sonra o havzada istediğimiz, sizin dediğiniz o tonaj çok önemli, endüstriyel ölçek çok önemli, o tonajlara doğru giden eylem planını da şimdiden hazırlamaya başladık. Bilgilerinize arz ediyorum.

Teşekkür ederim.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Son olarak bir şey söyleyip bitireyim eğer izin verirsiniz, eğer bir soru yoksa tabii.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Bir tek şey söyleyeceğim hocam.

Bu, süperkritik akışkanlarla ayırtırmayı yapıyor muyuz, yapamıyor muyuz?

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Yapıyoruz, yapıyoruz.

Türkiye’nin ilk ve tek fabrikası olarak ben sizleri gerçekten davet ediyorum.

BAŞKAN – Ziyaret edeceğiz İzmir programımızda inşallah Sayın Bakanım.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Tamam, büyük bir memnuniyetle ama birazcık zaman ayırın. Yani böyle, on beş dakikada falan biter diye düşünmeyin.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Ne kadar zamanda?

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Yani en az üç saat. Üç saatlik misafirlikten sonra onun iki saatinin de mutlaka bir avansının olması lazım, beş saat; öğleden sonranızın tamamını ayırın.

BAŞKAN – Evet, İzmir programında ekleyelim inşallah.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Refik Saydam'ın anılarında olduğu söylenir. Refik Saydam Aydın'da doktorluk yaparken o da köy taramalarına falan geçiyor geliyor. Bir gün bir köyden dönerken ormanda atla gidiyor, bir bakıyor, adamın bir tanesi baltayı dizine indirmiş, kan revan içerisinde sürünüyor. Hemen atlıyor atından, çantasını alıyor koşuyor, “Allah'ın sevgili kulusun, doktor ayağına geldi.” diyor. “Yok Doktor Bey, sen sadece şu heybeyi bana bir uzat.” diyor. “Ya, doktor ayağına geldi, doktor. Bırak şimdi heybeyi meybeyi, ben şuna bakayım.” diyor. O dize saldırıyor, öbürü heybeye saldırıyor. Sürekli heybe de heybe, heybe de heybe. “Ya, ne var heybede?” diyor. “Küflü peynir var, küflü peyniri basacağım.” diyor.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Penisilin kullanmış.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Birkaç defa daha tartıştıktan sonra “Al heybeni.” diyor atıyor üstüne, atına biniyor, gidiyor. Gidiyor ama “Yahu ben Hipokrat yemini etmiş adamım, adam baltayı dizine indirmiş, şok mu geçiriyor, ne yapıyor belli değil. Ben nasıl onu ölüme terk eder gelirim?” Hemen yeniden giyiniyor, atına biniyor, ormana gidiyor, adam yok. Sabaha kadar adam arıyorlar. Ertesi gün bütün köyler arıyor. Ne ortalıkta bir ölü var ne de böyle bir yaralı var. Aradan üç hafta falan geçiyor, sonra Ortaklar pazarından geçiyor Refik Saydam yine, bir bakıyor, adam oturmuş, mantar satıyor orada, oradan da mantar toplarmış. Hemen iniyor atından, “Aç çabuk dizini.” diyor. Şöyle, çiğ bir yara, balta izi, iyileşmiş vaziyette. Sonra anılarında diyor ki: “Ben müspet bilimlerle boğuşmuş Refik Saydam o peynir küfünün öyle bir sonuç doğurduğunu gördükten sonra nasıl olur da o peynir küfünün peşine düşmem? Eğer ben o peynir küfünün peşine düşmüş olsaydım penisilinin adı Saydam olacaktı.” diyor. Olay budur hocam. Biz tıbbi ve geleneksel bitkilerde...

BAŞKAN – Evet, Sayın Bakanım, çok teşekkür ediyoruz gerçekten.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Ben teşekkür ederim.

O zaman konuşmaya şeyde devam ederiz.

BAŞKAN – Gelelim inşallah Sayın Bakanım. İzmir programımıza koyalım. Önümüzdeki hafta bir Balıkesir Burhaniye’de bir etkinlik varmış, oraya gideceğiz. 15 Temmuzda Meclis tatil oluyor. Belki temmuzun ilk haftası, ikinci haftasında öyle, üç günlük programı da ekletebilirsek, gidersek iyi olacak gibi görünüyor. İnşallah, bakalım. Olmadı, ekim ayında geliriz.

TABİA DOĞAL DESTEK ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA SANAYİ VE TİCARET AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ZEKERİYA TEMİZEL – Özür dileyerek ayrılmak zorundayım.

BAŞKAN – Tabii ki.

Çok teşekkür ediyoruz, çok sağ olasın.

Hekimlerimiz bu konuda çok muhalefet yapıyor, eczacılardan hiçbir sıkıntı çıkmıyor yani. Niye acaba?

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – Aslında şöyle bir şey oluştu...

BAŞKAN – Erkan Aydın olsa çıkacaktı, Erkan Aydın da yok, benim amcaoğlu.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – Aslında aynı şeyi söylüyoruz da hocaların şeyini anlıyorum. En başında konuştuğumuz bir şey vardı, bunlar sonuçta ilaç değil.

BAŞKAN – Açalım mı şeyi?

Tamam, sohbet...

Ben de bir gerçek söyleyeyim mi ya...

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – Belki buna inanıyoruz Hocam, belki o anlamda... Yani ben denemiş olmanızı çok isterdim herhangi bir...

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Şimdi, küflü peyniri sürüp de bacağına kaybeden çok insan vardır, ben eminim. O bir defa öyle olmuş, olabilir yani orada penisilinle izah ediyoruz ama sırf antibiyotik kullanmak da yetmez. O yaranın güzel silinmesi lazım.

BAŞKAN – Evet...

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – Geleneksel ilaç kullanımından bahsetti ya. O geleneksel kullanım yıllardır uygulanan şeyler.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – O zaman anemisi olan hastalar kil yesinler, güzel güzel kil yesinler. Geleneksel olunca...

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – Hocam, kil bir tedavi yöntemi değil ki kili yiyor olması işte o aneminin belirtisi. Ben de onu annemden hatırlıyorum. Toprağa ihtiyaç duyuyor olması, toprağın kokuyor olması aneminin bir belirtisi. Ama kil bunun bir tedavisi değil ki.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Eczacı Hanım, biz de zaten bir defayla olmaz diyoruz. Deniyor ya işte “Binlerce yıl kullanılmış canım, binlerce yıldır böyle. Binlerce yıldır böyle.” deyince yani bu bin yılda bitmiyor, başka şeyler de var.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – Destek tedaviyi kabul etmeliyiz.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Destek tedaviyi kabul ediyoruz.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – Sağlık hizmetleri noktasındaki etkisini kabul etmelisiniz.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Tamam, ona bir diyecek yok.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – Burası da o amaçla...

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Ama hep girişlerinde şey... Şimdi bu tıbbi alanda büyük bir pazar var, herkes de oraya yürümek istiyor.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – Suistimale çok açık, o yüzden işte... Aslında hepimizin söylediği şey aynı şey, ehil ellerde olması lazım. O yüzden de... Şey fikri de çok mantıklı gelmedi mi Başkanım? Yani ayrı bir kurumun kurulması çok mu...

BAŞKAN – Tabii, tabii biz onu baştan beri...

Zaten bu araştırma Komisyonunun ilk günden bu yana onu hep takip ediyoruz. Hatta buraya başkan olunca Ahmet İpek Bey’le görüşmüştük daha önce bir girişimi de vardı aslında, şeyde kalmış, bunun sonunda mutlaka bunu vurgulamamız gerekiyor.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – O yüzden tekrar tekrar aynı konuya girmeyelim diyorum.

BAŞKAN – Girmeyelim.

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Sayın Başkanım, çok özür dileyerek bir daveti yinelemek istiyorum çünkü az önce davet programını yaptığınız zaman beklerdim ki, Afyon’dan sonra...

BAŞKAN – Konya mı? Konya var.

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Konya’ımızda hem Hazreti Mevlâna’yı ziyaret hem de üniversitemizin çok güzel, konuyla ilgili çalışmaları var.

BAŞKAN – Zaten biz şimdi günü birlik –gelmeyen Komisyon üyeleri bunu kaçırdı- Meclisin otobüsü var, taksiden hızlı gidiyor 160 falan yapıyor, iki saatte varırız. Onun için bir Konya programımız var zaten. Orada Zade Vital var.

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Sayın Başkanım, bir de eğer sayın vekilim müsaade ederse, izin verirse Doğu Karadeniz Bölgesi’nde sertifikalı organik üretimleri de önümüzdeki sene olsun veya Komisyonun son şeyinde Karadeniz’deki üretimleri...

RECEP ŞEKER (Karaman) – Yaz tatilinde biz bir hafta ayarlayalım her gün gezelim.

BAŞKAN – Şöyle yapabiliriz: Bakın, burada Meclis çalışmaları varken biraz sıkıntı oluyor. Mesela biz burada dururken bile şimdi Genel Kurulda bazı vekillerimizin konuşmaları oluyor, kafaları orada kalıyor. Yani onun için, aslında Meclis tatilinde böyle bir hafta bir program yapıp, çok güzel olur. Mesela Artvin’e gidelim. Artvin gerçekten Almanya’dan daha fazla bitki çeşiti olan, müthiş bir yer. Bunu da değerlendirelim, izin alırsız özel. Bu gezileri yapabiliriz yani zor bir şey değil. O zaman daha çok sayı olur. Dedim ya geçen Çorum’u kaçırdık? Niye fazla gelen olmadı, az sayıda, 5 vekille gittik.

PROF. DR. YÜKSEL KAN – Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Şimdi de Aksu Vital Doğal Ürünler Anonim Şirketi Yönetim Kurulu Başkanı Yunus Aksu. Öncelikle sabrınızdan dolayı teşekkür ediyoruz, biraz uzattık.

Sizleri dinleyelim Yunus Bey, Aksu, şirketin ismi sizin soy isminiz herhâlde?

AKSU VİTAL DOĞAL ÜRÜNLER AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI YUNUS AKSU – Doğrudur.

BAŞKAN - Tesislerinizle ilgili bilgi verirsiniz veyahut da hangi şeyleri üretiyorsunuz o bilgiyle başlarsanız.

Buyurun.

4.- Aksu Vital Doğal Ürünler AŞ Yönetim Kurulu Başkanı Yunus Aksu’nun, firma olarak üretim alanları ile sektörün, pazarın büyümesi için yapılması gerekenler hakkında sunumu

AKSU VİTAL DOĞAL ÜRÜNLER AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI YUNUS AKSU – Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; hepinizi saygıyla muhabbetle selamlıyorum.

Sabırlı bir dinleyici olmanızdan dolayı da müteşekkirim. Yani bu kadar sabırla ve toplantıyı terk etmeden devam edebilmek büyük bir özveriye gerektiriyor, bu da önemsenmekle alakalı herhâlde.

İsmim Yunus Aksu. Orduluyum. Ziraat mühendisiyim. Aksu Vital Anonim Şirketinin Yönetim Kurulu Başkanım.

Aksu Vital otuz yıl olacak inşallah, bu yılın 10’uncu ayında otuz yılımızı tamamlayacağız. Arı sütü, bal, polenle başlayan bu alandaki serüvenimiz, daha sonra bitkisel çaylar, bitkisel macunlar, sonra modern formları; tabletler, kapsüller...

3 alanda üretim yapıyoruz. Birisi, “apiterapi” denilen arı ürünlerinin üretilmesi. “Fitoterapi” adı altında sınıflandırılan bitkisel çayların ve bunlardan yine bitkilerin kök yapraklarından elde edilen tohumlarından elde edilen aromatik yağların üretilmesiyle alakalı... Şu anda yaklaşık 400’e yakın ürün çeşidi üreten, 10 bin metrekare kapalı alanda GMP standartlarında, yaklaşık 90 ülkeye, irili ufaklı, ihracat yapan, 150 çalışanı ve yaklaşık bir buçuk yıldır da kendi alanında AR-GE merkezi olarak çalışan, yaklaşık 8’e yakın TÜBİTAK projesi bitirmiş... Ama Tarım Bakanlığına gönderdiği projelerin ne hikmetse hep iade edildiği, genellikle kabul görmediği; sorarsanız, sebeplerini de söyleriz. Bu anlamda kendisini akademiya gibi gören bir şirket. Araştırmayı, öğrenmeyi özellikle önemsiyoruz.

Burada, konuya girmeden önce, biraz bakanımın cesurca, belki de eski bakan olmasının cesaretiyle konuların hem nalına hem mihına vurma cesaretinden hareketle de ben de bir şeyler söylemeye çalışacağım.

BAŞKAN - Affedersiniz, tesisler Ordu’da mı?

AKSU VİTAL DOĞAL ÜRÜNLER AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI YUNUS AKSU - İstanbul’da.

BAŞKAN – İstanbul’da. Neresinde?

AKSU VİTAL DOĞAL ÜRÜNLER AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI YUNUS AKSU - Beylikdüzü’nde.

BAŞKAN - Tamam, buyurun.

AKSU VİTAL DOĞAL ÜRÜNLER AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI YUNUS AKSU - Burada şunu özellikle arzuluyorum: Sonuçta ben bir tüccar sayılırım, otuz yıllık emekle beraber. Ama bilgi denen mefhumun yani epistemolojik bir gerçekliğin ne olduğunu ve bunun hangi etkenlerden etkilendiğine dair de öğrenmeyi ve okumayı seviyoruz. Dolayısıyla, hocalarımın, özellikle hekim hocalarımın bu konuda bize katılmadıkları yerleri, katılmamakta ne kadar onlar özgürse biz de iddiamızda ısrarlı olmakta o kadar özgür olabilmeliyiz; dinlenmeli. İnsan dinleyen, doğru olanı alan, yanlış olanı da ayıklayan kabiliyete sahip bir canlı türü. Hiçbir insana eksik, yanlış ve faydasız bir ürünü sürekli satamazsınız; bu, mümkün değil. İnsan denen canlı akıllı bir canlıdır, böyle bir aldatmanın sürekliliği olamaz.

Yine, bunu söylemeden geçemeyeceğim, kimyasal ilaçların tarihçesi yüz elli, iki yüz yıl. Oysa, insanlığın yaşam alanına girdiği günden beri insan ilaçla temas hâlinde. Dolayısıyla, bir şeyleri kullanıyor. Yani yüz elli, iki yüz yıl önceki ilaçları şu anda biz tamamen dünyamızdan çıkarıyoruz. Oysa, insanlığın yaşı yüz elli, iki yüz yıl değil ve bu insanlar da yaşıyorlardı. O zaman zencefili, zerdeçalı tedavide kullanıyorlardı ve bunda da herhangi bir şeyle, bir tepkiyle de karşılaşmıyorlardı. Dolayısıyla, bilgi denen şeyin kendisini mutlaklaştırmamak lazım. Oysa kimyasal ilaçların yüz elli, iki yüz yıllık tarihçesinde hocaların bu kadar 1’inci faz, 2’nci faz, 3’üncü faz çalışmalarına rağmen, zararlarının tespitinden dolayı yılda kaç tane ilaç toplatıldığının bir tablosunu çıkarsalar, listesini çıkarsalar, kutsalım gibi inandığımız bilginin gerçekliği konusunda bir daha düşünme ihtiyacımız vardır. Bu mevcut bilgilerin ve düşüncelerin yok sayılması, insanlığın emeğinin ve akıl ürünlerinin –bu, ister tıpta olsun ister mühendislikte olsun- bunların yok sayılması anlamına gelmediği gibi, sadece Batı tipi düşünme tarzının özellikle bilginin, pozitivist bilginin, nesnelleşmiş bilginin, kanıta dayalı tıbbın, bilginin mutlak kutsalı gibi değerlendirilip bunun üzerinden etrafındaki bütün gerçeklere ve değerlere biraz yukarıdan bakmak yerine, bunları dinlemeye ve anlamaya dair ve insanlığın bu anlamdaki tecrübesinden geçirmeye dair bir gayrete ihtiyaç var diye düşünüyorum.

Ayrıca, bilginin kaynağına yani epistemolojik olarak bakıldığında; bilgi, sadece deneye dayalı bir bilgi değil, aynı zamanda tecrübeye dayalı bir şeydir. Dolayısıyla, tecrübe yok sayılarak bilgiye ulaşılamaz. Bu şeyi uzatmayayım, buna çok daha girebiliriz ama bu anlamda biraz anlamaya dair alçak gönüllülüğünüzü, gayretinizi istirham ediyorum.

Ben söylenenleri tekrar söylememe adına bir gayretle sunumumu özetlemeye çalışacağım ve yarım saatte maksimum bitireceğim, yirmi dakika demişlerdi bana, yirmi dakikada bitirmeye çalışacağım.

Olay ister bilgi olsun ister ürün olsun, bunun devamlılığının sağlanabilmesi için 2 şeye ihtiyaç var; birisi, itibara ihtiyaç var. Yani bir sektörde, buradaki konu tıbbi aromatik bitkilerse, bir ürünün ya da bir sektörün değerlendirilmesini, yayılmasını, genişlemesini istiyorsak ona itibar kazandırmamız lazım. Yani itibarsızlaştırdığımız hiçbir pazarı, ürünü büyütemeyiz. Dolayısıyla önce buradaki Komisyonun ve bunu daha da genele yaydığımızda üniversitelerimizin, araştırma kuruluşlarımızın bu konuyla alakalı itibar iadesine ihtiyaç var. Oysa hep beraber, hepimizin şahitlik ederek gördüğümüz tereyağının başına gelenler, anne sütünün başına gelenler yani bu bilgi dünyasının fırtınasında hepimizin yaşadığı, daha dün bir kuş gribi tufanı, fırtınası estii, “Kaçınıcı fazlar çalışması yapıldı.” denen şeylerin aslında bunların çok da yapılmadığını, buna dair hiçbir bilgi siyasi ve ekonomik dış çevrelerin etkisinden masum ve mazur değildir. Dolayısıyla onu önceleyen ve yönlendiren bilgiler vardır. Dolayısıyla bir gerçeklik olarak öğrendiğimiz semptomlardan etken mekanizmasına kadar bu elde ettiğimiz sonuçların gerçeğin sadece bir boyutu ve hatta yarınlarda bunun tam tersinin ispat edilebileceğini kabul ederek yola çıkmak lazım. Bu da bilginin bir felsefeye ihtiyacının var olduğunu bize göstermektedir.

Kızım tıpta okuyor, 4’üncü sınıfta. Bu konuları ciddi anlamda tartışıyoruz. Ben kızımın doktor değil, hekim olması için gayret ediyorum. Doktor ile hekim arasındaki farkı da inşallah başka bir zaman bir yerlerde karşılaşma imkânı bulursak paylaşmak isterim.

Pazarın büyümesi için ikiye ayırıyorum. Birisi iç pazar, birisi de dış pazar. Yaşadığımız, pratik, otuz yıllık ve sıfırdan başlayan, bir ziraat mühendisinin serüveninden başlayan, sermayesi ve hatta bilgisinin eksik olduğu bir hayat pratiğinden bugüne kadar olan süreçte yaşadıklarımızı paylaşmak sadedinde ifade ediyorum. Bunlardan bir tanesi, pazarın büyüebilmesi için birisi itibardı, birisi de sanayi. Yani sanayisi olmayan yani bunu pazarlamayla -hocam da biraz bahsetti- pazarlama arka planının olmadığı yani bir ürünü insanlarla buluşturacak bir mekanizmanın olmadığı hiçbir çalışma maksadına ulaşamaz. Dolayısıyla sanayimizin de güçlenmesi lazım. Sanayinin güçlenebilmesi... İşte, bunların her biri birbirini tamamlayan birbiriyle paralel yürümesi, eş güdümlü yürümesi gereken şeyler.

Sağlık beyanları konusu. Türkiye’de şu anda sağlık beyanlarıyla ilgili çok ciddi bir travma var benim gördüğüm zaviyeden. Oysa biz ülke olarak da yüz elli yıllık Batılılaşma serüvenimizde, özellikle son dönemdeki Avrupa Birliği yürüyüşümüzde şu anda Avrupa Birliğinde yaklaşık 70 ile 100 arasında bitkinin ya da ürünün ya da preparatın sağlık beyanları serbest bırakılmış durumda. Bizzat söylenebilen şeyler. Ama Türkiye’de bu yapılmıyor. Niye? Bakın, bu tür bilgilerin arkasında bir güç vardır; güç olursa bilgi geriden o gücün iddialarını, gerekçelerini tamamlar. Mesela şu anda Türkiye’de omegayı içeren ürünlerin etiketinde “Kalp damar sistemini destekler, kalp damar sağlığını destekler.” diye beyan edilebiliyor ve hâlâ da yazıyor. Peki, nasıl yazıldı bu? Çok büyük firmaların talebiyle yazıldı ve buna hiç kimse de itiraz etmedi. Oysa Avrupa Birliği müktesebatında şu anda 70 ila 100 tane ürünün sağlık beyanları serbest, sadece onları Türkiye’ye getirmek kalıyor. Bu yapılmadığında ne oluyor? Bir: İstismarcılara alan açılıyor yani o ürünün 3 tane başat ve baskın karakteri, etkisi varsa, destekleyici etkisi varsa bunun yerine 100 taneye çıkabiliyor çünkü siz gerçeğini, hakikatini söyletmediğiniz zaman istismarı söylenecek demektir. Şu anda endemik bitki olarak 400, 500, bin, 3 bin rakamlarını söylüyoruz hatta bunun üretimiyle ilgili bir sürü çalışmalar yapıyoruz ama “Bu bitkiler ne işe yarar?” kısmına

geldiği zaman bir duvarla karşılaşılıyor. Oysa bu konudaki ezberleri ve algıları yıkmanın öyle kolay olmadığını da biliyorum. O zaman en azından Avrupa Birliğinin müktesebatı yani Avrupa Birliğinin tanımlamaları Türkiye'ye getirilmeli. Eğer doğala dönüş anlamında dünyanın çok gerisinde kalmak istemiyorsak, "Eyvah yine bu treni de kaçırdık." demek istemiyorsak sektörün, tıbbi aromatik bitkilerin ve doğala dönüşün bu anlamda desteklenebilmesi ve büyüyebilmesi için desteklenmeye ihtiyacı var, itibara ihtiyacı var. Dolayısıyla en azından yeni çalışmaları, yeni araştırmaları yapıcaya kadar Avrupa Birliğinin şu anda yıllardır uygulanan kabullerini Türkiye'ye getirme konusunda adım atılabilir.

İkincisi: Yine, zaman zaman, her alanda istismar vardır. İnsan var oldukça bu bitkilerde de olacak, ilaçta da olacak. Yani işte kuş gribinde yaşadığımız; nasıl kısa bir sürede dünyaya bir anda milyarlarca dolarlık ilaç, aşı sattıkları gibi. Bunu her gün çoğaltabilirsiniz. Yani ilaç sektörü ile silah sektörünü aynı zaviyeden bir daha düşünmek lazım yani bu kadar masum bir gerçeklikle yüz yüze değiliz. Dolayısıyla bu anlamda yapılan kamu spotları yani doğal ürünlerle alakalı birilerinin istismarını ya da yanlış uygulamalarını gerekçelendirerek "Ben şu bitkiyi yedim ölüyordum." ya da "Öldüm." veya "Öldü." genellemelerini, iddialarını çok, bir daha, 5 defa daha düşünerek, tespit ederek kullanmakta fayda var diye düşünüyorum.

Şu anda gıda takviyelerinin ya da bitkilerin sağlık beyanlarının kabulü ve denetimi Sağlık Bakanlığına devredildi bir torba yasayla beraber.

Çok özür dileyerek şunu söylüyorum: Biz ticaret erbabıyız. Ürünümüzü üretip tüketiciyle buluşturmak bizim birinci önceliğimiz ve derdimiz. Bunu Sağlık Bakanlığı mı yapar, Tarım Bakanlığı mı yapar, biz burayla çok ilgilenmeyiz. Önemli olan, hangi bakanlığın neyi yaptığıyla alakalıdır. Ama çok özür dileyerek şunu söylüyorum: Mademki bize eziyet ettiniz, davet ettiniz ve şu anda da dinleme zahmetine katlanıyorsunuz, eğer geleneksel ürünleri "ilaç" denen mefhumun baskısından kurtarmazsanız, ona özerk bir yaşama alanı açamazsanız, açılmazsa asla böyle bir gerçekliğin ortaya çıkması mümkün değil. Ancak seralarda, vazolarda "güzel bitkiler, güzel ürünler" diye -otuz yıldır ben çünkü bu şeyin içerisindeyim- böyle seyrederiz, "Şunlara da yarıyormuş." diye de konuşuruz ama hayata indirme, insanlarla karşılaştırma anlamında bu gerçekliği ıskalarız. Bakın, şu anda elimizdeki bilgiler ve yöntemler doğrultusunda şu anda kullandığımız bütün bitki ve baharatları bir anda yeni keşfediyor olsak, gitsek şu anda Sağlık Bakanına desek ki: "Ya, biz bu ürünleri kullanmak istiyoruz." "Hayır, önce bunların insan sağlığına zararlı olmadığını ispat etmeniz gerekir." derler. Belki biraz ajite ederek söylüyorum ki anlaşılması adına. Asla kullanamayacaksınız onu, ispat etmeniz lazım. İspat yoluna gittiğinizde... Biz şu anda firma olarak, Düzce Üniversitesiyle ürettiğimiz ürünlerin tamamının -öyle bir arzu içerisine girdik- klinik çalışmalarının biyoyararlılıklarını yaptırılmı istiyoruz. Ama öyle bir duvarla karşılaşılıyor ki, işler o kadar... Oysa üniversitenin bizzat kendisi bize geldi, "Biz Türkiye'deki geleneksel tıbbi ürünlerde pilot üniversitedeniz. Bu konuda kaynağımız da var, sorun yok. Siz de bu konulara meraklı bir firmasınız. Biz sizinle çalışmak istiyoruz." dedi. Ve şu anda en az 10 tane ürün verdik ama bir aşamayı geçiyorsunuz, hemen ikinci aşamada etik kurul çalışmalarını aşamıyoruz, Etik kurullardan izin çıkartılmıyor. Bunları çok böyle bilimsel, bilginin gerçekliği olarak tespit ediyor, algılıyor ve zannediyorsak bunun ben böyle olmadığını düşünüyorum. Buna bizim bilgi denen mefhumdaki yaşadığımız bilginin kendisiyle ilgili sorunlarımız var. İki: Bizim öğrendiğimiz bilgi disiplininin kendi içerisindeki sorunları var. Bu anlamda tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili, geleneksel tıbbi ürünlerle ilgili ona özerk bir alan açabilmemiz lazım; denetlemelerimizi, kuralları ve kriterleri bunun üzerinden koymamız lazım. Hatta biz yine Düzce Üniversitesiyle dedik ki, şu anda gıda takviyeleriyle ilgili bir ürün yelpazesi var. Şu anda yaklaşık 5 binin üzerinde ruhsatlanmış gıda takviyesi var. Bunlar -ekstraktlar kullanılıyor son dönemde- etken mekanizması, etkinliği yükseltilmiş, biyoaktif maddesi yükseltilmiş ürünler; "Bunlarda bir standart oluşturabilir miyiz?" diye yaklaşık 70'e

yakın -burada da hocalarımın içinde olduğu- hocamızla, akademisyenlerle iki tane çalıştay yaptık. Dedik ki: “Biz bu etken maddelerin bir standardını belirleyip ve bunu da ilgili bakanlığa sunabilir miyiz?” Yani siz “Bu ürünü yaptım.” diyorsanız, bunun içerisindeki etken madde –biraz önce bakanım da kısmen onu söyledi- bu miktarlarda olma zorunluluğu getirilsin diye.

Diğer taraftan, yine bu konuda duyarlılık anlamında doz aşımaları çok kullanılan gerekçelerdendir. Şu anda, örneğin, vitamin ve minerallerle ilgili –dünyada da böyle- ilaç dışı tüketimlerde limitler konuluyor, diyor ki: “Sen şu miktarın üzerine çıkarsan, bu, ilaca girer, sen bunu kullanamazsın.” Oysa aynı hassasiyeti diğer etken maddelerde de koruyabiliriz ve koyabiliriz. Bunu yaptığınızda muazzam bir özgürlük alanı çıkar. Yani –insanın tecrübesi ve bilgisinden bahsetmiştim- siz bir kilo kiraz yerseniz rahatsız olursunuz. Oysa insandaki iştah denen öyle bir mekanizma kurulmuştur ki bunu zaten yiyemez. Onun için geleneksel bilgi ve geçmişe dair tecrübe önemlidir.

O zaman eğer biz bir şeyleri değiştirerek kullanıma açmışsak nedir bu? İnsanlığın daha önce karşılaşmadığı ekstraktlar bundan elli sene önce yoktu. O zaman yeni ürünler, rafineleler, yeni saflaştırmalar yapıyorsak o zaman bunlara dair daha bir hassas ve fazla çalışmamız gerekiyor. O zaman bunların da limitlerini belirleyerek yani “Şu miktarın üzerine çıktığında bu ilaca girer, kardeşim, bunu şu safhalardan geçerek yapabilirsin.” denilebilir.

Yine bir anekdot anlamında ilacın serüveni ve algısıyla ilgili bir şey söylemek istiyorum. Bu arada bir ziraat mühendisi olarak ilaç, tıp ve hekimlik alanında söyleyecek sözlerimi lütfen tolere ederek alın yani eksik ve hatalı söylüyorsam bu bana aittir. Siz içinden doğrularını, iyilerini alın ve değerlendirin diye söylüyorum. Bir eczacılık fakültemizin dekanı hanımefendiyle propolisin ilaç serüveniyle ilgili bir ortak projemiz var, çalışıyoruz. Muhabbet esnasında şunu söylüyor, diyor ki: “Propolisin içerisindeki en etken madde flavonoidler ve bunun da aşağı yukarı pozitif-negatif 100 tane çeşidi var.” Benim bu ürünü, oysa propolisin içerisinde reçinesinden, zamkından, vitaminlerinden yani en az 100’ün üzerinde etken madde var. “Benim buna ilaç diyebilmem için benim bunu saflaştırmam lazım, tek maddeye indirmem lazım. O zaman yapacağım fare vesaire deneylerinde onun neye yarayıp yaramadığını, neye iyi ya da kötü geldiğini söyleyebilirim. O zaman ilaç yapabilirim.” diyor. Oysa şöyle bir paradoks var: Bir şeyi saflaştırdığınız oranda yabancılaşıyorsunuz. Önümüzdeki elli yıl sonra –bakın, hatta elli yılı biraz abartarak söylüyorum- belki on yıl, yirmi yıl sonra insanların tekrar tamamen tabii ve doğal olana dair, hatta sentezlemeye, rafine etmeye, bu anlamda kendi tarihî yapısından ayıklamaya müsaade etmeyecek ya da buna iyi bakmayacak, hoş bakmayacak.

Dolayısıyla saflaştırdığınız oranda yabancılaşıyor ve yan tesirleri artıyor. Yani şu anda önceki bilgilerimizden tamamen masumlaşarak ve saflaşarak bir bakıverssek, bir prospektüsü o saflıkta okusak kullanabilir miyiz? Yani oradaki yan tesirleri gördüğünüzde gerçekten onu kullanabilir misiniz? Ama modern tıbbın paradoksal anlamında ve şu anda dünyada da ciddi anlamda tartışılan, tıp camiasında tartışılan bu anlamda yeni bir serüven var. Bakın, eğer biz bu tartışmayı yapamazsak yani bilgilerimizi yeniden sağlayıp yapamazsak aynen paranın başına gelen... Örnek vermek için söylüyorum, insanlar önce alışverişlerini takas usulüyle yapıyorlardı, münavebe usulüyle, sonra madenî paraları keşfetti, altın ve gümüşü. Sonra kâğıt para... Bakın, kâğıt paraya geçiş olayında Osmanlı İmparatorluğu -bir ülkeyi ya da bir toprağı vatan yapan, ülke yapan kriterlerden birisi de parayı basmaktır, para basma yetkisidir- elli yıl para basamıyor, kâğıt parayı basamıyor çünkü para denen mefhumun kaynağını, mantığını, mantalitesini keşfetmekte geç kalıyor. Şu anda sanal parayı konuşuyoruz, “bitcoin” olayını konuşuyoruz. Peki, sanal paraya geçilecek mi? Geçilecek. Sanal paraya biz geçişte geç kalırsak ne olacak? Aynı şeyleri yaşayacağız.

Dolayısıyla en azından Batı'daki gelişmeleri yani Avrupa Birliği'ndeki gelişmeleri bu sektörün çıpası olarak, desteği olarak kullanabilirsek yani yeni üretmeleri bir tarafa bırakıyorum, bize ait keşifleri bir tarafa bırakıyorum ama Avrupa Birliği müktesebatı bu sektörle ilgili Türkiye'ye taşınmalı diye paylaşmak istiyorum.

İhracatla ilgili yine dış pazardan bir örnek vermek istiyorum. Şimdi, biz Malezya'ya konteyner bazında ihracat yapıyoruz, yapıyorduk, hatta öyle demem daha doğrudur. Bizden CCNP sertifikası istediler. Şimdi, CCNP sertifikası... Tabii, burada da ciddi bir algı sorunu var maalesef. CCNP mekanizması kaliteyle alakalı değil prosesle alakalı yani sistemle alakalıdır; ürünün kalitesini artırmaya dair değildir, korumaya dairdir. Oysa Avrupa da dâhil Avrupa'da gıda takviyeleri CCNP'le üretilmiyor. Buradan hareketle Malezya bizden gıda takviyeleriyle ilgili CCNP istedi ama biz işin peşine düşüncü Malezya'da da ilaç CCNP'si olarak üretilmiyor gıda takviyeleri ama adına CCNP diyor. Malezya'da 3 tane şey var. Birisi ilaç CCNP'si, birisi kozmetik CCNP'si, bizde de var, diğeri de gıda CCNP'si. Üçünü de iyi üretim uygulamalarına CCNP olarak... Avrupa ve bizde iyi üretim uygulamaları "HACCP" diye tanımlanıyor esasında. Dolayısıyla ya kavramsal anlamda bizdeki HACCP'i gıda CCNP'si olarak eşleştirebilir veya ister Sağlık Bakanlığı ister Tarım Bakanlığı ilaç ile gıda arasında bir sınıf belirleyerek yeni bir üretim standardı belirlenebilir. Örneğin, yine Tarım Bakanlığının tarımsal ilaçlarla, veteriner ilaçlarıyla ilgili esasında kullandığı bir CCNP standardı var. Esasında şeyin tam ortasında bizim yaptığımız, ilaç CCNP'si ile gıdanın, üretimin yani HACCP'in üretim standartlarının ortasında bir alana denk düşüyor. Eğer böyle bir standardı belirleyebilirsek yurt dışı pazarlarında ciddi anlamda şansımız artar diye düşünüyorum.

Yine, daha önceki sunum yapan sunucularımız da söylediler. Eğer yine biz tıbbi aromatik bitkilerin pazarının büyümesini arzuluyorsak, hatta bunun gelire dönmesini arzuluyorsak mutlaka katma değeri yüksek ürünler üretebilmeliyiz. Katma değeri yüksek ürünler dediğiniz zaman işte o zaman gıda takviyeleri alanına giriyorsunuz, ekstraktlar alanına giriyorsunuz ve bu ürünlerin alanına girdiğiniz zaman bu ürünlerin tarife ihtiyacı var. Yani görüştüğümüz bir sürü bürokratla, işin başında olan, işi bilen insanlarla görüştüğümüzde 5 bine yakın ürün ruhsatı veriliyor ve bunların ne işe yaradığına dair hiçbir ifade kullanılamıyor. Dolayısıyla böyle bir pazarın ve o pazarın tetikleyeceği... Yani tıbbi aromatik bitkilerin büyümesinin, gelişmesinin kesinlikle buna bağlı olduğunu düşünüyorum.

Yine bu çok büyük bir gelişme yani dünya kadar kabul edilmezken şu anda geleneksel tıbbi ürünlerle ilgili bir başkanlığın kurulması ve yine en azından buradaki 5 tane disiplinin Sağlık Bakanlığınca tanınmış olması, "Evet, bunlar tedavide kullanılabilecek disiplinlerdir." demesi çok büyük bir aşama ve bu konuda ilgili çalışmaların çok ciddi anlamda gayret içerisinde, özveri içerisinde ve hatta heyecan içerisinde olduğunu görüyoruz, buluşuyoruz, görüşüyoruz. Hatta biz de "Bazı ürünlerimizi ilaç ruhsatından çıkaralım." diyoruz ama mekanizma yürümüyor, yürümemesinin sebebi, biraz önce ifade ettiğim gibi, bilgisel, normsal yaklaşımlarımız, artı bunu tarif etmede çok rahat ve özgür davranamayışımız yani konuşmanın başında bir ifade kullanmıştım, eğer geleneksel tıbbi ürünlerin veya tıbbi aromatik bitkilerin Türkiye'de belli bir büyüklüğe, hatta insan sağlığını dolaylı olarak korumada ve güçlendirmede bir katkısı ve faydası olsun istiyorsak ilacın baskı alanından... Çünkü ilaç sektörü çok güçlü, çok büyük. Dolayısıyla ona bir pozitif ayrımcılığa –hani bayanlara pozitif ayrımcılık yapalım deniliyor ya- bu sektöre bir pozitif ayrımcılığa ihtiyaç var diye düşünüyorum. Bunu bir bilgi olarak söylüyorum.

Yine, bu sektördeki ruhsatlandırmayla ilgili, geleneksel tıbbi ürünler alanındaki ruhsatlandırmayla ilgili sadece tek yani “mono” etken maddeli ürünler ruhsatlandırılabilir ve süreç bu anlamda -ilgili arkadaşlarımız bu konuyu daha iyi paylaşacaklardır sizlerce sorulduğunda- yani o ruhsatlandırmanın önündeki... Geleneksel tıbbi ürünler, ilaç normundaki süreçlerle alakalı iyileştirme ve işin önünü açmaya dair çalışmalar yapılması gerekir diye düşünüyorum.

Kendimizi tarif etme anlamında, ne yaptığımızı tarif etme anlamında bir hikâyemizle, firmamızın hikâyesiyle konuşmamı bitirmek istiyorum. Müzmin bir hasta, kendisine bir hekim arar, gider bir bilgeye danışır, der ki: “Benim şu rahatsızlıklarım var, bana bir hekim önerir misin?” Bilge kişi, ona uzakta bir dağı gösterir, der ki: “Senin aradığın hekim şu dağın arkasındadır.” Der ki: “Bu hekimin özelliği nedir?” “O hekimin özelliği, sizi güzel bir muayene eder, hastalığınızı teşhis eder, ona göre tedavi uygular.” der. “Peki, bundan daha iyisi yok mu?” “Var, bir dağı daha aşman lazım.” der. “Bu hekimin özelliği nedir?” dediğinde “O hekimin özelliği, sizi daha görür görmez hastalığınızı teşhis eder, ona göre tedavi eder.” “Peki, bundan daha iyisi yok mu?” der. “Var, bir dağ daha aşmanız lazım.” der. “Bu hekimin özelliği nedir?” der. “Bu hekimin özelliği, sizin hasta olmamanızı sağlar.”

Biz de kendimize böyle bir misyon biçtik, insanımızın hasta olmaması adına, sağlıklı kalması adına, şimdi “yaşam kalitesi” diyorlar, onu yakalaması adına üretmek ve sunmak.

Dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum.

Sorular varsa alabiliriz.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz.

Buyurun, geleneksel olarak...

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Geleneksel muhalefeti gösteriyim.

Evet, Sayın Aksu’nun bu çalışmaları, işte bu gayreti göstermesi, firmayı kurması, bunu faaliyete geçirmesi tabii ki çok iyi ve yerinde bir şeydir. Yalnız bu işler de artık klasikleşti, iş dönüyor dolaşıyor, bunlar ilaç olur mu olmaz mı, ilaç olsun...

Şimdi, ben Sayın Daire Başkanına da söylüyorum: Biz bunu ilaç olarak, baş ağrısı ilacı olarak kullanıyoruz. “Tıbbi deneyler yapılsın insan üzerine falan.” dersiniz, buna izin vermeyebilirler ama o fakültede kim yapacaksa “Buna hayvan deneyi yapacağım.” derse kimse bir şey demez, hayvan deneyi yaptırır.

SAĞLIK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ GELENEKSEL, TAMAMLAYICI VE ALTERNATİF TIP UYGULAMALARI DAİRE BAŞKANI DR. MEHMET ZAFER KALAYCI – Kabul etmiyorlar, başlarına geldi.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Hayır, “Ben bunu 50 tane fare üzerinde deneyeceğim.” deyin, buna izin verirler.

PROF. DR. HAYDAR ÖZTAŞ – Yok, 5 veya 6 tane fare veriyorlar yani fazla değil.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Neyse 5 fare deyin, 3 fare deyin yani hayvan deneyinin...

PROF. DR. HAYDAR ÖZTAŞ – Bir de Etik Kurulu kararı almanız gerekiyor.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Tabii, Etik Kurulu diyor. Etik kurulunun...

SAĞLIK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ GELENEKSEL, TAMAMLAYICI VE ALTERNATİF TIP UYGULAMALARI DAİRE BAŞKANI DR. MEHMET ZAFER KALAYCI – Vermiyorlar Sayın Vekilim.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Ama bunun bir zorluğu yok. İnsan üzerindeki testlere izin vermez ama hayvan deneylerine izin verir.

SAĞLIK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ GELENEKSEL, TAMAMLAYICI VE ALTERNATİF TIP UYGULAMALARI DAİRE BAŞKANI DR. MEHMET ZAFER KALAYCI - Sayın Vekilim, insan değil, başlarına geldi yani biz takip ediyoruz. Düzce’de başınıza gelen olayı anlatabilirsiniz. Etik Kurulu izin vermedi. Hatta, bana geliyor, Etik Kurulu karar vermiyor, Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Geleneksel, Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Uygulamaları Daire Başkanlığına...

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Ben tekrar sorayım: “Hayvan testi yapılacak.” dediğiniz hâlde de mi izin vermiyorlar?

SAĞLIK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ GELENEKSEL, TAMAMLAYICI VE ALTERNATİF TIP UYGULAMALARI DAİRE BAŞKANI DR. MEHMET ZAFER KALAYCI – Aynen.

AKSU VİTAL DOĞAL ÜRÜNLER AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI YUNUS AKSU – Bizde Çağlar Bey o süreci yönetiyor, isterseniz bilgi versin.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Şimdi, ben şunu diyeceğim: Birtakım şeyler geçti, işte çıkarken yanlış anlamadımsa “Siz doktor olarak onu savunacaksınız, biz de bunu savunacağız, bu böyle gidecek.” gibi sanki bir...

AKSU VİTAL DOĞAL ÜRÜNLER AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI YUNUS AKSU – Hayır, öyle bir şey söylemedim ama.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Kusura bakmayın, yanlış anlamışım.

Şimdi, pozitif ayrımcılık... Şimdi, vallahi bilim tektir, yapılır, denenir, uygulanır, netice neyse odur. “Bilimin arkasında güç vardır.” Ayrıca ben bu lafı asla kabul etmiyorum, bilimin arkasında güç yoktur, bilimin kendi güçtür. Yapılan şey doğruysa, yerindeyse buna kimse karşı gelmez, karşı gelemmez de. Bilimin arkasında ne diye güç olsun? Yani ona bakarsanız bugün şeyde...

AKSU VİTAL DOĞAL ÜRÜNLER AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI YUNUS AKSU – Peki, Hocam, kuş gribiyle ilgili serüveni siz tabii bir süreç olarak mı görüyorsunuz?

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Anlamadım.

AKSU VİTAL DOĞAL ÜRÜNLER AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI YUNUS AKSU – Kuş gribiyle ilgili aşı sürecini ve dünyadaki o vurgunu tabii bir süreç olarak mı görüyorsunuz? Türkiye’de kuş gribi şu anda ne oldu?

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Şimdi “Güç var.” deyince ben şunu anlarım: Ya bir medyadır ya bir devlet desteğidir. Şimdi, ona bakarsanız bazı şirketlerin dünyada işte millete zarar verdiği oluyor ama bu, çok güçlü ülkelerden de gelebilir, zayıf ülkelerden de gelebilir.

AKSU VİTAL DOĞAL ÜRÜNLER AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI YUNUS AKSU – Hocam, yine “Bilgiyle ilgili.” dediniz. Şu anda -siz o zaman yoktunuz- 3 tane faz sizin tabir ettiğiniz ilaç sekmenlerinden...

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – 4 faz.

AKSU VİTAL DOĞAL ÜRÜNLER AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI YUNUS AKSU – 4 fazdan geçmiş ilaçlardan toplatılan var mı?

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Var, var.

AKSU VİTAL DOĞAL ÜRÜNLER AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI YUNUS AKSU – Peki, niye toplatılıyor Hocam?

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Ha, işte, tamam.

AKSU VİTAL DOĞAL ÜRÜNLER AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI YUNUS AKSU – O bilgi mutlak doğruysa...

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Hayır, söyleyeyim, faz IV de toplanıyor. Niye toplanıyor? Bunlar yapılıyor, yapılıyor, deniliyor ki...

AKSU VİTAL DOĞAL ÜRÜNLER AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI YUNUS AKSU – Hayır, hayır...

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Bitireyim, müsaade buyurun.

AKSU VİTAL DOĞAL ÜRÜNLER AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI YUNUS AKSU – Hayır, hayır, on yıl kullanıldıktan sonra söylüyorlar.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Hayır, söyledığınız şey çok hassas.

Faz I, faz II, faz III'ten geçti. Faz IV nedir? Toplumda kullanılacak ve takip edeceğiz. Toplumda kullanılmaya başlanıp geri toplanılıyor. Demek ki bu şu: Bu iş o kadar hassas bir şey ki IV faz bile yetmiyor. Kaldı ki böyle bir şeyi ben kullandım...

AKSU VİTAL DOĞAL ÜRÜNLER AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI YUNUS AKSU – Hocam, kullanıldı mı, on yıl, yirmi yıl kullanıldı mı piyasada?

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – On yıl, yirmi yıl kullanılma gerçekliğini bilmiyorum ama böyle bir altı ayda, sekiz ayda...

AKSU VİTAL DOĞAL ÜRÜNLER AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI YUNUS AKSU – Çok var.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Hangi ilaç?

AKSU VİTAL DOĞAL ÜRÜNLER AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI YUNUS AKSU – “Aferin.”

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – “Aferin” mi?

AKSU VİTAL DOĞAL ÜRÜNLER AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI YUNUS AKSU – Özür dilerim, ticari bir marka. Şu anda onu yanlış söyleyebilirim ama bir listesini gönderebilirim isterseniz.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Yani benim bildiğim bir ilaç var, o çıktı, bir altı ay, yedi ay... “Vioxx” isminde ilaçtı, enfarktüs yaptı ve toplatıldı, firma çekti.

Ayrıca mesela -siz yoktunuz- menopozda kullanılan östrojenler var, östrojenle ilgili Wyeth firması 17 bin kişiyi kapsayan bir araştırmayı sübvansede etti, sonra umulduğu gibi olmadı, firma battı. Bu, faz IV çalışmasıydı.

AKSU VİTAL DOĞAL ÜRÜNLER AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI YUNUS AKSU – Burada söylemeye çalıştığım şu: Bu konuda sizin de çok söyleyeceğiniz olur, bizim de olur ve dünyada yapılan bu tartışma bitecek de değil ama şurasını söyleyebiliriz: Nihayetinde “zararsız” ya da “faydalı” dediğimiz bu şeyler mutlak bir bilgi değildir ve en doğruya yakın olduğunu söyleyebiliriz. Dolayısıyla birtakım “simptom”da, tıp dünyasında da böyle. Biz de bu anlamda hekimlerimizle, doktorlarımızla konuşuyoruz. Daha önce “Bu hastalığın etmeni şudur.” derken bunun tam tersi, hayır, hiç de öyle olmadığına dair onlarca, yüzlerce çalışmayla karşılaşılıyor.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Doğru söylüyorsunuz ama oraya varırken yani o yollardan geçerken şöyle oluyor: İlaç bu safhalardan geçiyor ve ondan sonra oraya varırsa başarısız kalıyor -bu bir şey değil- ama hiç o yollara girmeden “Ya, ben bir şansımı deneyeyim, orada başarısız oluyorsa belki de başarısız olur gibi bir mantıkla yürütülemez; söylemek istediğim o.

AKSU VİTAL DOĞAL ÜRÜNLER AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI YUNUS AKSU – Bahsettiğim etik kurulla alakalı bilgi isteniyorsa verebiliriz.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Memnun olurum.

AKSU VİTAL DOĞAL ÜRÜNLER AŞ FABRİKA MÜDÜRÜ ÇAĞLAR KULU – Bizim şu anda iki tane etik kurulda şeyimiz var insan deneyleriyle ilgili. Yeni yönetmeliği bekliyorduk, onlar da...

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – İnsan deneylerini diyersen sen.

AKSU VİTAL DOĞAL ÜRÜNLER AŞ FABRİKA MÜDÜRÜ ÇAĞLAR KULU – Hayır, hayvan deneylerinden de 3 tanesi reddedildi, 2 tanesi kabul edildi; öyle geçtik. Onu söyleyelim, 5 üründen sadece 2 tanesi. Bir tanesi infertiliteyle ilgili olan üründe kabul edildi hayvan deneylerinin tamamı. Bir tanesi de karaciğerle ilgili, onu tamamladık. Onların da insan deneylerine başvurduk ama etik kurulla ilgili yönetmelik çıkmamıştı. Yeni tamamlandı, şimdi uygulama tebliğlerini bekliyoruz. Ondan sonra ne olacak...

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Şimdi “hayvan deneyleri” deyince şöyle: Hayvana da zarar vermeyecek bir şeyler de söylenmesi lazım. Mesela benim bildiğim bir şey var. Birisi, ortopedistin birisi şöyle bir çalışma yapacağım diye dilekçe verdi: “Ben 6 tane keçi alacağım. Keçinin bacaklarını kıracağım, ondan sonra bunu böyle tedavi edeceğim.” Dediler ki: “Böyle bir şey olmaz.” Mesela...

AKSU VİTAL DOĞAL ÜRÜNLER AŞ ANONİM ŞİRKETİFABRİKA MÜDÜRÜ ÇAĞLAR KULU – Şimdi, deney prosedürünü biz hazırlamadığımız için yani hayvanlarla ilgili ne yapılacağını bilmiyorum ama bir hocamızın değerli bir lafı vardı “Ben evde 2 fareyi rahatlıkla öldürebiliyorum ama bu etik kuruldan geçemiyorum.” demişti yani oradan bir örnek vereyim. Sonuçta insanlar daha önemlidir gibi geldiği için bize, hayvanlar üzerinde her deneyin yapılmasını tercih ederiz en azından.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Ama işte orada yine de şu var: Hayvana acı çekirtmemek deminki keçi örneğinde olduğu gibi.

BAŞKAN – Evet, başka?

PROF. DR. HAYDAR ÖZTAŞ – Hayvan deneyleriyle ilgili söz istiyorum müsaade ederseniz.

BAŞKAN – Buyurun.

PROF. DR. HAYDAR ÖZTAŞ – Şimdi, hayvan deneylerine özellikle etik kurullar son dönemde büyük özen gösteriyorlar. Gerekçenizin çok sağlam olması lazım, sayının sınırlı olması gerekiyor. Tabii, bu makul. Batı’da başlayan bir hareket bu. 1980 küsur yıllarının sonunda doktora için gittiğimde hayvanların beslendiği yeri bombalamışlardı, senato binasını bombalamışlardı. O dönemden beri Türkiye’ye de bu geliyor yavaş yavaş. Tabii, kullanılan hayvanın mümkün olduğu kadar az olması gerekir, amacının da çok açık ve net olması gerekir.

Teşekkür ediyorum.

AKSU VİTAL DOĞAL ÜRÜNLER AŞ FABRİKA MÜDÜRÜ ÇAĞLAR KULU – O koşulu biz belirlemiyoruz. Biz şu formatta bir deney yapılmasını istiyoruz ama hocalarımız kendi komitelerinden gene geçiremiyorlar, bu etik kuruldan yani.

AKSU VİTAL DOĞAL ÜRÜNLER AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI YUNUS AKSU – Çok özür diliyorum ama bizim uçağımız var. Zamanımız doluyor herhâlde, değil mi?

BAŞKAN – Evet, bugün bayağı bir uzun sürdü. İyi ki 4 konuşmacı almışız -2 hoca, 2 de sektörden- yoksa yetişmeyecekmiş.

AKSU VİTAL DOĞAL ÜRÜNLER AŞ YÖNETİM KURULU BAŞKANI YUNUS AKSU – Çok teşekkür ediyorum ben. Biraz önce, konuşmamın başında gene söyledim, sürçülisan ettikse -bizim ölçümüzün, kültürümüzün gereği- affola. Bunu önemseyerek, samimi olarak söylüyorum çünkü biz fikirlerimizi, düşüncelerimizi aktarma üzerine söz aldık.

Sabırla dinlediğiniz için yine çok teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz.

Tabii ki farklı görüşlerin çatışmasıyla iyi şeyler ortaya çıkacak. Ne yapıp yapıp bu sektörün önünü açmamız gerekiyor. bunu yaparken de bu, tabii, insan sağlığına zarar vermeden olacak. Hekimlerimiz hemen hemen her seferinde geleneksel...

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Evet, kural oldu o.

BAŞKAN – Evet, artık bir kural oldu o ama tabii, farklı konuşmacılar olduğu için Arslan Bey tepkisini farklı gösteriyor. Bunları aşacağız inşallah, bu Araştırma Komisyonunun sonucunda inşallah güzel şeyler olacak. Yani bugünden anladığım şu var: Kesinlikle bir tıbbi aromatik bitkiler üst kurulu olması gerekiyor. Bu şekilde koordinasyonsuzluk, aradaki şeyler, kurumlar arasındaki çatışma... Bunları aşmamız gerekiyor.

Çok teşekkür ediyoruz, çok sağ olun.

5'inci toplantımızı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 19.05

